

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису

НІСАНОГЛУ НАТАЛЯ ГЕОРГІЇВНА

УДК 811.111'42'272'23

ДИСЕРТАЦІЯ

**АКТУАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ КОНСЕНСУС В АНГЛОМОВНОМУ
ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ТА
КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ**

спеціальність 10.02.04 – германські мови

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело

_____ Н. Г. Нісаноглу

Науковий керівник – **Бєлєхова Лариса Іванівна**, доктор філологічних наук,
професор

Херсон – 2021

АНОТАЦІЯ
АКТУАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ КОНСЕНСУС В АНГЛОМОВНОМУ
ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ТА
КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Нісаноглу Н.Г. Актуалізація концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі: лінгвокогнітивний та комунікативно-прагматичний аспекти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови. – Херсонський державний університет Міністерства освіти і науки України, Херсон, 2021.

Дисертаційну роботу присвячено дослідженню способів і засобів актуалізації концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі у лінгвокогнітивному та комунікативно-прагматичному аспектах.

Актуальність дослідження зумовлена, по-перше, еволюцією наукових розвідок у галузі концептології; динамічними змінами в суспільстві й зростанням зацікавленості лінгвістів соціально детермінованими дискурсивними процесами, що впливають на досягнення консенсусу; по-друге, фокусуванням уваги в парадигмі сучасної науки про мову на «людському чиннику» та орієнтацією на моделювання якісно нового рівня комунікації, що передбачає досягнення консенсусу як показника її успішності; по-третє, важливістю врахування мовних/мовленнєвих засобів, що актуалізують концепт КОНСЕНСУС, з метою досягнення взаєморозуміння в дискурсі.

Об'єктом дослідження є концепт КОНСЕНСУС, актуалізований в англomовному публіцистичному дискурсі.

Предметом вивчення постають лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні характеристики вербальних складників концепту КОНСЕНСУС.

Мета роботи полягає у визначенні експліцитних та імпліцитних засобів реалізації концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі у лінгвокогнітивному та комунікативно-прагматичному аспектах.

Матеріалом дослідження слугували 7 480 дискурсивних фрагментів англomовного публіцистичного дискурсу, дібраних методом суцільної вибірки з електронних ресурсів мережі Інтернет та друкованих газет і журналів.

Наукова новизна результатів роботи полягає в тому, що в ній *уперше*:

- виявлено лінгвокогнітивні й комунікативно-прагматичні параметри концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі;
- схарактеризовано особливості дискурсивної актуалізації концепту КОНСЕНСУС;
- встановлено чинники, що зумовлюють вибір експліцитного або імпліцитного способу вираження концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі;
- виявлено засоби, що експлікують та імплікують концепт КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі;
- встановлено основні комунікативні стратегії дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС.

Теоретичне значення дисертації полягає в тому, що отримані результати є внеском у когнітивну лінгвістику (побудовано модель концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі). *Лінгвопрагматика* доповнена встановленням домінантних комунікативних стратегій дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС.

Результати проведеної розвідки було узагальнено у таких основних висновках:

1. Установлено складники концепту КОНСЕНСУС у його тришаровій структурі, що дало підстави кваліфікувати досліджуваний концепт як відкриту систему.

2. Виявлено, що концепт КОНСЕНСУС та його вербалізовані складники реалізуються в семантичному просторі *публіцистичного дискурсу* з властивою для нього інформативністю, експресивністю, прагматичною спрямованістю.

3. Доведено, що ступінь досягнення консенсусу залежить від використання тих засобів мовного фонду, які оптимально реалізують комунікативний намір мовця.

4. Концепт КОНСЕНСУС вивчено у його опозиції до концепту РОЗБІЖНІСТЬ та виявлено взаємозв'язок між складниками концептів КОНСЕНСУС і РОЗБІЖНІСТЬ в англomовному публіцистичному дискурсі.

5. Створено класифікацію ступенів реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС у дискурсі шляхом застосування поняття градуальності, що дозволило виділити *ступені реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС*, які диференціюють повноту/неповноту досягнення консенсусу: *абсолютний, значний, малий, слабкий*.

6. З'ясовано особливості вираження концепту КОНСЕНСУС *експліцитним способом* за допомогою лексико-семантичних, фразеологічних, синтаксичних засобів. Визначено особливості імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС на лексико-семантичному, фразеологічному й синтаксичному рівнях. Серед засобів актуалізації концепту КОНСЕНСУС виділено *прямі й непрямі номінації, контекстуальну синонімію, фразеологічні одиниці*, що знаходять мовне втілення у *словоформі, словосполученні, висловлюванні, надфразній єдності*.

7. За допомогою квантитативного аналізу представлено кількісні характеристики експліцитного вираження та імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС, що дозволило констатувати превальоване

вживання засобів, якими *імпліковано* концепт КОНСЕНСУС в англомовному публіцистичному дискурсі.

8. Виявлено, що домінатними комунікативними стратегіями дискурсивної актуалізації концепту КОНСЕНСУС є такі: *маніпулятивна стратегія, самопрезентація, формування емоційного відгуку*, які вживаються адресантом з метою вплинути на свідомість адресата й здобути його прихильність для досягнення консенсусу.

Ключові слова: концепт КОНСЕНСУС, публіцистичний дискурс, актуалізація, експліцитний, імпліцитний, комунікативні стратегії.

ABSTRACT

Nisanoglu N.G. Actualization of the Concept CONSENSUS in the English-Language Publicized Discourse: Linguistic, Cognitive and Communicative-Pragmatic Aspects. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology, Speciality 10.02.04 – Germanic Languages. – Kherson State University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kherson, 2021.

This dissertation focuses on revealing the ways and means of actualization of the concept CONSENSUS in the English-language publicized discourse on the basis of the integrated methodology that combines linguistic, cognitive and communicative-pragmatic approaches.

The topicality of the research is substantiated by dynamic changes in society and growth of linguists' interest in discourse processes that affect achievement of consensus. Secondly, it is determined by concentration on the "human factor" and orientation on forming a qualitative new level of communication that provides for achievement of consensus as a marker of successful communication. Thirdly, the topicality is caused by importance of taking into account lingual markers which actualize explicit and implicit expression of information aiming at achieving mutual understanding in communication.

The object of the research is the concept CONSENSUS that is actualized in the English-language publicized discourse.

The subject-matter of the analysis is the linguistic, cognitive and communicative-pragmatic characteristics of the verbal constituents of the concept CONSENSUS.

The purpose of the study is to reveal the explicit and implicit means of actualization of the concept CONSENSUS in the English-language publicized discourse in linguistic, cognitive and communicative-pragmatic dimensions.

Empirical material of the study. 7 480 discursive fragments from the English-language publicized discourse.

The novelty of the paper results in representing the linguistic, cognitive and communicative-pragmatic parameters of the concept CONSENSUS in the English-language publicized discourse. The dissertation highlights the peculiarities of discourse actualization of the concept CONSENSUS; establishes the factors for choosing an explicit or implicit way of expression of the concept CONSENSUS in the English-language publicized discourse. The paper also reveals the means that explicate and implicate the concept CONSENSUS in the English-language publicized discourse; establishes the dominant communicative strategies and tactics of discursive realization of the concept CONSENSUS.

This dissertation comprises: Introduction, three chapters with conclusions, General Conclusions, References, and Appendix.

The introduction substantiates the topicality of the research topic, defines the purpose, the work tasks, the novelty, the object, the subject-matter, specifies the empirical material and the methods of analysis, reveals the theoretical and practical significance of the dissertation.

Chapter 1 **“Theoretical Basis for the Analysis of the Concept CONSENSUS in the English-Language Publicized Discourse”** introduces the theoretical foundations for the research of the concept CONSENSUS; determines the features of the publicized discourse as space of realization of the concept CONSENSUS; outlines the structure and the content of the concept

CONSENSUS in the linguistic and cognitive aspect; analyses the forms of the composition-architectonic forms of discursive realization of the concept CONSENSUS; reveals objectification of the concept CONSENSUS via oppositional forms that conditions the research of the concept DISSENSION; discusses the differentiation of absolute consensus and partial consensus in the context of study of graduality of realization of meanings in the English-language publicized discourse; represents the methods of analysis of the concept CONSENSUS.

Chapter 2 “**A Linguistic and Cognitive Aspect of the Concept CONSENSUS in the English-Language Publicized Discourse**” classifies lexico-semantic, phraseological and syntactical means as explicit means of verbalization of the concept CONSENSUS; singles out means of implicit realization of meanings of the concept CONSENSUS on a lexico-semantic, phraseological, syntactical levels in the English-language publicized discourse. It also provides qualitative research and figures indicating functionality and priority of certain language units.

Chapter 3 “**A Communicative-Pragmatic Aspect of the Concept CONSENSUS in the English-Language Publicized Discourse**” reveals a set of communicative strategies and tactics that are used to provide for pragmatic effect on an addressee within achievement of consensus.

The results of the conducted research are summarized as follows:

1. The concept CONSENSUS introduced in its three-component structure is viewed as an open system.
2. The concept CONSENSUS and its verbalized constituents are completely revealed in the semantic space of *the publicized discourse* characterized as having informative value, expressiveness, pragmatic features.
3. A degree of consensus achievement depends on using the means of vocabulary realizing a speaker’s communicative intention optimally.

4. The concept CONSENSUS is introduced in its opposition to the concept DISSENSION that determines interconnection between the constituents of both concepts in the English-language publicized discourse.

5. The taxonomy of the degree of the meanings of the analyzed concept is suggested. It is based on the notion of graduality or scale that enables to single out three types of degrees: *an absolute degree, a considerable degree, an intermediate degree and a slight degree* which identify completeness / incompleteness of consensus achievement. Given those types consensus can be qualified as *complete and partial*.

6. The peculiarities of the explicit expression of the concept CONSENSUS are considered through lexico-semantic, phraseological and syntactical means of its realization in various contexts. The specificity of implicit actualization of the meanings of the concept CONSENSUS is drawn via semantic and cognitive analysis of lexico-semantic, phraseological and syntactical levels of the discourse.

7. The quantitative analysis of explicit and implicit realization of meanings of the concept CONSENSUS is provided for identification of prevalence in the use of the means which actualize the concept CONSENSUS in the English-language publicized discourse

8. *A manipulative strategy, self-presentation and formation of emotional response* are the dominant communicative strategies of discursive realization of the concept CONSENSUS aimed at establishing an addressee's garnering sympathy as a marker of consensus.

Key words: concept CONSENSUS, publicized discourse, actualization, explicit, implicit, communicative strategies.

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати:

1. Хаджикова Н. Г. Вербальная актуализация согласия как маркера успешной межличностной коммуникации. *Нова філологія*. Збірник наукових праць. Запоріжжя : ЗНУ, 2009. Вип. 33. С. 293–298.

2. Хаджикова Н. Г. Понимание и интенция как факторы достижения консенсуса (на материале английского языка). *Нова філологія*. Збірник наукових праць. Запоріжжя : ЗНУ, 2010. Вип. 37. С. 68–74.
3. Хаджикова Н. Г. Лингвокогнитивные закономерности дискурсивной актуализации категории консенсуса: имплицитное выражение (на материале английского языка). *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки*. № 7. 2010. С. 383–387.
4. Хаджикова Н. Г. Адресантно-адресатный вектор консенсуса: прагмалингвистический аспект (на материале английского языка). *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки*. № 6 (231). 2012. С. 133–136.
5. Хаджикова Н. Консенсус и разногласие : диалектика взаимосвязи в англоязычном публицистическом дискурсе. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. Випуск 118. С. 306–309.
6. Хаджикова Н. Г. Языковая актуализация концепта «consensus» и его номинативное поле. *Нова філологія*. Збірник наукових праць. Запоріжжя : ЗНУ, 2013. № 56. С. 79–82.
7. Нісаноглу Н. Г. Градуальність реалізації феномена «консенсус» у англomовному публіцистичному дискурсі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : Серія «Філологія» : науковий журнал*. Острог : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 3 (71). С. 104–107.
8. Амічба Д. П., Нісаноглу Н. Г. Вербалізація феномена «консенсус» на синтаксичному рівні в англomовному публіцистичному дискурсі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2019. № 36. С. 7–10.
9. Амічба Д. П., Нісаноглу Н. Г. Фразеологічні одиниці як імпліцитно виражені засоби актуалізації концепту CONSENSUS в англomовному публіцистичному дискурсі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2019. № 3. Т. 30 (69). С. 85–89.

10. Нісаноглу Н.Г., Мунтян С.Г. Маніпулятивна стратегія як стратегія дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі // *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2020. Т. 31 (70). № 4. С. 144–148.

Наукові праці у зарубіжних наукових виданнях:

11. Хаджикова Н. Г. Имплицитная актуализация консенсуса на лексико-семантическом уровне в англоязычном публицистическом дискурсе. *Современная филология : теория и практика*. Материалы XIV международной научно-практической конференции, 27 декабря 2013 г. Москва : Изд-во «Спецкнига», 2013. С. 346–349.

12. Хаджикова Н. Г. Имплицитная актуализация консенсуса в англоязычном публицистическом дискурсе : синтаксический уровень. *Веснік Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Серыя 3. Філалогія. Педагогіка. Псіхалогія*. Випуск 1 (171), 2014. С. 54–57.

13. Нісаноглу Н. Г. Комунікативні стратегії і тактики дискурсивної реалізації концепту CONSENSUS в англomовному публіцистичному дискурсі. *Science and Education a New Dimension. Philology*. VIII (66). 2020. Issue 218. P. 45–48.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

14. Хаджикова Н. Г. Консенсус: философские основы лингвистического анализа (на материале английского языка). *Актуальні проблеми іноземної філології: Лінгвістика та літературознавство*: міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. Бердянськ, 2010. Вип. V. Ч. 1. С. 65–71.

15. Хаджикова Н. Г. Эгоцентризм общения и достижение консенсуса (на материале англоязычного публицистического дискурса). *Актуальні проблеми іноземної філології: лінгвістика та літературознавство* : міжвуз. зб. наук. ст. / гол. ред. В. А. Зарва. Бердянськ : БДПУ, 2013. Вип. VIII. Ч. 1. С. 83–90.

16. Хаджикова Н. Г. Коммуникативные стратегии : установка на достижение консенсуса в англоязычном дискурсе. *Розвиток наукових*

досліджень' 2012 : Матеріали восьмої міжнародної науково-практичної конференції. Полтава : Вид-во «ІнтерГрафіка», 2012. Т. 7. С. 122–123.

17. Хаджикова Н. Г. Категорія консенсуса в англоязычному публіцистическом дискурсе. Тези доповідей XII наукової конференції *«Каразінські читання : Людина. Мова. Комунікація»*. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. С. 315–316.

ЗМІСТ

ВСТУП	14
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ КОНСЕНСУС В АНГЛОМОВНОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	
1.1. Концепт КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі: поняттєвий апарат дослідження.....	20
1.2. Структура концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі.....	28
1.3. Архітектоніко-мовленнєві форми реалізації концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі.....	37
1.4. Феномен контрасту в об'єктивації складників концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі.....	42
1.5. Градуальність як спосіб реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі.....	49
1.6. Методика дослідження концепту КОНСЕНСУС у публіцистичному дискурсі.....	59
Висновки до першого розділу.....	65
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ВИМІР КОНЦЕПТУ КОНСЕНСУС В АНГЛОМОВНОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	
2.1. Експліцитні засоби вербалізації концепту КОНСЕНСУС.....	67
2.1.1. Лексико-семантичні засоби вербалізації концепту КОНСЕНСУС.....	67
2.1.2. Фразеологічні засоби вербалізації концепту КОНСЕНСУС.....	70
2.1.3. Синтаксичні засоби вербалізації концепту КОНСЕНСУС.....	74
2.2. Імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС.....	98
2.2.1. Імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на лексико- семантичному рівні.....	100
2.2.2. Імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на фразеологічному рівні.....	106

2.2.3. Імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на синтаксичному рівні.....	117
Висновки до другого розділу	128
РОЗДІЛ 3. КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ ВИМІР	
КОНЦЕПТУ КОНСЕНСУС В АНГЛОМОВНОМУ	
ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	
3.1. Маніпулятивна стратегія як комунікативна стратегія дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС.....	130
3.2. Самопрезентація як комунікативна стратегія дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС.....	140
3.3. Формування емоційного відгуку як комунікативна стратегія дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС.....	144
Висновки до третього розділу	149
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	151
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	154
ДОДАТОК А.....	178
ДОДАТОК Б.....	183
ДОДАТОК В.....	201

ВСТУП

Дисертаційну роботу присвячено дослідженню способів і засобів актуалізації концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі в лінгвокогнітивному та комунікативно-прагматичному аспектах. Наразі концепт КОНСЕНСУС являє собою одну з тих соціально значущих одиниць концептосфери людини, що відбиває сучасні суспільні процеси, невід'ємними складниками яких є досягнення згоди, кооперація, взаємодія, узгодження спільних дій тощо.

Актуальність дослідження концепту КОНСЕНСУС обумовлена, по-перше, еволюцією наукових розвідок у галузі концептології; динамічними змінами в суспільстві й зростанням зацікавленості лінгвістів соціально детермінованими дискурсивними процесами, що впливають на досягнення консенсусу; по-друге, фокусуванням уваги в парадигмі сучасної науки про мову на «людському чиннику» та орієнтацією на моделювання якісно нового рівня комунікації, що передбачає досягнення консенсусу як показника її успішності; по-третє, важливістю врахування мовних/мовленнєвих засобів, що актуалізують концепт КОНСЕНСУС, з метою досягнення взаєморозуміння в дискурсі.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Проблематика дисертації відповідає профілю досліджень, що проводяться на кафедрі англійської мови та методики її викладання Херсонського державного університету в межах наукової теми «Лінгвокогнітивні і комунікативно-прагматичні аспекти дослідження мовно-мовленнєвих одиниць сучасної англійської мови» (номер держреєстрації 0117U006792). Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради ХДУ (наказ № 1051-Д від 10.12.2019 р.) й уточнена (протокол № 9 від 30.03.2020 р.)

Мета дослідження полягає у визначенні експліцитних та імпліцитних засобів реалізації концепту КОНСЕНСУС у публіцистичному дискурсі в

лінгвокогнітивному та комунікативно-прагматичному аспектах. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- обґрунтувати теоретико-методологічні засади дослідження концепту КОНСЕНСУС;
- схарактеризувати параметри концепту КОНСЕНСУС у лінгвокогнітивному й комунікативно-прагматичному аспектах;
- виявити особливості актуалізації концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі;
- визначити якісні й кількісні характеристики лінгвальної актуалізації концепту КОНСЕНСУС;
- з'ясувати комунікативні стратегії і тактики реалізації концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі.

Об'єктом дослідження є концепт КОНСЕНСУС, актуалізований в англomовному публіцистичному дискурсі.

Предметом вивчення постають лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні характеристики актуалізації вербальних компонентів концепту КОНСЕНСУС.

Матеріалом дослідження слугували 7 480 дискурсивних фрагментів англomовного публіцистичного дискурсу, дібраних методом суцільної вибірки з електронних ресурсів мережі Інтернет (Los Angeles Times, Science, The Guardian, The Hamilton Spectator, The Independent, The Kansas City Star, The New York Observer, The New York Times, The Observer, The Salt Lake Tribune, The Times, The Washington Post, Toronto Star, U.S. News & World Report), друкованих газет і журналів (Advertising Age, Bloomberg Businessweek, Financial Times, Maclean's, New Zealand Listener, Newsweek, The Age, The Economist).

Вибір методів дослідження зумовлений метою й завданнями роботи. За допомогою методу *семантико-когнітивного аналізу* описано структуру й зміст концепту КОНСЕНСУС; *лексикографічний* аналіз орієнтовано на встановлення семантики складників концепту КОНСЕНСУС; *метод аналізу*

словникових дефініцій націлено на розкриття змісту базових термінів дослідження й складників концепту КОНСЕНСУС; *концептуальний аналіз* проведено для виявлення імпліцитних смислів, що передають образні засоби втілення складників концепту; *контекстуальний аналіз* спрямовано на конструювання закладених у дискурсі смислів й уточнення контекстних особливостей актуалізації концепту КОНСЕНСУС; *інтерпретаційний метод* покликаний з'ясувати специфіку вербального втілення комунікативних стратегій і тактик дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС; *квантитативний аналіз* використано для визначення якісних і кількісних характеристик засобів, що актуалізують концепт КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі.

Наукова новизна результатів роботи полягає в тому, що в ній *уперше*:

- виявлено лінгвокогнітивні й комунікативно-прагматичні параметри концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі;
- схарактеризовано особливості дискурсивної актуалізації концепту КОНСЕНСУС;
- встановлено чинники, що зумовлюють вибір експліцитного або імпліцитного способу вираження концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі;
- виявлено засоби, що експлікують та імплікують концепт КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі;
- встановлено основні комунікативні стратегії дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС.

Теоретичне значення дисертації полягає в тому, що отримані результати є внеском у когнітивну лінгвістику (побудовано модель концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі). *Лінгвопрагматика* доповнена встановленням домінантних комунікативних стратегій дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання матеріалів і результатів дослідження в курсі стилістики англійської мови (розділ «Стилiстика тексту»), інтерпретації тексту (розділ «Текст як комунікативна одиниця»), у спецкурсах з когнітивної лінгвістики та когнітивної прагматики, навчально-методичній роботі при розробці навчальних і методичних посібників для студентів-германістів.

Апробація роботи. Основні результати дослідження було висвітлено в доповідях на 12-ти конференціях: 10 міжнародних конференціях («Іноземна філологія у ХХІ столітті» (9-10 квітня 2009 р., 9-10 квітня 2010 р., 5-6 квітня 2013 р., м. Запоріжжя); «Пріоритети германського та романського мовознавства» (4-6 червня 2010 р., 14-16 вересня 2012 р., м. Луцьк); «Розвиток наукових досліджень 2012» (19-21 листопада 2012 р., м. Полтава); «Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація» (1 лютого 2013 р., м. Харків); «Мови і світ: дослідження та викладання» (28-29 березня 2013 р., м. Кіровоград); «Современная филология: теория и практика» (27 грудня 2013 р., м. Москва); «Лінгвокогнітивні та соціокультурні аспекти комунікації» (19 жовтня 2018 р., м. Остріг)); 2-х усеукраїнських конференціях («Мова та лінгвокультурна комунікація» (15-16 жовтня 2009 р., м. Бердянськ); «Іноземна філологія: стереотипи та інновації» (18-19 жовтня 2012 р., м. Бердянськ)).

Публікації. Основні положення роботи викладено в 17 наукових публікаціях, з-поміж яких 14 – одноосібні, 3 – у співавторстві. 9 статей опубліковано у фахових виданнях України, 3 – в іноземних виданнях (Росія, Білорусія, Угорщина). Загальний обсяг – 6,75 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, списку лексикографічних джерел, списку джерел ілюстративного матеріалу, додатків. Загальний обсяг роботи становить 216 сторінок. Обсяг основного тексту – 153 сторінки. Бібліографія містить 268 позицій, з яких 87 – іноземними мовами.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження дисертаційної роботи, сформульовано мету, завдання й наукову новизну, визначено об'єкт і предмет дослідження, схарактеризовано ілюстративний матеріал, викладено методи дослідження, доведено теоретичне й практичне значення роботи, подано апробацію отриманих результатів роботи.

У розділі 1 **«Теоретичні засади дослідження концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі»** обґрунтовано теоретичні засади вивчення концепту КОНСЕНСУС, з'ясовано властивості публіцистичного дискурсу як простору реалізації концепту КОНСЕНСУС, виявлено структуру й змістове наповнення досліджуваного концепту у лінгвокогнітивному ракурсі, здійснено аналіз архітектоніко-мовленнєвих форм дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС, досліджено об'єктивацію концепту КОНСЕНСУС через опозиційні форми, що зумовило вивчення концепту РОЗБІЖНІСТЬ, обґрунтовано диференціацію абсолютного й парціального консенсусу за допомогою градуальності як способу реалізації смислів концепту КОНСЕНСУСУ в англomовному публіцистичному дискурсі, представлено методика аналізу концепту КОНСЕНСУС.

У розділі 2 **«Лінгвокогнітивний вимір концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі»** класифіковано лексико-семантичні, фразеологічні й синтаксичні засоби як експліцитні засоби вербалізації концепту КОНСЕНСУС; на лексико-семантичному, фразеологічному й синтаксичному мовних рівнях виокремлено засоби імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС; наведено якісні й кількісні показники мовної/мовленнєвої актуалізації концепту КОНСЕНСУС, що вказують на особливості функціонування, функціональність і пріоритетність певних мовних одиниць.

У розділі 3 **«Комунікативно-прагматичний вимір концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі»** визначено

репертуар доміантних комунікативних стратегій і тактик, застосування яких передбачає прагматичний вплив на адресата задля досягнення консенсусу.

У **загальних висновках** підбито підсумки роботи, позначено перспективи подальшого дослідження.

Додатки містять систематизований ілюстративний матеріал.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ КОНСЕНСУС В АНГЛОМОВНОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

1.1. Концепт КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі: поняттєвий апарат дослідження

Глибокi соціальнi трансформації, що відбуваються останнім часом у суспільствi, виявляються в його певнiй дестабілізації. В умовах подібної кризи загострюються проблеми досягнення консенсусу, солідарності, переосмислення людських цінностей, формування позитивних взаємовідносин, встановлення атмосфери взаєморозуміння. Консенсус є багатогранним явищем, що охоплює всі сфери людської діяльності. У полікультурному просторі характер соціальних процесів обумовлює актуальність дослідження проблеми консенсусу, що передбачає в остаточному підсумку досягнення згоди в процесі комунікативної взаємодії.

Поняття «консенсус» вивчалось багатьма зарубіжними й вітчизняними дослідниками в різних галузях наукового знання. Наприклад, у сучасній *філософії* поняття «консенсус» трактується як «досягнення балансу інтересів в суспільствi на ґрунті всезагального порозуміння щодо основних цінностей та етичних норм» [Філософський енциклопедичний словник 2002, с. 296].

В історії філософської думки в працях учених простежується зв'язок між людським буттям і консенсусом як обов'язковим його атрибутом. Ще Д. Локк, представник класичного емпіризму й прихильник теорії суспільного договору, виявляв цей зв'язок. На його думку, рішення про укладення суспільного договору, як взаємної угоди, було прийнято людьми внаслідок загрози переходу суспільства в стан війни [Локк 1960, с. 14] [*тут і далі переклад мій – Н. Н.*].

Одну з перших спроб наукової інтерпретації консенсусу було здійснено представником німецької класичної філософії Г. В. Ф. Гегелем. Зокрема, мислитель вказував на такі умови, як наявне буття, влада права, гарантія договору [Гегель 1970, с. 345], котрі забезпечують існування держави – товариства людей з правовими відносинами, в якому люди мають значення один для одного [Гегель 1971, с. 49]. Згідно з поглядами французького просвітителя Д. Дідро, суспільний стан – це договір, який зближує, об'єднує й згуртовує людей [Дидро 1991, с. 352], що свідчить про консенсус як засади повноцінного функціонування суспільства.

Представлені наукові розвідки носять загальнофілософський характер, без урахування мовного/мовленнєвого чинника. Нижченаведені теоретичні міркування засвідчують еволюцію досліджень від зв'язку консенсусу з мовою, реалізацією комунікативної функції до його тлумачення як мети комунікативної взаємодії, що відкриває перспективи нового підходу до консенсусу як лінгвістичного феномена.

Ідеї взаємозв'язку мови, мовного суб'єкта та досягнення консенсусу плідно втілюються в роботах Т. Гоббса, В. фон Гумбольдта, Б. Маліновського, О. О. Потебні, Ж.-Ж. Руссо, Ю. Хабермаса [Гоббс 1989; Гумбольдт 2000; Потебня 2018; Руссо 1969; Хабермас 2006; Habermas 2004; Malinowski 1960]. У працях Т. Гоббса, одного із засновників теорії суспільного договору, виявляється не тільки зв'язок між людським буттям і консенсусом як обов'язковим його атрибутом, але й простежується гіпотеза про походження мови. Для збереження миру між людьми, на думку філософа, необхідна згода більшості, яким є суспільство, створене тільки заради взаємної допомоги [Гоббс 1989, с. 329]. Формування мов також обумовлено результатом спільної угоди: на думку Ж.-Ж. Руссо, найперша людська мова – крик самої природи – з плином часу зазнав змін, перетворившись у жести, звуконаслідування і, нарешті, голосові артикуляції, що «може відбутися тільки за спільною згодою» [Руссо 1969, с. 59, 60].

Викладені вище положення дозволяють констатувати, що виникнення мови й держави викликано потребами людини. Концепція суспільного договору, котра включає походження мови як одного з основних філософських питань, виступає поштовхом для мовної єдності індивідів, яка передбачає спільність думок, точок зору й суджень, що співвідноситься з консенсусом.

Період Нового часу знаменується виникненням теорій про комунікативну функцію мови. В. фон Гумбольдт підкреслює її соціальну природу: мова розвивається тільки в суспільстві, перекидає мости від однієї індивідуальності до іншої та опосередковує взаєморозуміння [Гумбольдт 2000, с. 77, 165], що свідчить про значущість комунікативної функції мови як передумови виникнення консенсусу в суспільстві. Думкою про те, що першопричиною передачі думок людей було спонукання з'єднатися в товариство для узгодженої життєдіяльності [Потебня 2018, с. 13], підтверджується взаємозв'язок між походженням мови та утворенням суспільства, що неможливо без дотримання правил консенсусу.

Філософи ХХ століття теж констатували взаємозв'язок мови й консенсусу. Об'єктом їхніх досліджень була прагматична функція мови. Наприклад, на думку Б. Маліновського, для організації товариств людей, залучених до спільної діяльності й здатних контактувати за допомогою мови, неминуче співробітництво й пряма взаємодопомога [Malinowski 1960, р. 163], у чому виявляється консенсусний механізм їх функціонування.

У 60-70-х рр. ХХ ст. поняття «консенсус» зводилось до його тлумачення як стратегія подолання розбіжностей та встановлення взаєморозуміння. Згідно з теорією комунікативної дії Ю. Хабермаса, мовна комунікація як спосіб соціальної взаємодії забезпечує націленість співрозмовників на пошуки консенсусу [Habermas 2004]. Необхідно підкреслити, що ступінь інтерсуб'єктивного розуміння є фундаментом суспільного життя, і саме мова переплетена з досягненням розуміння [Bailey

2004, с. 395], чим ще раз підтверджується взаємозалежність консенсусу й мови.

У річниці *соціології* консенсус розуміють як форму інтеграції різних соціальних систем суспільства. В широкому значенні консенсус визначається як «узгодженість дій основних соціальних спільнот та інститутів суспільства; спільність позицій, взаємну згоду, збіг думок, які формуються в суспільстві або до яких приходять соціальні групи, окремі індивіди, незважаючи на притаманні їм відмінності, протилежні інтереси ...» [Соціологія : словник термінів і понять 2006, с. 143-144].

Проблематика консенсусу як облігаторного явища в суспільстві, побудованого на принципах соціальної гармонії, співробітництва й згоди, знаходить відображення в напрацюваннях соціологів ХІХ-ХХ століть, які вказують на нерозривний зв'язок між мовою і суспільством. Дослідження вказують на пріоритетну роль мови в механізмах дії соціальних інститутів [Парсонс 1972; Парсонс 2002], втілення через знакову систему в рамках певної соціальної організації як комунікації, так і взаєморозуміння [Шюц 2004, с. 156], що передбачає існування мови в процесі еволюції суспільства, заснованого на консенсусі.

Слід наголосити, що в контексті вивчення природи консенсусу в гуманітарних наукових розвідках кінця ХХ століття простежується ідея про те, що функціонування різних систем у суспільстві детерміновано лише наявністю консенсусу, проте, досягнення повного консенсусу не є можливим [Кравцов 1998]. Консенсус пов'язаний з усвідомленням людьми необхідності об'єднання членів суспільства з метою формування спільних цінностей та єдиного соціокультурного простору [Колесник 2011, с. 128]. У ситуаціях урегулювання конфліктів у соціальних групах консенсус інтерпретується як високий рівень зацікавленості й загального розуміння [Roberto 2013, р. ХІV].

У *теорії міжкультурної комунікації* консенсус постає транскультурним явищем як засіб подолання розбіжностей в результаті успішного міжкультурного діалогу в умовах глобалізації [Грубец 2010,

с. 128, 127]. М. Б. Розенберг, наприклад, вживає поняття «ненасильницька комунікація» (nonviolent communication) як комунікативний метод при відсутності згоди, що представляє собою інтеграцію думки, мови й комунікації [Rosenberg 2005, p. 18-19].

Цінність вивчення проблематики соціальної взаємодії в рамках досягнення консенсусу зростає в умовах створення єдиних просторів, в тому числі комунікаційного, внаслідок глобалізації в постіндустріальну епоху. Проблема глобалізації аналізувалася дослідниками з метою з'ясування її негативних і позитивних характеристик [Бауман 2004; Бек 2001; Некрасов 2008; Sassen 2007]. Цей процес у широкому розумінні трактується як «об'єктивний, природний процес інтеграції людства» [Тематичний словник-довідник з соціології 2009, с. 32] та являє собою «суперечливий, діалектичний процес розвитку соціоприродної дійсності» [Людина і соціум у глобалізованому світі 2012, с. 14], що впливає на різні види діяльності людей, де консенсус виконує організуючу функцію. При цьому процес інтеграції зміщує баланс вигод і видатків глобалізації на користь учасників, що набувають переваг, яких вони не можуть здобутися поодиночки [Стрельникова 2011, с. 207].

Отже, дослідження й систематизація теоретичних напрацювань стосовно поняття «консенсус» уможлиблює визначення його як явища, що має суспільну природу, трактування як невід'ємної властивості взаємовідносин між людьми, базису для ефективної комунікації за допомогою мови; механізму, що забезпечує узгоджену взаємодію індивідів. До поняття «консенсус» зверталось багато дослідників, проте, слід констатувати, що в епоху глибоких соціальних трансформацій проблема консенсусу відкриває нові грані для свого вивчення.

Вивчення концепту КОНСЕНСУС у рамках *дискурсології* забезпечує, на нашу думку, оптимальне визначення параметрів його реалізації. Поняття «дискурс» висвітлюється в численних роботах вчених гуманітарних наук, характеризуючись великим діапазоном інтерпретацій даного поняття [Дейк

2000; Загнітко 2008; Карасик 2002; Прохоров 2004; Серіо 1999; Benveniste 1971; Blommaert 2005; Brown 1988; Flowerdew 2013; Foucault 1981; Gee 2014; Jäger 2001; Jorgensen 2002; McCarthy 2014; Smith 2003; Torfing 2005; Widdowson 2007; Wodak 2001].

У сучасній *лінгвістиці* дискурс розглядається як конкретна комунікативна подія, що фіксується в писемних текстах й усному мовленні, здійснюється в певному когнітивно й типологічно обумовленому просторі [Жеребило 2016, с. 113], «ситуативно обумовлена інтерсуб'єктна мовленнєво-розумова діяльність, спрямована на взаємну орієнтацію у життєвому просторі» [Мартинюк 2011, с. 11]. Т. ван Дейком уточнюється, що дискурс є складною єдністю мовної форми, значення й дії [Дейк 2000, с. 121].

Беручи до уваги антропоцентричність дискурсу, Л. Р. Безугла підкреслює «зосередження на мовцях як суб'єктах комунікації», що передбачає урахування лінгвальних і позалінгвальних особливостей дискурсу [Безугла 2020, с. 73]. До основних характеристик дискурсу належать багатоплановість та багатомірність [Приходько 2009, с. 23], тенденція не відтворення, а створення у мовленні [Загнітко 2008, с. 49], що визначає дискурс як безперервне, мінливе утворення. Різноманіття й неоднозначність наведених тез свідчить про складність явища дискурсу, фокусуючи увагу на його висвітленні в лінгвістиці в кількох ракурсах.

Серед трактувань поняття «дискурс» заслуговують на увагу думки дослідників про його співвідношення з поняттям «текст». Наприклад, Дж. Браун диференціює «текст-як-продукт» і «дискурс-як-процес» [Brown 1988, р. 24]. Як стверджує Г. Г. Віддоусон, саме дискурс лежить в основі тексту й мотивує його створення [Widdowson 2007, р. 6]. На думку І. С. Шевченко, текст є лінгвальним втіленням дискурсу як явища, яке розгортається у часі [Шевченко 2015, с. 147]. Текст постає лише засобом, за допомогою якого передаються, встановлюються й приховуються дискурсивні знання [Hartley 2004, р. 75].

Отже, наведені вище міркування відображають кореляцію дискурсу по відношенню до тексту, не ототожнюючи ці суміжні категорії, а вказуючи на тісний взаємозв'язок. Варто наголосити, що у нашій роботі ми уживаємо термін «висловлювання», виходячи з того, що основними одиницями спілкування є дискурс, «упакований» в форму тексту, та його складова частина – висловлювання, «упаковане» в форму речення [Формановская 2002, с. 36]. У контексті нашого дослідження ми спираємося на визначення дискурсу І. С. Шевченко як «таке складне комунікативне ціле, в якому мовлення – осмислені роздуми, представлені у вигляді тексту і звернене до іншого ...» [Шевченко 2014, с. 286].

Звернемося до поняття «*публіцистичний дискурс*», що являє собою простір для реалізації концепту КОНСЕНСУС. У парадигмі сучасного наукового знання існує безліч визначень публіцистичного дискурсу. Найбільш значущим у зв'язку із завданнями нашого дослідження є виділення змістовних моментів соціальної взаємодії в процесі досягнення консенсусу. Публіцистичний дискурс постає «середовищем систематичного поширення повідомлень серед численних розосереджених аудиторій з метою здійснення впливу ... у вигляді передачі прагматично призначеної інформації» [Мосейчук 2012, с. 175]. У даному типі дискурсу суб'єкту приписується найбільш еластична соціальна роль – виражати ... інтереси соціуму, якому він належить [Ревзина 2005, с. 76]. Публіцистичний дискурс презентує членам суспільства спектр питань, наголошуючи на важливості їх вирішення [Гончар 2010]. Його функція виявляється в тому, щоб розкрити стратегії адресанта, автора й дізнатись про його початковий задум [Степанова 2009, с. 232].

Трактування дискурсу, який характеризується як континуум, вмістилище вербальних засобів втілення соціально значущих ідей [Приходько 2009, с. 27], на нашу думку, відображає специфіку публіцистичного дискурсу, визначаючи у такий спосіб напрямок дослідження роботи. Являючи собою виключно комунікативне явище,

публіцистичний дискурс передбачає наявність лінгвістично релевантних засобів, які актуалізують цілі дискурсу, відрізняючись при цьому максимальною інтертекстуальною проникністю й мінливістю [Ревзина 2005, с. 76].

Загальновідомо, що реалізація будь-якого типу дискурсу відбувається завдяки спектру жанрів, кожен із яких вирізняється певними рисами. У межах публіцистичного дискурсу, відповідно до певних критеріїв розмежування, І. С. Шевченко виокремлює за призначенням такі тексти [Шевченко 2008, с. 80]: 1) тексти, які інформують; 2) тексти, які коментують; 3) тексти, які оцінюють. До жанрів першої групи текстів зараховуються стислі газетні повідомлення, повідомлення телеграфних агентств, офіційні повідомлення. Друга група текстів представлена об'єктивно-інформативними жанрами (передові статті, огляди, коментарі, аналіз новин) і суб'єктивно-інформативними (інтерв'ю, репортаж, нарис). Тексти третьої групи знаходять своє втілення у памфлетах і фейлетонах. У своїй роботі ми досліджуємо тексти першої та другої груп за класифікацією І. С. Шевченко.

Варто наголосити, що для текстів публіцистичного дискурсу, які не лише надають інформацію, «а й впливають на громадськість шляхом переконання та навіювання», властива «комунікативно-прагматична спрямованість» [Омельчук 2017, с. 34]. У текстах вищезазначеного дискурсу виділяться такі риси як документальність, інформаційна точність, детальний опис фактів тощо; для них є характерним вживання як мовленнєвих кліше, так і лексичних одиниць у переносному значенні, експресивних засобів [Матвеева 2010].

Емпіричним матеріалом нашого дисертаційного дослідження є сукупність текстів з англomовних газет, журналів (як друкованих, так і з Інтернет-джерел), що належать до публіцистичного стилю й презентують публіцистичний дискурс. У контексті реалізації концепту КОНСЕНСУС ці тексти відображають широку палітру соціальних процесів і забезпечують

формування нових поглядів, переконань, захист життєвих позицій, що уможливорює орієнтування на інформаційно-емоційний вплив.

Отже, осмислюючи та переосмислюючи вищенаведені дефініції, ми розуміємо публіцистичний дискурс як простір реалізації концепту КОНСЕНСУС, у якому вектор досягнення мети адресата є ефективним за умови обраної ним потрібної стратегії.

1.2. Структура концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі

Провідним терміном сучасної когнітивної науки постає *концепт*, який має різні тлумачення в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних вчених [Аскольдов 1997; Воркачев 2003; Карасик 2009; Лихачев 1997; Маслова 2008; Приходько 2013; Jackendoff 1995; Millikan 2004; Peacocke 1999; Wierzbicka 1992]. Концепт визначають як засіб і результат квантифікації та категоризації знання [Воркачев 2003, с. 6], семантичне утворення [Маслова 2008, с. 50], вираження об'єктивного змісту слів [Карасик 2002, с. 103], згусток культури у свідомості людини [Степанов 2004, с. 43], знання про означуване у всіх його зв'язках і відношеннях [Телия 1996, с. 100].

У сучасній лінгвістиці підґрунтям для вивчення структури концепту є твердження про те, що концепт репрезентується пошаровою структурою. Кожний шар структури моделюється певними компонентами, які відрізняються між собою за рівнем складності або абстракції [Карасик 2002]. З урахуванням методології когнітивно-дискурсивних досліджень, у роботі здійснено моделювання концепту КОНСЕНСУС, послуговуючись структурою концепту, запропонованою В. І. Карасиком [Карасик 2002]. Дослідником виокремлюються поняттєвий, образний та ціннісний компоненти: поняттєва складова включає мовну фіксацію концепту, охоплюючи його описові характеристики, позначення, словникові дефініції; образний компонент віддзеркалює інформацію про властивості речей, явищ,

отриману в результаті перцептивних дій; ціннісна складова є ключовою для того, щоб концепт можна було відрізнити [Карасик 2002, с. 107].

В рамках дослідження *поняттєвого компонента* концепту КОНСЕНСУС здійснимо структурно-семантичний опис лексичних одиниць, що є складниками концепту КОНСЕНСУС, через аналіз словникових дефініцій поняття «консенсус». Лексична одиниця «консенсус» має відповідний еквівалент в англійській мові – «*consensus*», що в основному енциклопедичному трактуванні – «згода в думці; колективна думка» (agreement in opinion; collective opinion) [Oxford Advanced Learner's Encyclopedic Dictionary 1992, p. 191]. У тлумачних словниках досліджуване поняття визначається як «agreement among a group of people» [Oxford Wordpower Dictionary 1999, p. 133], «1. agreement in opinion, testimony, or belief 2. collective opinion» [The Merriam-Webster dictionary 2004, p. 154].

За допомогою лексикографічного джерела були виявлені синоніми лексичної одиниці «consensus»:

Agreement, concurrence, unanimity, common consent, harmony, concord, accord, unity [The Penguin Dictionary of English Synonyms and Antonyms 1992, p. 89].

Спираючись на подані вище дефініції та синонімічний ряд, можна зробити висновок, що основною складовою поняття «консенсус» («consensus») є наявність *згоди* (agreement). У філософському осмисленні згода – специфічна форма взаємодії предметів і процесів, що відображає стихійне й свідоме поєднання протилежностей, їх співвідношення один з одним, досягнення гармонії та пропорційності частин і цілого в певних співвідношеннях [Новая философская энциклопедия 2010, с. 589]. Варто підкреслити, що згоду не можна розглядати як безпроблемне й безконфліктне спілкування [Гольченко 2005]. Згода є результатом спільних зусиль, де спільне не поглинає, а обіймає всі відмінності й виводить до межі нової якості взаємодії в умовах гармонійного співіснування [Меняева 2017, с. 60].

Наявність схожості в ціннісних орієнтаціях викликає більшу згоду між людьми в їх ставленні до світу, інших людей, до самих себе [Обозов 1990].

Лексична одиниця *agreement* має такі основні дефініції: «1. arrangement, promise or contract made with sb 2. harmony in opinion or feeling» [Oxford Advanced Learner's Encyclopedic Dictionary 1992, p. 17, 18]. Через аналіз дискурсивних фрагментів виявлено взаємозв'язок між консенсусом і згодою:

“While consensus on the agreements has taken some months to achieve, it was very important for Victoria that all of our key concerns were addressed,” he said (The Guardian, June 6, 2013).

Libya's rival governments have reached a "consensus" on the main elements of a political agreement, a U.N. special envoy told reporters early Sunday (The New York Times, September 13, 2015).

У вищенаведених дискурсивних фрагментах консенсус передбачає наявність згоди (*agreement*), яка є передумовою для його досягнення, про що свідчать словосполучення *consensus on the agreements* і *"consensus" on the main elements of a political agreement*.

Окрім того, існують вузьчі трактування поняття «згода»: наприклад, «взаємна згода», що забезпечує досягнення цілісності природним шляхом, при якому різноманітність не гаситься, а зберігається й гармонійно поєднується [Меняєва 2011, с. 166]. «Тотальна згода» зумовлює непотрібність комунікації, а тому її неможливість, вона порівнюється з комунікативно-семіотичним нулем, штучним знаком мовчання внаслідок відсутності лексичного вираження [Лукин 2003, с. 96]. У цьому випадку спостерігається абсолютизація поняття «згода», вичерпна реалізація якого в реальній комунікації навряд чи можлива з огляду на необхідність «йти назустріч», чимось жертвувати.

Проблема згоди також знаходить відображення в працях М. М. Моїсеєва. Використовуючи вираз «інститути згоди» як засіб об'єднання зусиль людей, вчений стверджує, що вони можуть слугувати

інструментом для подолання тих чи інших глобальних і регіональних проблем, а інертність стереотипного мислення не тільки не сприяє створенню таких інститутів, а й гальмує розвиток суспільства [Моисеев 1990, с. 311, 305].

Таким чином, згода, що в широкому розумінні позначає схожість думок між людьми, виступає основним складником концепту КОНСЕНСУС.

Дослідження поняттєвої складової концепту також включає вивчення номінативного поля концепту, яке в когнітивній лінгвістиці трактується як сукупність мовних засобів, які об'єктивують (вербалізують, репрезентують) концепт у певний період розвитку суспільства [Попова 2010, с. 66]. Склад і структура певного концепту, відбитого в мові, передусім визначається виявленням семантики одиниць, які заповнюють простір даного номінативного поля. Мовні знаки забезпечують вербалізацію, об'єктивацію концепту як його мовну репрезентацію [Попова 2010, с. 63] або, іншими словами, *експлікацію*, ословлення думки. Це – етап, що передує дослідженню *імпліцитної* реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС в англомовному публіцистичному дискурсі.

З метою виявлення особливостей змістового наповнення концепту КОНСЕНСУС вважаємо за доцільне звернутись до етимологічних словників англійської мови. Згідно з даними словника, лексична одиниця «consent» (згода) етимологічно пов'язана з одиницею «consensus» [Ayto 2005, p. 128]. Етимологічні характеристики обох слів указують на семи згоди, схвалення: «'giving one's consent' is 'feeling together'», тобто «agreeing», «giving approval or permission». Слово «consent» походить від давньофранцузького слова «consente», яке є похідним від «consentir». Останнє прийшло через латинську мову як «consentire» зі значенням «agree». У свою чергу, «consentire» є складним словом, утворене від com- – «разом» (together) и «sentire» – «відчувати» (feel) [Ayto 2005, p. 127–128]. У словнику «Longman Dictionary of Contemporary English Online» виявлено таке значення: думка, з якою кожний

погоджується або приймає («an opinion that everyone in a group agrees with or accepts») [Longman Dictionary of Contemporary English Online].

Структура змісту концепту може бути репрезентована у вигляді поля з ядерно-периферійною організацією. Згідно з традиційною точкою зору щодо структури номінативного поля, виокремлюють *ядро*, *ближню периферію* та *дальню периферію*, які характеризуються за своїм складом лексичною неоднорідністю. Ядро концепту утворюється на основі вивчення ключового слова-репрезентанта, яке цей концепт називає. На відміну від ядра, до периферії номінативного поля належать номінації окремих когнітивних ознак концепту [Попова 2010, с. 68]. Якщо до ближньої периферії зараховуються синоніми, то дальня периферія, що узгоджується з образним і ціннісним шарами, репрезентована вторинними номінаціями, тобто такими лексичними одиницями, що забезпечують метафоричне та метонімічне осмислення, розгортання окремих смислів у фразеологічних одиницях.

Нижченаведені дискурсивні фрагменти містять лексичну одиницю *consensus* як ключове слово-репрезентант у *ядрі* досліджуваного концепту:

*The United States and China have reached **consensus** on measures to “substantially” reduce the US trade deficit with Beijing, but there was no mention of the \$200bn target previously touted by the White House* (The Guardian, May 20, 2018).

*“By July, there was a **consensus** on the broad strategy,” Millstein said* (The Washington Post, February 6, 2011).

Ключове слово *consensus* постає як ім'я концепту та ім'я номінативного поля. Ця лексична одиниця являє собою мовний знак, який з найбільшою повнотою та адекватністю передає його лінгвокультурну сутність [Воркачев 2011, с. 36]. Окрім того, вона не є емоційно забарвленою та визначається максимальною абстрактністю, виявляючи підсумок ефективної комунікації в результаті взаємної гармонії та єдності поглядів між комунікантами:

Ядерна зона доповнюється етимологічними похідними словоформами лексичної одиниці *consensus*, до прикладу:

*The policy, the court said, would also impose an “extreme burden” on the nonprofit agencies required to obtain **consent** from local officials* (The Washington Post, January 8, 2021).

*The millions of voters who backed the Tories – including some of my own aunts and uncles, cousins and second cousins – will one day, I hope, understand that they **consented** to the splintering of Britain into six nations* (The Independent, October 5, 2015).

*They are staggering in the context of Japan, where a famously **consensual** style of doing things long ago ossified into political paralysis* (The Economist, May 18, 2013).

*The documentary has ensured me a slew of fan and hate mail, forever throwing me headfirst into my own ideological compromises and justifications – the internal chaotic balances around being a feminist and a disability rights activist, while enjoying being **consensually** objectified* (The Guardian, March 1, 2018).

Наведені дискурсивні фрагменти містять лексичну одиницю *consent*, яка функціонує як іменник і дієслово, прикметник *consensual* та прислівник *consensually*, що демонструють схвалення, узгоджену діяльність.

Слід зауважити, що номінативне поле концепту є відкритою системою номінацій, які актуалізуються в дискурсі контекстуально, непрямо, okazіонально через компоненти периферійної зони номінативного поля концепту. Окрім лексичних одиниць синонімічного ряду, периферійна зона (дальня), що співвідноситься з образним шаром концепту, може бути репрезентована, як ми вказували вище, *фразеологізмами*, до прикладу:

*“I want there to be no misunderstanding during the transition in Washington that we stand firmly, **100 percent, shoulder to shoulder** with you and the Japanese people,” r. Mattis said at the start of a meeting with Prime Minister Shinzo Abe* (The New York Times, February 3, 2017).

Наведений дискурсивний фрагмент містить ідіоматичний вислів *shoulder to shoulder* (у тісній єдності), зафіксований в Оксфордському словнику ідіом, у якому пропонуються наступні трактування: «1) side by side. 2) acting together towards a common aim» [Oxford Dictionary of Idioms 2004, p. 261]. Як маркер експресивності, фразеологізм позначає наявність спільних інтересів у комунікантів та їх орієнтування на спільну діяльність на засадах консенсусного механізму. Словосполученням *100 percent* підкреслюється максимальна впевненість мовця в єдності партнерів.

Аналіз фактичного матеріалу показує, що спектр засобів мовної/мовленнєвої актуалізації периферії концепту КОНСЕНСУС не вичерпується синонімами й фразеологізмами. Звернемося до розгляду *асоціативного поля*, яке трактується в лінгвістиці як сукупність асоціативних уявлень, так чи інакше пов'язаних із даним словом [Ахманова 2004, с. 334]. Специфіка асоціативних полів, які виступають маркерами периферійної зони номінативного поля, полягає в особливостях авторського світобачення й виявляється тільки на фактичному матеріалі. Ще Ш. Баллі в своїх дослідженнях визначив, що асоціативні поля характеризуються високою еластичністю [Баллі 1955, с. 151], а число асоціацій, які виникають безпосередньо зі знаків, нерівномірно [Баллі 1955, с. 150–151]. Ця теза, на нашу думку, співвідноситься з нечіткістю меж діапазону асоціативних полів у рамках певної лексичної одиниці.

Беручи до уваги той факт, що слово є потенційною мережею багатомірних зв'язків, а саме – звукових, ситуаційних, понятійних [Лурия 1979, с. 99], можна дійти висновку про неможливість суворого розмежування асоціативних полів, що передбачає проникний характер їхніх внутрішніх умовних меж. Асоціативні поля з властивою для них суб'єктивністю найяскравіше виражаються описовими конструкціями, що забезпечує максимальне розкриття задуму автора:

If the two countries could agree on a way to divide up the spoils, the rest should fall into place (The Economist, April 28, 2012).

В аналізованому дискурсивному фрагменті підрядним реченням умови *if the two countries could agree on a way to divide up the spoils* указується на можливість подолання суперечностей між сторонами. Припущення досягнення консенсусу представлено фразою *fall into place (стати на своє місце)*, виступаючи наслідком цієї умови.

Звернемося до описових конструкцій, що віддзеркалюють, на наш погляд, асоціативне поле концепту КОНСЕНСУС. Слід зазначити, що консенсус у даному випадку являє собою суб'єктивний логічний висновок, аналітичний умовивід:

“Real trust comes after hours of eye contact, tours of facilities, and conference room negotiations where each side sweats onto the same table,” Newman says, “and it all ends with a handshake over a cold beer” (Bloomberg Businessweek, October 11, 2010).

Асоціативне поле актуалізується за допомогою такого стилістичного засобу як градація. Послідовним описом дій – *hours of eye contact (години зорового контакту)*, *tours of facilities (огляд об'єктів)*, *negotiations (перемовини)* – автор деталізує посилення їх інтенсивності, чим підкреслюється емоційне напруження учасників комунікації – *each side sweats (кожна сторона хвилюється)*. Кульмінація, як логічне завершення, знаходить відображення у фразі *handshake over a cold beer (рукостискання за холодним пивом)*, яка позначає згоду й припускає продовження комунікації навіть поза офіційної обстановки. Подані вище дії є невербальними знаками й засвідчують «сенсомоторний факт тілесної активності» та «прагматично навантажений комунікативний код» [Серякова 2017, с. 193].

Ціннісний шар концепту спирається на ті духовні імпульси, які оживають у свідомості людини завдяки його приналежності до того чи іншого етно- й лінгвоколективу [Приходько 2013, с. 27]. Оцінність, на думку А. М. Приходька, реалізується в оцінних конотаціях певної мовної одиниці, оцінних епітетах [Приходько 2013]. Таким чином, позитивна або негативна оцінка концепту КОНСЕНСУС формується в залежності від того, які

асоціації та образи викликає це явище/абстрактна сутність у адресанта, до прикладу:

*"Aladdin" has built a **decent consensus**, but some wonder if voters will get behind another Disney extravaganza* (Los Angeles Times, April 28, 2014).

*First Gladwell disarmingly includes himself and the reader in a **dubious consensus** – for example, that “we” believe that jailing an executive will end corporate malfeasance, or that geniuses are invariably self-made prodigies or that eliminating a risk can make a system 100 percent safe* (The New York Times, November 7, 2009).

Як свідчать наведені вище дискурсивні фрагменти, явище консенсусу може набувати як позитивних характеристик (*decent consensus*), віддзеркалюючи успішний результат вироблення й узгодження певного рішення, так і негативних (*dubious consensus*), що вказує на несправжню, фіктивну згоду між адресатом і адресантом.

Отже, крім номінацій, що належать до ядра номінативного поля, концепт КОНСЕНСУС актуалізується також за допомогою лексичних одиниць периферійної зони – контекстуальних синонімів, фразеологізмів, а також непрямих номінацій, що відображають асоціативні поля. Сукупність асоціативних полів, які займають у просторі номінативного поля дальню периферію й характеризуються відсутністю зафіксованих лексикографічними джерелами меж, дозволяють розглядати номінативне поле досліджуваного концепту як відкриту систему.

До того ж, номінативне поле концепту КОНСЕНСУС містить сукупність крилатих слів (висловів), прислів'їв, приказок, okazіональних індивідуально-авторських номінацій, втілених у словоформах, словосполученнях, висловлюваннях, чому присвячено підрозділи розділу 2. У контексті нашого дослідження концепт КОНСЕНСУС репрезентований універсальною загальноновизнаною у сучасній концептології моделлю, що унаочнюється на рисунку 1.1:

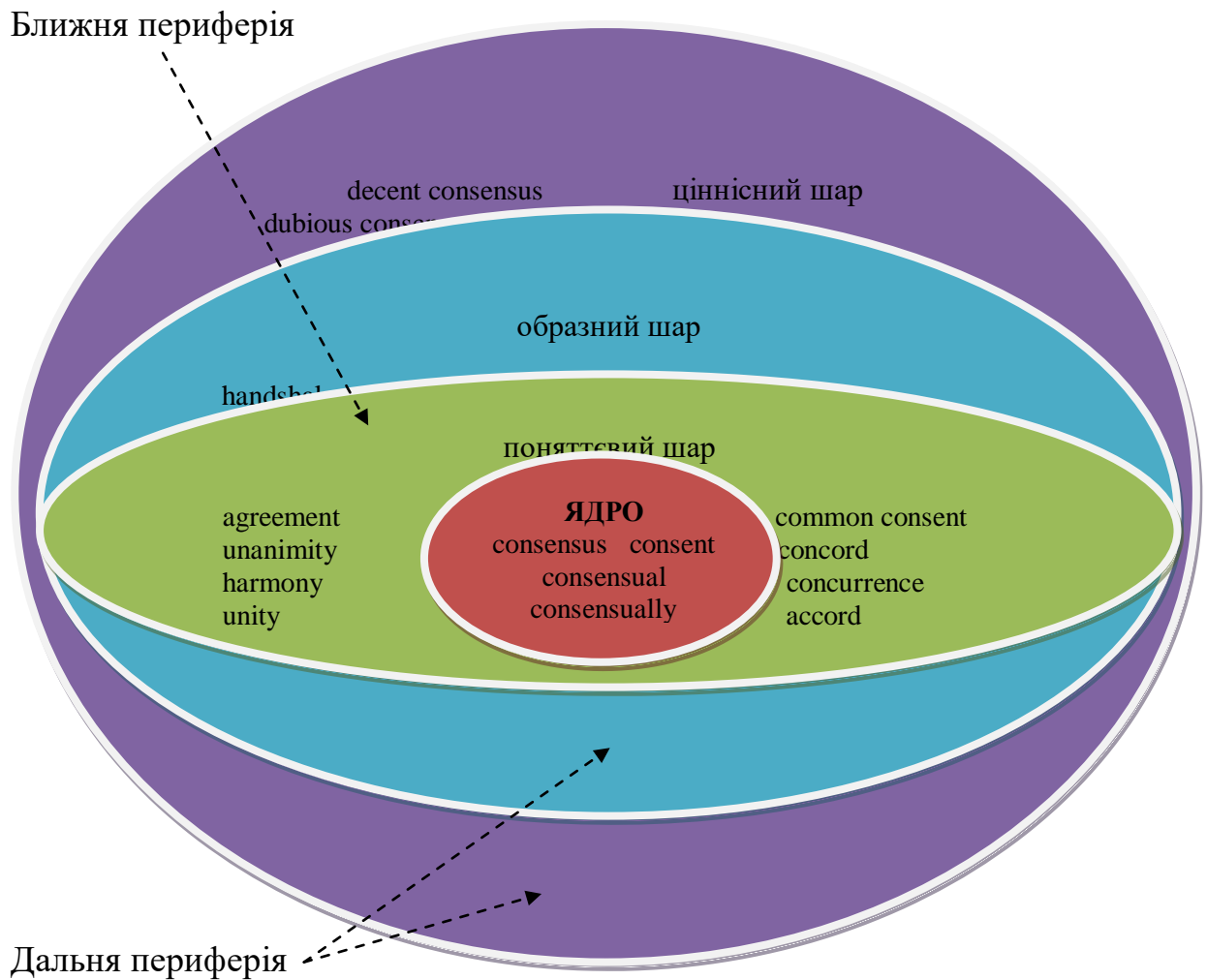

Рис. 1.1. Структура концепту КОНСЕНСУС

1.3. Архітектоніко-мовленнєві форми реалізації концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі

Дослідження реалізації концепту КОНСЕНСУС у різних архітектоніко-мовленнєвих формах здійснюється на матеріалі дискурсу як просторово-часовій моделі дійсності [Седов 2004, с. 32]. *Монолог, діалог і полілог* являють собою основні архітектоніко-мовленнєві форми, що віддзеркалюють односпрямованість або взаємспрямованість у площині взаємовідносин між комунікантами [Брандес 2004, с. 119].

Комунікація традиційно представляється як діалог між адресантом й адресатом та є класичною формою мовленнєвого спілкування [Бахтин 1997,

с. 173]. Із позицій М. М. Бахтіна, два голоси – мінімум життя, мінімум буття [Бахтин 2002, с. 280], що свідчить про діалог як явище, онтологічно властиве діяльності людини. За твердженням М. Бубера, для діалогу характерна взаємна спрямованість внутрішньої дії [Бубер 1995, с. 99], що, на нашу думку, співвідноситься з інтенціями партнерів. Саме двостороння спрямованість комунікації забезпечує її соціальну значущість [Абелева 2004, с. 105], яка, на наш погляд, передбачає досягнення консенсусу як невід'ємного атрибуту комунікації в соціумі, втілюючись у форму діалогу та полілогу.

Діалог, націлений на ефективність комунікації, припускає при плюралізмі думок пошук загального колективного рішення, що забезпечується поперемінною адресацією мовлення. При досягненні консенсусу істотним моментом є рівнозначність ролей мовця й слухача [Chomsky 1959] з усвідомленням необхідності партнерства. Слід підкреслити, що діалог є засобом спільної комунікації [Jenlink 200, р. 3], спільним виробництвом, у якому співрозмовники нерозривно переплетені [Tannen 2004, р. 28], що співвідноситься з проблематикою реалізації концепту КОНСЕНСУС в архітектоніко-мовленнєвих формах.

Варто наголосити, що діалог – не лише словесний контакт співрозмовників, а двобій особистостей [Абелева 2004, с. 132]. Упродовж діалогу відбувається зміна інформаційного поля, поглядів, світогляду кожної мовної особистості, залученої до процесу комунікації. Для «живого» діалогу характерна інтерактивна природа комунікації [Vis 2010, р. 295]. Подібно до імпровізаційного джем-сейшну, він виступає формою креативної та синергетичної взаємодії, успішність якої неможливо спрогнозувати [Laszlo 2005, р. 358]. Здобути перемогу в «діалогічній боротьбі», а, отже, досягти за результатами діалогу консенсусу, разом з іншими чинниками, здатний лише той, хто має вищий рівень розумових здібностей для того, щоб переконати, вплинути на співрозмовника, змінити його точку зору і т.п. З точки зору Шелестюк О. В., консенсусна комунікація – це ефективна взаємодія

співрозмовників, що передбачає вирівнювання (узгодження) їхніх концептуальних структур, схожий образ світу [Шелестюк 2014, с. 134].

Важливим є той факт, що лише в діалогічному дискурсі втілюються інтенції дискутувати й полемізувати [Формановская 2002]. У цьому зв'язку є доцільним підкреслити значущість взаємодії «свого» й «чужого» в рамках діалогічної комунікації. М. М. Бахтін відзначає, що і художнє зображення, «образ» предмета може пронизуватися цією діалогічною грою словесних інтенцій, які зустрічаються й переплітаються в ньому, може не заглушати, а навпаки, активізувати та організовувати їх [Бахтин 1975, с. 90].

Відносно досягнення консенсусу слід підкреслити, що лише в результаті взаємодії «свого» й «чужого», аналізу й синтезу ідей, висловлених учасниками, можна рушити до точки згоди [Гелдерлоос 2010, с. 31]. Наведемо дискурсивний фрагмент, який демонструє діалогічну взаємодію адресанта та адресата, орієнтовану на досягнення згоди в рамках реалізації концепту КОНСЕНСУС:

Q. Do you agree with the Jets giving Rex Ryan a contract extension?

A. I agree 100 percent with the Jets decision to reward Rex Ryan with a contract extension albeit lukewarm. His extension is tied to incentives so that, if things go wrong next year, the Jets can fire him without significant monetary penalties (The New York Times, January 27, 2014).

Як свідчить приклад, словосполучення *agree 100 percent* вказує на схожість точок зору між комунікантами й забезпечує взаєморозуміння, що передбачає досягнення консенсусу як підсумку успішності інтеракції. У цьому контексті інтенція адресанта – спрямованість на отримання відповіді; згода виражена у формі стверджувальної відповіді адресата.

Крім діалогу, дослідження реалізації концепту КОНСЕНСУС потребує звернення до *полілогу* – архітектоніко-мовленнєвої форми зі «зміною висловлювань (коротких реплік) кількох мовців» [Основні лінгвостилістичні поняття і категорії 2015, с. 117]. Тобто спільним принципом в організації діалогічних і полілогічних відносин, зокрема,

орієнтованих на пошук і досягнення консенсусу, є чергування ролей адресата та адресанта, а відмінністю – кількість учасників.

У сучасних наукових розвідках наголошується на тому, що властивістю полілогу як інноваційної форми зв'язку між суб'єктами є комунікативна взаємодія з непередбачуваним підсумком [Иванова 2009, с. 17]. Наявність в полілозі кількох претендентів на роль мовця й можливість обміну думками максимальної кількості учасників визначає наперед багатогранність полілогічної взаємодії з різноманітністю її тематики, композиційної та стилістичної будови.

У розвідках Л. Дресслера простежується думка про пріоритетну значущість досягнення консенсусу в умовах полілогу. Дослідник наголошує на тому, що консенсус також є процесом відкриття, в якому люди прагнуть об'єднати колективну мудрість усіх учасників у найкраще можливе рішення [Dressler 2006, р. 4]. Важливим моментом є те, що консенсус означає не стільки збіг думки комуніканта із спільним рішенням, як згоду прийняти його – «... you agree that (at this time, for this situation, for this group) this solution should be adopted and followed» [DeVito 2015, р. 222]. Підкреслимо, що збільшення числа учасників полілогічної комунікації обумовлює зростання складності взаємовідносин у межах певної групи, що окреслює багато нових можливостей, а також багато нових складних завдань [Encyclopedia of Communication and Information 2002, р. 387]. Отже, залученість кожного наступного співрозмовника до полілогу передбачає зниження ймовірності досягнення консенсусу в кінцевому результаті.

Для представлення полілогу в широкому контексті нам потрібен розширений дискурсивний фрагмент:

John Pain, a partner at KPMG and formerly at the Financial Services Authority, said: "The principles are but the first step. It's that detail that will shape the economics." Legislation will have to determine whether retail divisions will be allowed to lend to corporates or small businesses, or whether this would be done by the investment banking side.

Andrew Gray, UK banking leader at PwC, said: “We need clarity as to what the Government wants to put in the legislation. We need to know how those customers which use services from both sides of the ring-fence will be treated.” These might include smaller businesses, he said.

John Longworth, director-general of the British Chambers of Commerce, urged the Government to act slowly, arguing that swift change could harm Britain’s already faltering economy. “We need more solid evidence that ring-fencing will avoid future crippling bailouts, and that the costs will not exceed the benefits,” he said, adding that the price of reforms could be “enormous” (The Times, September 12, 2011).

Дискурсивний фрагмент демонструє полілогічну взаємодію, яка віддзеркалює точки зору трьох учасників комунікації (*John Pain, Andrew Gray, John Longworth*) в їхніх зусиллях прийняти єдине рішення. Кожен із комунікантів прагне аргументовано викласти власне бачення проблеми з доведенням його «істинності». Вираження незгоди з певними позиціями відбито в лексичних одиницях *urged, arguing*, які підкреслюють гостроту обговорення, що характерно для його конструктивного ходу.

Отже, досягнення консенсусу в дискурсивному просторі забезпечується завдяки таким архітектоніко-мовленнєвим формам як діалог і полілог. Полілог характеризується більш складною структурою взаємодії кількох партнерів, ніж у діалогічній комунікації, що обумовлено квантитативним чинником. Взаємоспрямованість в архітектоніко-мовленнєвих формах у контексті реалізації концепту КОНСЕНСУС може бути представленою на рисунку 1.2:

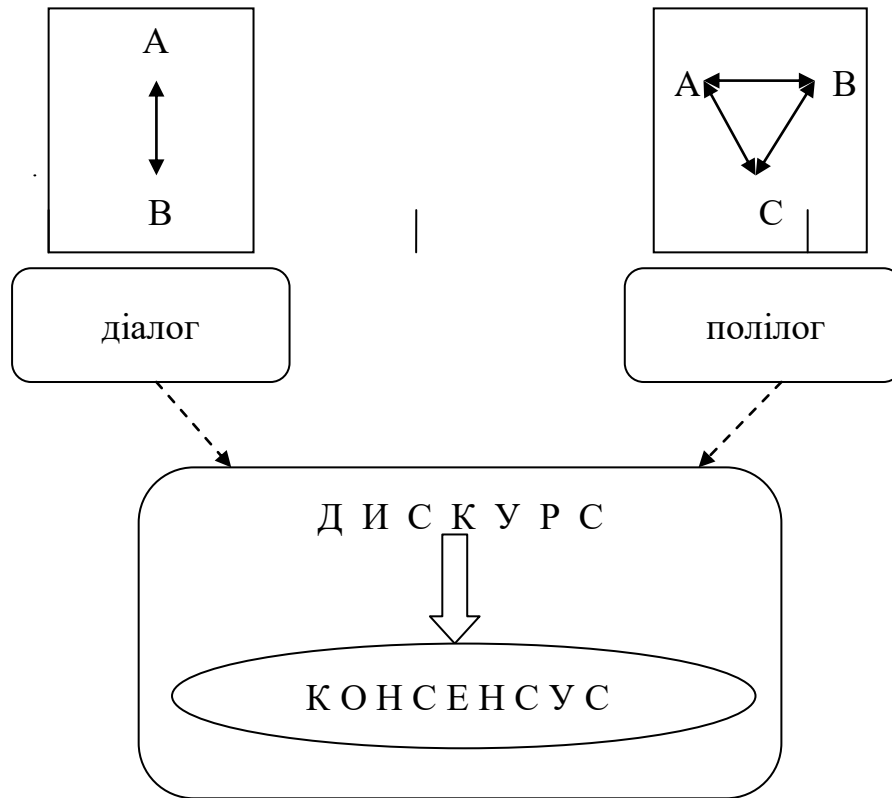

Рис. 1.2. Досягнення консенсусу через архітектоніко-мовленнєві форми в англomовному публіцистичному дискурсі

1.4. Феномен контрасту в об'єктивації складників концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі

Вивчення успішної комунікації невіддільне від розвідок з питань дисгармонії, інтолерантності, відсутності єдності думок. Лінгвістам важливо враховувати першочергове завдання сучасного соціуму, яке полягає в проблемі примирення й поєднання суперечностей [Милль 1993, с. 23]. Поняття «консенсус» усвідомлюється через опозиційні форми, що зумовлює вивчення концепту РОЗБІЖНІСТЬ у дослідженні актуалізації концепту КОНСЕНСУС.

«Консенсус» і «розбіжність» виступають поняттями, що трактуються у філософії як парні сутності, ... пов'язані одна з одною, що становлять два полюси, та являють собою єдність протилежностей [Філософський словарь 2001, с. 470]. Слід відзначити, наявність протиріччя «поступається місцем

гармонії» у комунікативній взаємодії за умови вибору мовцем потрібної стратегії [Фролова 2010, с. 70]. Лише кооперативні стратегії сприяють інтегрованим рішенням, натомість некооперативні стратегії призводять до ескалації конфлікту [Littlejohn 2002, р. 259]. Цивілізоване вирішення розбіжностей з урахуванням їхньої лінгвістичної природи передбачає активний обмін інформацією, перетин комунікативних стратегій індивідів із метою запобігти відкритих зіткнень.

Вищеперелічені аспекти, які розкриваються крізь призму комунікативної взаємодії, висвітлено в роботах багатьох авторів [Бодрова 2011; Гулакова 2004; Третьякова 2000; Фролова 2010; Черненко 2008; Шкатова 2005; Vobin 2011; Heider 1964; Knight 1998; Littlejohn 2002; Schelling 1980 та ін.]. У «Толковом словаре современного английского языка для продвинутого этапа» поняття «розбіжність», яке має відповідне в англійській мові ім'я *dissension*, визначається як «angry quarrelling; angry quarrel», що вказує на гостру незлагоду [Hornby 1982, р. 250]. У словнику «Longman Dictionary of Contemporary English Online» виявлено таке значення: незгода серед групи людей (*disagreement among a group of people*) [Longman Dictionary of Contemporary English Online].

Семантичне наповнення поняття «розбіжність» не вичерпується реалізацією номінації *dissension*, про що свідчить синонімічний ряд, в якому зазначена лексична одиниця виступає домінантою: *dissension, disagreement, discord, strife, conflict, quarrel, contention, dissent, dispute, variance, difference* [The Penguin Dictionary of English Synonyms and Antonyms 1992, р. 136]. Сукупність наведених одиниць формує ближню периферію номінативного поля концепту РОЗБІЖНІСТЬ/DISSENSION, що включає різнопланові, неоднозначні номінації, які відрізняються за семантичними параметрами. Лексичній одиниці *dissension* як ядру концепту, що міститься в наступних дискурсивних фрагментах, властивий найширший спектр семантичних відтінків:

*The President's **all-or-nothing strategy** to win the second round of the election has stirred **dissension** within his own camp, including veiled criticism by his Prime Minister, François Fillon (The Independent, April 25, 2012).*

*Ever since the first transmitter at Alexandra Palace cast its shadow over North London, television has inspired **as much dissension as unity** (The Independent, September 13, 2013).*

*Negotiating partners therefore need to actively bolster the leadership of such groups in order to **prevent dissension and encourage unity** — in other words, peace may require that a government support the leaders of a group it has long been fighting (The New York Times, February 15, 2015).*

У першому дискурсивному фрагменті комунікативну стратегію адресанта «*all-or-nothing strategy*» (стратегія «все або нічого»), що характеризується категоричністю, можна ідентифікувати як потенційний конфліктогенний чинник, який не передбачає можливості досягнення консенсусу. Другий та третій дискурсивні фрагменти, крім позначення протиріччя за допомогою номінації *dissension*, неявно виявляють діалектику єдності складників концептів КОНСЕНСУС і РОЗБІЖНІСТЬ. Порівняльна конструкція *as much dissension as unity* (стільки розбіжності, скільки єдності) свідчить про паралельне співіснування в соціальному інституті роз'єднаності та згуртованості. Синтаксичними конструкціями *prevent dissension* (запобігти розбіжності) та *encourage unity* (підтримувати єдність) вказується на намір досягти однаковості поглядів та уникнути зіткнень і конфронтації.

У нашій роботі вважаємо за доцільне дослідження таких складників концепту РОЗБІЖНІСТЬ, які відбивають його діалектичний взаємозв'язок із концептом КОНСЕНСУС. Наступний дискурсивний фрагмент може слугувати ілюстрацією боротьби думок учасників, що співвідноситься з розбіжністю й неявною настановою на досягнення консенсусу:

*Now we need to communicate these **differences of opinion** and try and work to find a **consensus** for each individual data point that we have, so far, had a difference in opinion about* (The Guardian, February 7, 2018).

У вищенаведеному дискурсивному фрагменті конструкція *differences of opinion* (розбіжності у поглядах) свідчить про незбіг позицій між учасниками комунікації. Консенсус у цьому контексті досягається шляхом адаптації, пристосування, в чому виявляється діалектична цілісність складників досліджуваних концептів.

Синонімічний ряд лексичної одиниці *dissension* також містить номінацію *disagreement* (незгода), яка є представленою в наступних дискурсивних фрагментах:

*Instead of a focus on the very few points of **disagreement** between Hillary Rodham Clinton and Senator Bernie Sanders, serious attention should have been paid to the remarkable **agreement** among all the candidates on a strong liberal and progressive agenda* (The New York Times, October 14, 2015).

*“We **respect** the right of Mr Limbaugh, as well as the rights of those who **disagree** with him, to express those opinions”* (Financial Times, March 5, 2012).

У першому дискурсивному фрагменті функціонування номінацій *disagreement* й *agreement* актуалізує як відсутність єдності в думках, так і одностайність комунікантів, що віддзеркалює діалектику складників досліджуваних концептів. У другому дискурсивному фрагменті дієслово *disagree*, що є спільнокореневим для *disagreement*, також відображає відсутність згоди. Однак, дієсловом *respect* підкреслюється терпиме ставлення мовця до інших позицій комунікантів, що вказує на тенденцію до рівноваги сторін і може свідчити про можливість досягнення консенсусу між опонентами.

Звернення до поняття «конфлікт» обумовлено наявністю в його семантичній структурі дисгармонії, протиріччя, що втілюється у формі розбіжностей. Конфлікт у філософському розумінні трактується як «зіткнення інтересів, мотивів, тенденцій, суб'єктів суспільного життя»

[Філософський енциклопедичний словник 2002, с. 99]. У публіцистичному дискурсі переважно виявляється соціальна сторона конфлікту, що відбиває «найвищий ступінь розвитку соціальних протиріч у суспільстві, який характеризується ... тенденцією посилення ... свідомого протистояння» сторін-учасниць [Соціологія : словник термінів і понять 2006, с. 146].

Зокрема, конфлікти являють собою ескалацію щоденного суперництва й дискусію на арені ворожих або викликаючих емоції зіткнень [Scott 2008, р. 3]. Їх вирішення не передбачає обов'язкової згоди з точками зору інших людей, але поваги до відмінностей [Kuhnke 2013]. Конфронтація як різновид комунікативної взаємодії, що відбиває порушення гармонійного перебігу комунікації, є частиною конфлікту як цілого [Фролова 2010].

Зменшенню конфлікту й збільшенню відповідальності сприяє саме конструктивна конфронтація [Hoover 2005]. Першочерговими заходами можна вважати ті, які сприяють запобіганню конфліктів (conflict prevention) і переорієнтуванню взаємодії учасників комунікації на співпрацю [Wallensteen 2002, р. 272]. Саме співпраця передбачає врахування потреб кожного комуніканта, а отже, розв'язання конфлікту задовольняє обидві сторони [Вердербер 2003]. Таким чином, зменшення розбіжностей, що включає узгодження інтересів сторін, наперед визначає зниження рівня інтолерантності, напруженості в групі або суспільстві, що зумовлює зміцнення кооперації як показника консенсусних стосунків.

Конфлікту властива амбівалентність, оскільки він одночасно містить в собі як руйнівний потенціал, так і потенціал стабільності, безпеки; саме від вибору адресантом стратегії залежить перетворення конфліктної взаємодії в консенсусний дискурс [Комалова 2016, с. 10]. Перевага конфлікту – «у його діагностуючій сутності – він допомагає виявити «вузькі місця», «проблемні зони», «наболілі питання» [Пірен 2003, с. 37–38]. У процесі врегулювання конфлікту пошук позитивного вирішення проблеми, заснованого на консенсусі, не означає збігу думок всіх учасників. Враховуючи те, що консенсус несумісний з негативною позицією хоча б однієї зі сторін, що

беруть участь в конфлікті [Сейранян 2012, с. 79], основним показником згоди є відсутність протиріч між комунікантами.

Нижченаведений дискурсивний фрагмент містить пряму номінацію *conflict* (конфлікт) як антонім іменника *consensus*, але, крім позначення конфронтації, визначається діалектичний взаємозв'язок між складниками концептів КОНСЕНСУС і РОЗБІЖНІСТЬ:

More fundamentally, the existence of the forum marks a shift in the way diplomats and others go about trying to solve conflicts that shatter lives and communities in different parts of the world (The Economist, July 2, 2011).

У наведеному вище дискурсивному фрагменті ідіоматичною конструкцією *to solve conflicts* (подолати конфлікти) відбивається настанова учасників комунікації на досягнення консенсусу з метою усунення негараздів. Використанням конструкції *shatter lives and communities* (руйнувати життя та спільноти) дається оцінка комунікації на тлі негативних соціальних процесів унаслідок конфлікту.

Реалізація концепту РОЗБІЖНІСТЬ в англomовному публіцистичному дискурсі забезпечується і непрямим позначенням. Аналіз фактичного матеріалу дозволив виявити фразеологізми та okazіональні (індивідуально-авторські) номінації, які формують зону дальньої периферії номінативного поля (образний шар) зазначеного концепту:

On most issues, including immigration itself, these groups were at loggerheads (The Washington Post, August 31, 2014).

The last word goes to de Boer: while the Copenhagen negotiations "didn't produce the final cake", they did leave countries "with all the key ingredients to bake a new one" (The Guardian, January 29, 2010).

У першому дискурсивному фрагменті за допомогою фразеологізму *at loggerheads* (мати різкі розбіжності) актуалізується незгода між об'єднаннями індивідів. Вжитий у другому дискурсивному фрагменті метафоричний вираз *didn't produce the final cake* (не виникли останній торт) вказує на відсутність узгодженості думок та свідчить про негативний

результат перемовин. Вищенаведений вираз контрастує з метафоричним виразом *with all the key ingredients to bake a new one* (з усіма основними інгредієнтами для випікання нового торта) й тим самим відбивається наявність необхідних умов для досягнення успішного результату в майбутньому завдяки співпраці. Використання адресантом стилістичного прийому протиставлення надає висловлюванню більшої експресивності.

У цьому зв'язку ми пропонуємо модель досягнення консенсусу, де А і С – протилежні думки, В – умовна локалізація консенсусу, що є представленим на рисунку нижче:

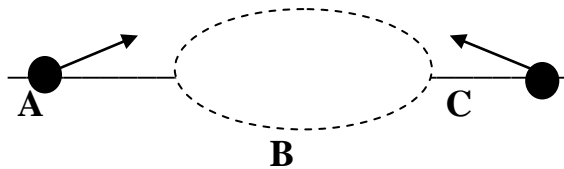

Рис. 1.3. Локалізація консенсусу й розбіжності

Наведена вище модель ілюструє *комунікативні вектори* мовців як їхню спрямованість на досягнення консенсусу. Умовно вектори відображено відрізками, які виходять від точок А і С та передбачають конвергенцію в зоні В і, таким чином, скорочення «дистанції» між ними. Локалізація консенсусу як перетин комунікативних векторів у зоні В, між точками А і С, визначається нами як «консенсусний полюс». Умовність його фокусу, графічно представленого пунктиром, пояснюється неможливістю точно його спрогнозувати, оскільки процес досягнення консенсусу може супроводжуватися компромісними поступками, конформістськими позиціями тощо. У разі відсутності конвергенції виключається зближення й перетин комунікативних векторів, які зосереджуються за межами «консенсусного полюсу». Виходячи з того, що це обумовлено відсутністю єдності думок, розбіжністю, доречно висунути припущення про локалізацію векторів у «полюсі розбіжності». З огляду на те, що «полюс розбіжності» – дифузне поняття, складно встановити межі «зони антиконвергенції», тому в нашій роботі вона не представлена графічно.

Отже, складники концепту КОНСЕНСУС/CONSENSUS є діалектично взаємопов'язаними зі складниками концепту РОЗБІЖНІСТЬ/DISSENSION, що охоплює незгоду (*disagreement*), конфлікт (*conflict*), відмінність (*difference*). Дискурсивна реалізація концепту КОНСЕНСУС забезпечується подоланням співрозмовниками розбіжностей, які передбачають низку комунікативних дій, спрямованих на зближення позицій. Мовне/мовленнєве оформлення діалектичного взаємозв'язку між зазначеними концептами свідчить про вживання певного спектру вербальних мовних/мовленнєвих засобів, зокрема, протиставлення, порівняльних конструкцій, антонімії.

1.5. Градуальність як спосіб реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі

Поняття градації (градуальності) в науці розглядалося дослідниками з різних точок зору. Градації з її організованістю форм підпорядковано устрій живого світу. Ідеї градації життя відображено ще в трактатах Аристотеля, який стверджував, що природа переходить так поступово від предметів бездушних до тварин, що в цій безперервності залишаються непомітними і межі [Аристотель 1996, с. 301]. Вчений-біолог Ж.-Б. Ламарк обґрунтував принцип градації, що полягає в ієрархічному розподілі представників тваринного світу. Градацію визначають як справжні сходи в сенсі безперервно зростаючого ускладнення організації [Ламарк 1955, с. 260].

Проблему градації висвітлено і в роботах лінгвістів, присвячених вивченню ієрархії, яка репрезентує співвідношення між малими і великими величинами. Зокрема, Е. Сепір виокремлював лінгвістичне градуювання та вважав, що мовні форми ніколи не висловлюють просто статичні, емоційно нейтральні поняття [Сепір 1985, с. 71]. С. М. Колеснікова тлумачить градуальність як сукупність різнорівневих засобів зі значенням змінюваної або вимірюваної ознаки [Колеснікова 2016, с. 48]. Т. В. Подуфалова під градацією розуміє «мовне відображення ментальної градації» [Подуфалова

2007, с. 19]. Наведені вище тези дозволяють зробити висновок, що категорія градуальності пов'язана з виявленням у площині мовних явищ параметрів їх рівня, якості, ступеня, які знаходяться в потенційній динаміці.

У нашій роботі ми використовуємо елементарні поняття *градуальності* та аналізуємо субстантивні словосполучення як найбільш показові синтаксичні засоби, що актуалізують ступені реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі. Словосполучення містять іменник *consensus* як стрижневий компонент, а прикметники, числівники й неозначені займенники кваліфікуються як залежні. Аналіз матеріалу дозволяє умовно виокремити градуальні типи, що співвідносяться з *абсолютним, значним, мінімальним* та *слабким* ступенями реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС.

Наведемо дискурсивні фрагменти з субстантивними словосполученнями, що містять уточнюючу характеристику концепту КОНСЕНСУС. Подані словосполучення ми співвідносимо з типом *абсолютного ступеня* з урахуванням умовності цього терміна:

Because accession to the group traditionally requires full consensus, Georgia, as a member, was in a position to block Russia's membership bid (The New York Times, November 10, 2011).

Sayce, a known critic of sheltered employment, found "a total consensus among disabled people's organisations and charities that segregated employment is not a model for the 21st century" (The Guardian, June 9, 2011).

У дискурсивних фрагментах лексична одиниця *consensus* представлена в субстантивних словосполученнях з прикметниками *full* (повний) і *total* (усеосяжний) як маркерами повного досягнення консенсусу.

Наступний дискурсивний фрагмент містить числівник, який виступає у ролі означення та є маркером абсолютного ступеня реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС:

According to protester Ruth Fowler, the statement was written collaboratively by several hundred protesters and was approved with 100%

consensus during Wednesday's general assembly meeting (Los Angeles Times, November 25, 2011).

У вищенаведеному дискурсивному фрагменті виявляється відсоткова частка, виражена словосполученням *100% consensus*, що є маркером абсолютного ступеня. Прислівником *collaboratively* (*спільно*) підкреслюється досягнення результату сумісними зусиллями комунікантів.

У наступному дискурсивному фрагменті реалізується концепт КОНСЕНСУС із виявленням рис справжнього явища, що, на нашу думку, дозволяє співвідносити його досягнення з абсолютним ступенем:

*So the Commonwealth's Mr Sharma has good reason for **insisting** that February's constitutions need to be "fully inclusive", aimed at "a **genuine national consensus** on the constitution, clearing the way for credible elections"* (The Economist, January 7, 2012).

У конструкції *genuine national consensus* (*справжній національний консенсус*) втілено намір мовця в межах держави досягти консенсусу. Адресант вбачає зумовленість подій, які характеризуються надійністю, у продовженні логічного ланцюга. Герундієм *insisting* (*наполягання*) виражається вплив на адресата, що спонукає його прийняти позицію мовця.

Крім випадків, які ілюструють абсолютний ступінь реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС, субстантивні словосполучення можуть співвідноситися з типом *значного ступеня*:

*"I think we're reaching an **appropriate consensus** between our schools, veterans' service organizations and government agencies," Gunderson said* (Los Angeles Times, July 16, 2012).

*There is **overwhelming consensus** among climate scientists that human activity — especially the burning of fossil fuels — is contributing to climate change* (The Washington Post, August, 23, 2011).

*"There was a **pretty clear consensus** on how we move forward," he said, without giving details* (The Washington Post, October 6, 2011).

У наведених дискурсивних фрагментах прикметником *appropriate* (належний) підкреслюється відповідність з «консенсусною моделлю», *overwhelming* (переважаючий) – переважання досягнення консенсусу, *clear* (зрозумілий) – його очевидність. Окрім того, прислівником *pretty* посилюється значення прикметника *clear*. Проте тут не визначається вичерпна повнота досягнення консенсусу, оскільки передбачається вірогідність неповної його реалізації.

Наступний дискурсивний фрагмент містить субстантивне словосполучення, в якому значний ступінь реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС відображено числівником:

He said it also was unclear whether protesters would accept it, noting that any decision at Occupy requires a 90% consensus (Los Angeles Times, November 23, 2011).

Як видно з прикладу, в субстантивному словосполученні *90% consensus* числівником в якості залежного компонента виявляється певний ступінь досягнення консенсусу, що вказує на неповноту його реалізації.

Поряд із типами, що співвідносяться з абсолютним і значним ступенями реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС, у рамках субстантивних словосполучень ми виокремлюємо *малий ступінь*:

Meanwhile, little consensus existed about which surrogates were best suited to deliver the administration's message (The Washington Post, June 23, 2018).

Immediately following the announcement, small business groups, advocates and owners began weighing in on the decision — and there's very little consensus among them (The Washington Post, June 28, 2012).

У проаналізованих дискурсивних фрагментах прикметником *little* (малий) підкреслюється досягнення консенсусу лише малою мірою як результату комунікативної взаємодії. У другому дискурсивному фрагменті в якості модально-експресивного засобу виступає інтенсифікатор-емфасайзер *very*.

Звернемося до дискурсивного фрагмента, який містить пряму номінацію позначення малого ступеня реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС, – лексичну одиницю *minimum* (мінімальний):

*The director-general elect of the Food and Agriculture Organisation, the UN agency that deals with world hunger, on Monday pledged to work for a **minimum consensus to avoid paralysis of the organization*** (The Guardian, June 27, 2011).

Наведений дискурсивний фрагмент указує на мінімальний рівень досягнення консенсусу. Оцінна кваліфікація передбачає визначення *maximum* як антоніма, значення якого в даному випадку співвідноситься з кінцевою точкою, межею досягнення абсолютного консенсусу. Хоча, виходячи з контексту, навіть малий ступінь реалізації може сприяти запобіганню вкрай негативних наслідків – *to avoid paralysis of the organization* (уникнути паралічу організації), у чому простежується позитивна динаміка.

У дослідженні було виявлено метафоричні субстантивні словосполучення, які засновано на асоціаціях і які реалізують, на наш погляд, **слабкий ступінь** реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС. Оскільки метафора являє собою понятійний «міст», заснований на переносі за ознаками подібності, – «the bridge we fling between the utterly strange and the utterly familiar» [Geary 2011, p. 99], що припускає переосмислення денотативного значення, зазначені сполучення кваліфікуються в нашій статті як метафоричні.

Слід наголосити, що в публіцистичному дискурсі в руслі когнітивних досліджень метафора є механізмом переконцептуалізації стереотипного бачення явищ і подій [Темнова 2004, с. 175], що пояснює актуалізацію метафоричного уявлення про поняття «консенсус». Використання метафори передбачає перш за все набуття нової категорії та нового смислу, що обумовлює додаток словникових тлумачень продуктивними моделями [Падучева 2004, с. 176] і, безсумнівно, збагачує публіцистичний текст.

Виділимо такі підтипи концепту КОНСЕНСУС, виражені асоціативними метафоричними субстантивними словосполученнями:

- *фізичне сприйняття людиною навколишнього світу;*
- *емоційний стан;*
- *природні явища;*
- *фізичні властивості.*

Звернемося до дискурсивного фрагмента, у якому виявляється аналогове мапування, внаслідок чого можливо «проекувати ознаки, відносини й події однієї галузі знання на іншу» [Белехова 2011, с. 22], а саме проєкція ознак *фізичного сприйняття людиною навколишнього світу* на абстрактну сутність – *консенсус*:

A smothering consensus has placed raising many of these questions beyond the boundaries of political debate in London at a time when they should be central to it (The Guardian, August 24, 2011).

Дискурсивний фрагмент містить метафоричне субстантивне словосполучення *smothering consensus (задушливий консенсус)*, яке на основі образності реалізує слабкий ступінь реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС. У контексті вжите словосполучення виявляє неясність досягнення консенсусу й створює негативну оцінність.

Проаналізуємо дискурсивні фрагменти, які відображають механізм конструювання метафоричного епітету шляхом когнітивної операції – аналогового мапування, а саме проєкування ознак *емоційного стану* людини на *консенсус*:

But with those crucial caveats, this is an argument that is going to shake up the gloomy consensus that has gathered around development and aid (The Guardian, March 30, 2011).

To truly turn the heat up on low-end employers, you would have to do away with the current miserable consensus on welfare, bin a good deal of the ideas about benefits and "conditionality" shared by most politicians, and thereby

increase the bargaining power of people at the bottom (The Guardian, June 25, 2012).

Перетворення лексичного значення в субстантивних словосполученнях *gloomy consensus* (похмурий консенсус) і *miserable consensus* (бідлашний консенсус) визначає ознаки несприятливого внутрішнього стану людини як властивості консенсусу. Загалом відображено консенсус як незначну величину, з гіпотетичним превалюванням протиріч, конфронтації, незгоди.

Нижченаведений дискурсивний фрагмент втілює ідею аналогового мапування ознак *природних явищ* на консенсус:

Justice French summarised the directors' submissions as saying there was "a foggy sort of consensus at the meeting itself on February 15 and then a construction exercise by management setting up a set of minutes which reflect one of perhaps a variety of ways of giving effect to that consensus" (Business Day, October 29, 2011).

Негативно забарвлена конструкція *a foggy sort of consensus* (туманний вид консенсусу) забезпечує більш експресивне вираження досягнення консенсусу, імпліцитно підкреслюючи невизначеність як основну його характеристику, що посилюється інтенсифікатором-даунтонером *sort of*. Даний вислів містить герундіальний зворот *giving effect to that consensus*, який ілюструє намір співрозмовників досягти дієвості й результативності комунікації.

Наступний підтип, в основі якого лежить когнітивний механізм аналогового мапування, а саме проектування *фізичних властивостей* речей на консенсус, представлений субстантивними словосполученнями з метафоричним значенням нестійкості:

With the fiscal position of many rich countries stretched, a fragile consensus among the Group of 20 rich countries has developed (Financial Times, November 29, 2011).

*Several high-ranking members of the Senate Banking Committee have reached a **tentative consensus** on a plan that would strip the Federal Reserve of regulatory powers over all but the very largest banks, those with more than \$100 billion in assets, people briefed on the negotiations said on Monday night (The New York Times, March 9, 2010).*

У субстантивних словосполученнях прикметниками *fragile* (крихкий) і *tentative* (невпевнений), які містять негативно-оцінне смислове навантаження, на основі метафори підкреслюється відсутність повноти досягнення консенсусу, що співвідноситься із слабким ступенем реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС у рамках малого ступеня.

Аналіз емпіричного матеріалу показав, що концепт КОНСЕНСУС у дискурсі може виявляти різні ступені реалізації смислів. Це дозволяє стверджувати, що в аспекті дослідження градуальності кожний із ступенів співвідноситься з певним показником як маркером квантитативності на запропонованій нами умовній шкалі. При цьому необхідно також ураховувати існування суміжних (маргінальних) індикаторів, що іноді мають суперечливі моменти.

За допомогою умовної шкали можна подати ступені реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС (див. рис. 1.4), де синя точка – полюс відсутності консенсусу (полюс не-консенсусу), червона – полюс досягнення абсолютного консенсусу; зона *A* – малий ступінь досягнення, зона *a* - слабкий ступінь, зона *B* - значний ступінь. Умовність меж локалізації вищезазначених зон відображено у виділенні їх пунктиром:

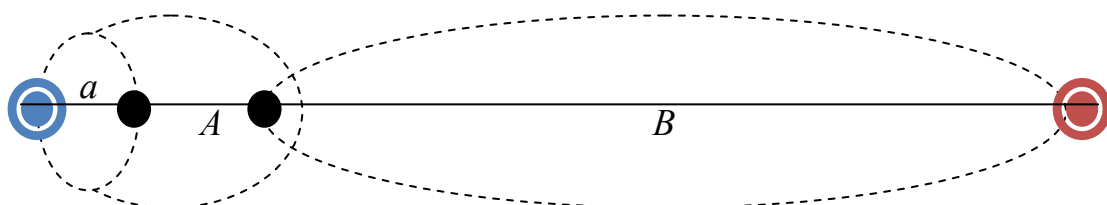

Рис. 1.4. Ступені реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС

На основі проведеного дослідження ми пропонуємо диференціювати *абсолютний консенсус*, який співвідноситься з абсолютним ступенем реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС, і *парціальний* або *частковий консенсус*, який співвідноситься зі значним, малим і слабким ступенями, що можна представити так:

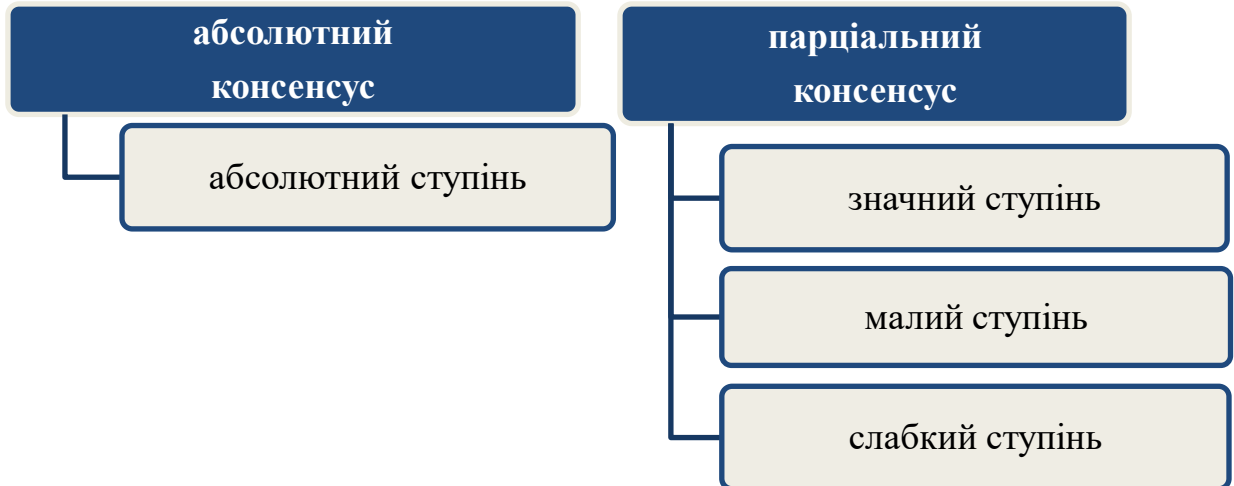

Рис. 1.5. Абсолютний та парціальний консенсус: таксономія ступенів реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС

Абсолютний, значний, малий та слабкий ступені реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС є градуальними типами згідно з поняттям градуальності. *Абсолютний консенсус* відповідає лише абсолютному ступеню реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС. *Парціальний консенсус* охоплює такі ступені як значний, малий та слабкий, що займає позицію між поняттями «абсолютний консенсус» і «не-консенсус». Аналіз емпіричного матеріалу (див. додаток А) дозволив визначити частоту вживання мовних засобів у дискурсивних фрагментах стосовно кожного із ступенів, що є відображеним у таблиці 1.1:

Таблиця 1.1

**Градуальність реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС:
кількісні показники частоти**

Ступені реалізації	<i>Абсолютний</i>	<i>Значний</i>	<i>Малий</i>	<i>Слабкий</i>	Всього
Загальне число	70	200	10	90	370
у %	19	54	2,7	24,3	100%

Як свідчать дані таблиці, із загального числа спостережень (370) найвищу відсоткову частоту вживання в англomовному публіцистичному дискурсі зі ступенів реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС має *значний* ступінь.

З урахуванням того, що розробки проблем квантитативної лінгвістики висвітлюються у працях багатьох учених [Арапов 1974; Головин 1970; Кащеева 2013; Левицкий 2007; Пиотровский 1977], а квантитативні методи застосовуються у багатьох галузях мовознавства, вважаємо за доцільне їх використання у нашій роботі. За допомогою квантитативного методу, розробленого В. В. Левицьким [Левицкий 2007], спрогнозовано «ймовірність події», в даному випадку – ймовірність вживання кожного зі ступенів реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС. На підставі даних таблиці 1.1 можна розрахувати емпіричну ймовірність p за формулою: $p = \frac{m}{n}$, де m – число сприятливих випадків появи події, а n – сукупність усіх потенціальних випадків [Левицкий 2007, с. 98–99].

Отже, ймовірність вживання:

- *абсолютного ступеня* реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС $p = \frac{70}{370} = 0,19$;
- *значного ступеня* реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС $p = \frac{200}{370} = 0,54$;
- *малого ступеня* реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС $p = \frac{10}{370} = 0,02$;

- *слабкого ступеня* реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС $p = \frac{90}{370} = 0,24$.

Наведені вище обчислення свідчать про те, що при випадковій вибірці достовірність вживання субстантивних словосполучень в рамках значного ступеня реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС досить велика ($p=0,54$), а в рамках *малого* ступеня – дуже низька ($p=0,02$).

1.6. Методика дослідження концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі

Мета роботи зумовила застосування інтегративної методики, що поєднує кілька методів і підходів, та виокремлення декількох етапів у дослідженні концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі.

Етап теоретичного узагальнення й осмислення включає опрацювання наукових джерел і з'ясування теоретичної бази дослідження концепту КОНСЕНСУС, що забезпечує аналіз основних понять в дисертаційній роботі. Ми спиралися на основні теорії про зв'язок між буттям людини й консенсусом, консенсусом і суспільством, що відображено в працях Т. Гоббса [Гоббс 1989, 1991], В. фон Гумбольдта [Гумбольдт 2000], Б. Маліновського [Malinowski 1960], О.О. Потебні [Потебня 2018], Ж.-Ж. Руссо [Руссо 1969], Ю. Хабермаса [Habermas 2004]. Загальнонауковою базою дисертації також стали розвідки мовознавців у області дискурсу – Е. Бенвеніста [Benveniste 1971], Г. Г. Віддоусона [Widdowson 2007], Т. А. ван Дейка [Дейк 2000], В. І. Карасика [Карасик 2009], О. Г. Рєвзіної [Рєвзина 2009], К. Ф. Сєдова [Сєдов 2004]. Аналіз їхніх робіт дозволив визначити рівень дискурсу тим рівнем, котрий відбиває, окрім вербалізації, імпліцитну реалізацію смислів концепту КОНСЕНСУС.

На *таксономічному етапі* методом суцільної вибірки з текстів англomовного публіцистичного дискурсу виокремлено різножанрові

дискурсивні фрагменти, де актуалізується концепт КОНСЕНСУС, а саме – передові статті, огляди, коментарі, аналіз новин, інтерв'ю, репортажі тощо.

Етап моделювання концепту КОНСЕНСУС полягає у встановленні ключових номінацій, систематизації інших номінативних одиниць, які формують ядро та периферію номінативного поля досліджуваного концепту, та аналізі семантики його складників.

Етап визначення комунікативно-прагматичного потенціалу концепту КОНСЕНСУС передбачає виявлення комунікативних стратегій і тактик його дискурсивної реалізації.

У контексті нашої наукової розвідки залучено *лінгвокогнітивний підхід*. Загальновідомо, що за допомогою лінгвальних засобів вербалізуються концепти, а завдяки вивченню семантики мовних знаків можливо «прозирнути» в концептосферу мовця. У роботі ми спиралися на розвідки вітчизняних і зарубіжних вчених у сфері когнітивної науки (С.О. Аскольдов [Аскольдов 1997], В. І. Карасик [Карасик 2009], В. А. Маслова [Маслова 2008], З. Д. Попова та Й. А. Стернін [Попова 2010]), а саме – напрацювання з опису концептів, теорії про зв'язок мови й мислення.

Метод *концептуального аналізу* передбачає побудову номінативного поля концепту КОНСЕНСУС із виокремленням складників ядерної та периферійної зон, що, в свою чергу, ґрунтується на лексикографічних даних із застосуванням методу порівняння словникових дефініцій. Зазначений метод є доречним для виявлення складників концепту РОЗБІЖНІСТЬ з метою встановлення діалектичної єдності між складниками концептів КОНСЕНСУС і РОЗБІЖНІСТЬ.

У межах комунікативно-прагматичного підходу вагомим виявляється розгляд *комунікативних інтенцій* та *комунікативних стратегій*. Це, по-перше, обґрунтовується тим, що діяльність людини, зокрема, комунікація, підпорядкована стратегічним цілям [Austin 1962; Habermas 2002; Searle 1969], а вивчення цільового аспекту мови у світлі проблематики стратегій виступає домінуючим [Якобсон 1965, с. 374]. По-друге, застосування певних стратегій

у комунікативній взаємодії передбачає вплив на адресата з метою здобути його прихильність, досягти згоди, взаєморозуміння, що є маркерами консенсусу. Комунікативна стратегія є «складником евристичної інтенційної програми планування дискурсу» [Селіванова 2008, с. 607], являє собою проміжну ланку між метою й комунікативною стратегією, тобто є етапом, який передує її побудові [Коверина 2013, с. 107], що зумовлює аналіз поняття «інтенція». Звернення до цього поняття також пояснюється тим, що комунікація є інтенціональною діяльністю [Hunter 2010, р. 65] і полягає, згідно з Л. С. Виготським, у свідомій передачі думки [Выготский 2004, с. 675].

Поняття інтенції та інтенціональності тлумачилось багатьма вченими [Бондарко 1994; Падучева 2010а; Стросон 1986; Assimakopoulos 2008; Vara 2010; Blakemore 2002; González 2004; Green 1996; Haugh 2008; Levinson 2008; Moeschler 2007; Searle 2002]. На думку О. С. Ахманової, намір, що співвідноситься з поняттям «інтенція», – це потенційний (віртуальний) зміст висловлювання [Ахманова 2004, с. 250], при утворенні чого інтенції являють собою сукупність точок зору адресанта [Blakemore 2002, р. 27]. О. Л. Ляпічева вважає, що інтенція – це «усвідомлений або інтуїтивний намір адресанта спілкуватися, відображений у внутрішній програмі його мовлення, і способи його втілення» [Ляпічева 2016, с. 33].

На наш погляд, емпатія й прийняття комунікантами ролей один одного позначається на успішному втіленні їхніх інтенцій, що припускає досягнення консенсусу як показника результативності комунікації. Не можна не погодитися з твердженням, що особистість мовця, впливаючи на співрозмовника, також динамізується, коригується інтенціями [Приходько 2004, с. 59]. Закономірно, що, як психологічний першопопштовх до висловлювання» [Абелева 2004, с. 108], інтенція постає проєкцією мотиву й мети індивіда, які виражаються в його мовленні [Формановская 2005]. Для здійснення своїх намірів мовці повинні опанувати мовні знання як базис для ефективної взаємодії [Цурикова 2003]. Отже, досягнення консенсусу – це

виконання в процесі комунікативної взаємодії низки цілеспрямованих дій, побудованих у певній послідовності, наприклад:

*His former Senate chief of staff and friend of 40 years, Ted Kaufman, recalls Biden (at the time the ranking Democrat on the Foreign Relations Committee) and Jesse Helms (the committee's Republican chairman) **inching** toward an **agreement** on the 1997 chemical-weapons treaty. Remembers Kaufman: "He and Helms literally sat **for hours and hours, negotiating not every line but every word**" (Newsweek, January 18, 2013).*

Поданий дискурсивний фрагмент ілюструє здійснення інтенції дійти позитивного завершення комунікації, що співвідноситься зі згодою (*agreement*). Досягнення мети, зумовлене ретельно зваженими комунікативними діями співрозмовників, відбито дієприкметниковим зворотом *negotiating not every line but every word* (*обговорюючи не кожний рядок, а кожне слово*), що засвідчує значущість навіть найменшої одиниці мовлення й вимагає від співрозмовників майстерності у викладенні своєї позиції, аргументуванні власної точки зору тощо. Дієприкметником *inching* (*рухаючись повільно*) віддзеркалюється покрокове наближення до досягнення між опонентами взаємної згоди, що є довготривалим процесом – *for hours and hours*.

Про реалізацію інтенції як актуальну передумову мовлення [Абелева 2004, с. 108] й, відповідно, про ефективність комунікації між її учасниками може йтися в тому випадку, коли їх взаємні очікування як «взірці спілкування» будуть виправдані [Кісь 2002, с. 160], й у співрозмовників будуть вироблені спільні знання (*mutual knowledge*) [Levinson 2008, р. 16]. Звернемося до дискурсивного фрагмента, що містить намір комунікантів досягти успішного результату переговорів завдяки досягненню консенсусу:

"We are far from an easy consensus that it's a done deal," said Marc Pado, United States market strategist at Cantor Fitzgerald in San Francisco. "But we are further along in the negotiations than we've been and we are focused on the right things now" (The New York Times, December 5, 2011).

З одного боку, за допомогою словосполучення *far from an easy consensus* фокусується увага на низькому ступені узгодженості між співрозмовниками. Проте, вживання порівняльної конструкції вказує на прогрес у комунікативній взаємодії – *But we are further along in the negotiations than we've been*. Окрім цього, простежується інтенція знайти спільну мову між партнерами – *we are focused on the right things now*.

Досягнення консенсусу як позитивного підсумку комунікації передбачає реалізацію мовцем інтенції, підпорядкованій певній меті. Осягнення інтенції детерміновано спрямованістю свідомості адресата на певний результат комунікації та зумовлено контекстом, що передбачає дії мовця в певний час і в певному місці [Delahunty 2010, p. 5–6]. Проілюструємо актуалізацію інтенції мовця, що віддзеркалює спонукання адресата до певних дій:

“We are now very close to break-up,” he said. “Either we move ahead very fast, or we will go back to disintegrating. Will we share our wealth? Will we integrate our debt? Will we transfer our power to common institutions?”
(Financial Times, June 1, 2012).

Факт відсутності взаєморозуміння констатується так: *We are now very close to break-up*, що вказує й на відсутність консенсусу на даному етапі комунікації. Фразою *Either we move ahead very fast, or we will go back to disintegrating* втілюється вираження інтенції мовця, що відбиває потенційну можливість уникнути розбіжностей. Намір адресанта в питальних реченнях *Will we share our wealth? Will we integrate our debt? Will we transfer our power to common institutions?* можна трактувати не лише як запит інформації, а й заклик до єднання, згуртованості.

З огляду на багатовимірність будь-якого висловлювання, розпізнавання інтенції адресатом, що припускає успішність комунікації, залежить від рівня інтелектуального розвитку, психологічної готовності до взаємодії, схожості соціального досвіду співрозмовників і вибору мовних/мовленнєвих засобів для вираження інтенції. Інтенція як

прагматичний чинник досягнення консенсусу, і комунікація як цілеспрямована діяльність комунікантів є взаємозумовленими поняттями.

У руслі *комунікативно-прагматичного* підходу в дослідженні концепту КОНСЕНСУС спиралися на здобутки О. С. Иссерс [Иссерс 2008], К. Ф. Седова [Седов 2004], І. Є. Фролової [Фролова 2009], що зумовило обґрунтування ключової ролі комунікативних стратегій і тактик, які передбачають актуалізацію прагматичного потенціалу мовних засобів.

Застосування *контекстуального та інтерпретаційного методів* забезпечило реконструкцію авторського задуму, виявлення комунікативних інтенцій і стратегій адресанта.

Спираючись на роботи В. В. Левицького [Левицкий 2007] у галузі квантитативної лінгвістики, за допомогою *квантитативного методу* в дисертації представлені кількісні характеристики експліцитних засобів вербалізації концепту КОНСЕНСУС, імпліцитної реалізації його смислів, ймовірність вживання субстантивних словосполучень в рамках дослідження градуальності реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС.

Отже, комплексна стратегія дослідження забезпечує глибший аналіз концепту КОНСЕНСУС у публіцистичному дискурсі, що складається з етапу опрацювання наукової літератури, етапу відбору текстів, етапу дослідження концепту й з'ясування комунікативних стратегій.

Висновки до першого розділу

1. Розробка теоретичної бази дослідження концепту КОНСЕНСУС дозволила дійти висновку, що це не тільки атрибут взаємовідносин між людьми, механізм, який уможлиблює узгоджену взаємодію мовців, а й засади для ефективної комунікації за допомогою мови/мовлення, що передбачає орієнтацію на досягнення згоди між адресатом та адресантом.

2. Проаналізовано семантику мовних одиниць, котрі репрезентують концепт КОНСЕНСУС. Це зумовило розкриття складу концепту, який номінується, а саме – виявити його ядро, ближню периферію та дальню периферію. З'ясовано, що до ядра, окрім лексичної одиниці consensus, належать спільнокореневі слова (похідні словоформи) consensual, consensually, consent. Ближня периферія репрезентована синонімічним рядом agreement, concurrence, unanimity, common consent, harmony, concord, accord, unity. До дальньої периферії, що узгоджується з поняттям образного й ціннісного шарів, зараховуємо асоціативні поля та лексичні одиниці, які забезпечують метафоричне та метонімічне осмислення.

3. У результаті аналізу архітектоніко-мовленнєвих форм реалізації концепту КОНСЕНСУС встановлено спрямованість комунікації у взаємовідносинах між адресантом й адресатом.

4. Для кращого й більш глибокого розкриття та усвідомлення особливостей реалізації досліджуваного концепту його розглянуто на тлі концепту РОЗБІЖНІСТЬ з метою контрасту. Обґрунтовано взаємозв'язок між складниками концептів КОНСЕНСУС і РОЗБІЖНІСТЬ в англomовному публіцистичному дискурсі. Визначено стилістичний прийом контрасту як спосіб об'єктивації концепту КОНСЕНСУС.

5. У рамках градуальності як способу реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС розроблено ступені градуальності, а саме: абсолютний, значний, малий та слабкий ступені. Крім того, з'ясовано когнітивний механізм функціонування концепту КОНСЕНСУС у досліджуваному

дискурсі. Встановлено диференціацію абсолютного й парціального консенсусу: абсолютний консенсус є еквівалентним до абсолютного ступеня реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС, парціальний консенсус включає значний, малий та слабкий ступені, які характеризують неповноту досягнення консенсусу. Використання квантитативного методу забезпечило виявлення особливостей функціонування субстантивних словосполучень в рамках градуальності реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС.

Основні положення розділу висвітлено в роботах автора: [Хаджикова 2009; Хаджикова 2010б; Хаджикова 2012а; Хаджикова 2013б; Хаджикова 2013в; Нісаноглу 2018].

РОЗДІЛ 2

ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ВИМІР КОНЦЕПТУ КОНСЕНСУС В АНГЛОМОВНОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

2.1. Експліцитні засоби вербалізації концепту КОНСЕНСУС

Розділ присвячено дослідженню лексико-семантичних, фразеологічних, синтаксичних засобів як експліцитних засобів вербалізації концепту КОНСЕНСУС у дискурсивному просторі та імпліцитної реалізації смислів на лексико-семантичному, фразеологічному, синтаксичному рівнях.

2.1.1. Лексико-семантичні засоби вербалізації концепту КОНСЕНСУС. Дослідження лексико-семантичних засобів вербалізації концепту КОНСЕНСУС передбачає аналіз номінацій, які належать до ядерної зони та ближньої периферії концепту КОНСЕНСУС. У цьому підрозділі увага фокусується на вивченні синонімів *agreement, concurrence, unanimity, common consent, harmony, concord, accord, unity*, які належать до ближньої периферії.

Звернемося до дискурсивних фрагментів, які містять синоніми – лексичні одиниці *agreement* (згода) і *concurrence* (згода, взаєморозуміння), що належать до ближньої периферії номінативного поля концепту КОНСЕНСУС:

Within days of the ceasefire that ended a week-long war, officials from Israel and Hamas, the Islamists who run Gaza, arrived in Cairo to flesh out the agreement (The Economist, December 1, 2012).

In order to obtain the co-operation, the concurrence, the consent of others, we must communicate our thoughts to them (The Independent, March 9, 2014).

Наведений вище перший дискурсивний фрагмент віддзеркалює прагнення учасників комунікації встановити взаєморозуміння в рамках реалізації консенсусу. Інфінітивом *to flesh out* підкреслюється мета досягнення загальної згоди на певному етапі комунікації й мається на увазі складність досягнення консенсусу. Другий дискурсивний фрагмент містить лексичну одиницю, що формує ядро досліджуваного концепту (*consent*), і лексичну одиницю ближньої периферії (*concurrence*), які в цілому засвідчують спільність та узгодженість дій.

Проаналізуємо інші лексичні одиниці, які належать до ближньої периферії номінативного поля досліджуваного концепту, до прикладу, номінація *unanimity* (одноставність):

The unanimity of the MPC's decision was seen by many economists as positive news, as was the latest industrial trends survey from the Confederation of British Industry (The Independent, October 22, 2009).

У наведеному дискурсивному фрагменті одноставність комунікантів стосовно змін у прибутку, що експліковано аббревіатурою *MPC*, компоненти котрої позначають «marginal propensity to consume» (гранична схильність до споживання), передбачає досягнення консенсусу. У даному контексті це явище усвідомлюється як перевага, що відбито словосполученням *positive news*.

Ближня периферія номінативного поля концепту КОНСЕНСУС також формується номінацією *common consent* (спільна згода):

By common consent the conditional cash-transfer programme (CCT) has been a stunning success and is widely popular (The Economist, July 31, 2010).

У вищенаведеному дискурсивному фрагменті одноставно схвалюється використання програми соціального захисту населення – *conditional cash-transfer programme* (програма умовних грошових переказів), яка характеризується високою ефективністю, що експліковано словосполученням *stunning success*.

Проаналізуємо дискурсивний фрагмент, який містить номінацію *harmony* (злагода) та відбиває досягнення консенсусу:

*The government gleefully **dubbed** its foes “Araeer”, a **taunting** plural form of Mr Arour’s name, insinuating they were just nasty Sunni chauvinists out to destroy Syria’s **multi-sectarian harmony*** (The Economist, October 20, 2012).

Словосполученням *multi-sectarian harmony* експлікується збіг релігійних світоглядів комунікантів. Окрім того, лексичні одиниці *dubbed*, *foes*, *taunting* у даному контексті створюють іронічний ефект і свідчать про зневажливе ставлення адресанта до адресата.

Звернемося до дискурсивного фрагмента, що репрезентує лексичну одиницю *concord* (узгодження) як компонента ближньої периферії номінативного поля концепту КОНСЕНСУС:

*And local television reporters buttonholed smiling politicians, from both the left and the right, who had **come together** in a **rare moment** of **concord** for a nation stuck in parliamentary gridlock and economic crisis* (The New York Times, April 19, 2013).

У наведеному дискурсивному фрагменті вербалізація концепту КОНСЕНСУС здійснюється за допомогою номінації *concord*. Словосполучення *rare moment* семантично підкреслює винятковість досягнення взаєморозуміння. Фразове дієслово *come together* імпліцитно віддзеркалює досягнення згоди між комунікантами.

Наступний дискурсивний фрагмент може проілюструвати досягнення комунікативної гармонії за допомогою номінації *accord* (угода):

*The **accord** was signed by nearly 200 countries in December 2015 in an attempt to restrict global greenhouse gas emissions and limit global warming to within two degrees Celsius* (The Independent, November 12, 2017).

У вищенаведеному дискурсивному фрагменті йдеться про підписання документу (*accord*) з екологічних питань, що обумовлюється досягненням консенсусу між країнами.

Демонстрацією досягнення комунікативної гармонії між співрозмовниками може слугувати наступний дискурсивний фрагмент, що репрезентує номінацію *unity* (єдність), яка належить до ближньої периферії номінативного поля концепту КОНСЕНСУС:

*"I am convinced that under the guidance of the Holy Spirit, our persevering prayer, **our dialogue and the will to build communion day-by-day in mutual love will allow us to take important further steps towards full unity,**" Francis said (The Kansas City Star, May 10, 2013).*

Субстантивним словосполученням *full unity*, у складі якого є іменник *unity*, експлікується єдність думок комунікантів. Прикметник *full*, використаний адресантом, уточнює характеристику даного явища з акцентом на його максимальному досягненні. Крім того, субстантивним словосполученням *our dialogue and the will* відображено настанову мовця на здійснення рівноправної комунікації та свідоме прагнення досягти мети. Синтаксичною конструкцією *to take important further steps* позначається значущість поступових дій, орієнтованих на результат.

Отже, вербалізація концепту КОНСЕНСУС не обмежується експлікацією за допомогою слова-репрезентанта *consensus* і спільнокореневих слів, що формують ядерну зону, а й охоплює номінації, які є синонімами та формують ближню периферію номінативного поля досліджуваного концепту.

2.1.2. Фразеологічні засоби вербалізації концепту КОНСЕНСУС. 3

огляду на те, що в лінгвістиці відсутній єдиний підхід до типологізації фразеологізмів, зосереджуючись на їх дослідженні як фразеологічних засобах вербалізації концепту КОНСЕНСУС, що експлікують досягнення консенсусу, в роботі представляється нерелевантною детальна диференціація фразеологічних зворотів з урахуванням особливостей їхньої семантики. Згідно з класифікацією Л. Г. Скрипник, увесь фонд досліджуваних фразеологічних одиниць розподіляємо на *фразеологізми, організовані за*

моделлю словосполучення, і фразеологізми, організовані за моделлю речення [Скрипник 1973, с. 23].

Вивчення фразеологічних одиниць безпосередньо пов'язано з поняттям «конотація». Беручи до уваги той факт, що фразеологізмам притаманна наявність додаткової інформації, мова йде про конотацію, яка пов'язана з емоційними асоціаціями [Crystal 2008, p. 102]. Конотація також визначається як лінгвокультурна категорія: культурологічні означення прислів'їв, приказок і крилатих висловів як фразеологічних одиниць свідчать про стандарти й стереотипи певної мовної спільноти [Приходько 2014, с. 94]. Втілені у фразеологізми конотації відбивають ставлення адресанта до явищ дійсності, його намір впливати на співрозмовника, що виступає показником прагматичної інформації [Апресян 1995].

Стосовно трансформованих фразеологізмів слід підкреслити, що дериват (у даному контексті як результат трансформації) постає виразником індивідуальної (лексичної) семантики [Кубрякова 1981, с. 15], тому фразеологічні трансформації можна кваліфікувати як засоби, що забезпечують створення містких «консенсусних» образів.

Як показало дослідження, номінації, що належать до ядерної зони (ключове слово-репрезентант *consensus* та його спільнокореневі слова), не відрізняються високою активністю у формуванні фразеологізмів. Сфокусуємо увагу на виявлених у ході дослідження фразеологізмах, до складу яких входять синоніми – *agreement, unity, harmony*. Хоча вони є компонентами ближньої периферійної зони, натомість фразеологізми, що їх містять, зараховуються до зони дальньої периферії номінативного поля концепту КОНСЕНСУС.

Спочатку проаналізуємо *фразеологізми, організовані за моделлю словосполучення*, які містять зазначені номінації:

The new chief executive of the UK Border Agency (UKBA), Rob Whiteman, halted the practice immediately after Atkinson discovered the existence of the

"*gentleman's agreement*" with France during her investigation in November (The Guardian, January 17, 2012).

*Tiscali has a so-called **standstill agreement** with its lenders, allowing it to stop loan payments until June 30 as a restructuring is worked out* (The New York Times, April 15, 2009).

Фразеологізми із складовою номінацією *agreement*, зафіксовані в лексикографічному джерелі [Англо-український фразеологічний словник 2005, с. 372, 887], відображають специфіку стосунків між учасниками комунікації в рамках досягнення консенсусу. В першому висловлюванні за допомогою фразеологізму *gentleman's agreement* (джентльменська угода) вказується на комунікативну взаємодію, пов'язану з виконанням зобов'язань, які активізують моральні якості партнерів. Проте, наявність лапок спотворює справжній смисл фразеологічної одиниці, надаючи саркастичного забарвлення. У другому висловлюванні фразеологізмом *stand-still agreement* (мораторій по приватних боргах), який кваліфікується як комерційний термін, передбачається наявність поступок лише з боку одного партнера через несприятливі обставини опонента.

Проаналізуємо номінації в складі **фразеологізмів, організованих за моделлю речення**, зокрема, *крилатих слів (висловів)*, які являють собою «стійкі, афористичні, образні звороти, що мають книжне, певне літературне чи історичне походження» [Основні лінгвостилістичні поняття і категорії 2015, с. 71]. Серед фразеологічних засобів можна виділити *крилаті слова*, джерелом котрих є літературні твори. Наприклад, фразеологічна одиниця *Unity is strength* (в єднанні сила) походить від фрази, вжитої в епічній поемі Гомера «Іліада»: «even weak men have strength in unity» [Manser 2007, p. 284]. Нижченаведені дискурсивні фрагменти містять варіанти крилатого вислову:

*As Roberts said: "Try to remember that **union is strength**, and without it you can do nothing"* (The Guardian, October 21, 2009).

The proclamations are printed on imitation parchment, and include Brooklyn's seal and its motto, in old Dutch: "In Unity There is Strength" (The New York Times, February 14, 2012).

Вирази *union is strength* та *In unity there is strength*, представлені у дискурсивних фрагментах, відображають настанову-заклик адресанта до максимального ступеня збігу поглядів, орієнтацій усередині певного співтовариства, що передбачає консенсус як його стан. Щобільше, у другому дискурсивному фрагменті використання техніки створення ефекту давніх часів (*imitation parchment*) і лінгвістичних особливостей давньої мови (*old Dutch*) паралельно забезпечує розкриття експресивного потенціалу висловлювання.

Нижченаведений крилатий вислів найперше вжитий, згідно з лексикографічним джерелом, у «Прощальному посланні» Дж. Вашингтона [The Yale Book of Quotations 2006, p. 799]:

This month brings two very different picture books, both built around very different — you could say nearly opposite — ancient traditions: yoga and the hunt; but both bring an age-appropriate message about cultivating peace and harmony (The New York Times, March 14, 2012).

Крилатий вислів *cultivating peace and harmony* (підтримування миру й злагоди), який включає до свого складу номінацію *harmony*, поєднує два види трансформації – будучи морфологічно перетвореним, він також характеризується скороченням компонентного складу на відміну від оригіналу: «Observe good faith and justice towards all nations. Cultivate peace and harmony with all». Вищезазначений документ, віддзеркалюючи цінності нації епохи Дж. Вашингтона, містить заклик до цілісності та єдності, підкріплений фразеологізмом. Його вживання передбачає знайомство адресата з оригінальним текстом, що обумовлює ефект алюзії. Першоджерело, яке виступає моральним орієнтиром, не втрачає своєї актуальності для молодого покоління, про що свідчить словосполучення *age-appropriate message*, тобто у наведеному дискурсивному фрагменті

проголошується ідея розвитку злагодженої взаємодії як показника реалізації консенсусу.

Отже, експліцитними засобами вербалізації концепту КОНСЕНСУС є фразеологізми, побудовані за моделлю словосполучення та речення. Наявністю в публіцистичному дискурсі трансформованих фразеологічних одиниць, по-перше, створюється суб'єктивне ставлення адресанта до подій дійсності; по-друге, «поновлюється» завдяки своїй новизні звичний смисл фразеологізму, привертаючи увагу адресата, в чому полягає прагматичний ефект.

2.1.3. Синтаксичні засоби вербалізації концепту КОНСЕНСУС.

При вивченні синтаксичних засобів вербалізації концепту КОНСЕНСУС за допомогою таких основних одиниць як *словосполучення, висловлювання й надфразна єдність (складне синтаксичне ціле)* ми використовуємо лексичну одиницю *consensus*.

Звернемося до аналізу номінації *consensus* у рамках *словосполучення*. Враховуючи синтаксичні відношення між компонентами даної одиниці як синтаксично організованої групи слів будь-якого морфологічного складу [Иванова 1981, с. 106], наголосимо, що іменник *consensus* найчастотніше представлено у ролі *стрижневого (головного) компонента* в складі **субстантивних** словосполучень та в ролі *залежного (підрядного) компонента* – в дієслівних. Наявність зазначеної лексичної одиниці в складі **ад'єктивних і адвербіальних** словосполучень характеризується низькою частотністю.

Весь корпус досліджуваних субстантивних словосполучень (див. додаток Б) ми диференціюємо за наступними кваліфікаційними ознаками: **діяльнісною, просторовою, темпоральною**.

Діяльність людини – це «форма активності, що характеризує здатність людини чи пов'язаних з нею систем бути причиною змін у бутті» [Філософський енциклопедичний словник 2002, с. 163]. Діяльнісна природа

людини, що передбачає комунікативну взаємодію, знаходить вираження у просторі публіцистичного дискурсу. Дослідження субстантивних словосполучень, які віддзеркалюють *діяльнісну ознаку* в рамках вербалізації концепту КОНСЕНСУС, зосереджується на мовному/мовленнєвому оформленні цього явища як результату людської діяльності.

Аналіз текстів, які формують публіцистичний дискурс, дозволяє констатувати, що концепт КОНСЕНСУС реалізується в різноманітних галузях діяльності людини. На основі класифікації підсистем людської діяльності, викладеної в курсі «Суспільствознавство» [Обществознание 2013, с. 36–37], умовно систематизуємо субстантивні словосполучення в рамках діяльнісної ознаки за такими підтипами:

- *соціальна сфера,*
- *політична сфера,*
- *економічна сфера,*
- *духовна сфера.*

Таксономія вищеперелічених підтипів здійснена з урахуванням частоти вживання субстантивних словосполучень у публіцистичному дискурсі. Як показують результати дослідження, соціальна сфера є галуззю, в якій найбільш багатопланово реалізується досягнення консенсусу в межах діяльнісної ознаки, що характеризується найвищою частотою вживання конструкцій вказаного виду. В рамках діяльнісної ознаки у підтипі «*соціальна сфера*» з'ясовуються особливості вираження одностайності між мовцями як представниками різних соціальних прошарків і соціально-професійних спільнот, що знаходить відображення у публіцистичних дискурсивних фрагментах:

*Mental health problems are notoriously difficult to diagnose and campaigners say that without a **medical consensus** on how it affects work readiness, the assessment will be used to force people back to work* (The Guardian, January 17, 2012).

*The report characterized the Kremlin's Syria policy as a **consensus of elites** who "have rallied around the demand 'not to allow the loss of Syria' ", which would cause "the final disappearance of the last ghostly traces of Soviet might" in the Middle East (Financial Times, June 27, 2012).*

У першому дискурсивному фрагменті за допомогою субстантивного словосполучення демонструється досягнення консенсусу між мовними особистостями медичної спільноти як соціально-професійного товариства (*medical consensus*). Другий дискурсивний фрагмент указує на комунікативну гармонію у вищих шарах суспільства – *consensus of elites*, виявляючи соціальну диференціацію.

Серед субстантивних словосполучень у межах діяльнісної ознаки виокремлюємо наступний підтип – «*політичну сферу*». Достатня частота вживання в публіцистичних текстах конструкцій даного виду зумовлена тим, що консенсус як підсумок людської комунікації виступає маркером суспільно-політичних відносин [див. Землянова 2004, с. 78]. Окрім того, лексична одиниця *консенсус* міститься в «Політичній енциклопедії» [див. Політична енциклопедія 2011, с. 352] та «Англо-українському дипломатичному словнику» [див. Англо-український дипломатичний словник : понад 26 000 слів і словосполучень 2006, с. 108]. Проілюструємо результат комунікативної взаємодії на політичному «полі»:

*Mr. Rogers said a **bipartisan consensus** about the "severity of these leaks" had prompted the sessions (The New York Times, June 7, 2012).*

*In a Congress noted for its political polarization, legislation to check drone use has the potential to forge "a **left-right consensus**," he said (The Salt Lake Tribune, June 19, 2012).*

*Ryan has focused most of his efforts on the budget in forging **consensus among Republicans** and is mostly untested in cutting deals with Democrats (U.S. News & World Report, October 30, 2013).*

Наведені вище дискурсивні фрагменти реалізують досягнення консенсусу як підсумок успішної політичної комунікації. Словосполученням

bipartisan consensus віддзеркалюється одноставністю представників двох партій, словосполученням *a left-right consensus* – згода політичних опонентів, словосполученням *consensus among Republicans* – комунікативна гармонія всередині одного політичного об'єднання.

Стосовно субстантивних словосполучень, які вказують на діяльнісну ознаку, ми виокремлюємо підтип «*економічна сфера*». Варто підкреслити, що у «Словнику бізнесу», який надає дефініцію терміну «consensus», наголошується на згоді між комунікантами: «an opinion which most people agree on» [Collin 2006, p. 81]. Це передбачає досягнення консенсусу як маркера ефективності розвитку відносин між комунікантами у процесі організації виробництва, системи управління, створення матеріальних благ, до прикладу:

Reflecting a consensus among economists, Lagarde said that European countries must continue to support economic growth across the region and that the ECB, in particular, should take more steps to keep interest rates low and keep financial markets stable (The Washington Post, June 11, 2012).

He said the South American country's government hopes there will be consensus within the Organization of Petroleum Exporting Countries in order to stabilize prices (The Washington Post, June 28, 2012).

Субстантивне словосполучення *consensus among economists* у першому дискурсивному фрагменті вказує на досягнення консенсусу між фахівцями з економічних питань. Крім того, синтаксичною конструкцією *keep financial markets stable* підкреслюється настанова адресанта на міцність фінансових механізмів. Другий дискурсивний фрагмент відображає соціоекономічну тенденцію на досягнення консенсусу всередині співтовариства *Organization of Petroleum Exporting Countries* (Організація країн-експортерів нафти), у назві якого наявність терміну *exporting* свідчить про його економічну спрямованість.

У наступному дискурсивному фрагменті консенсус між комунікантами досягається у промисловому секторі як складовій економічної сфери:

*In fact, the initiative by the world airline group to call more attention to unruly passengers is being driven by a need to arrive at a **global industry consensus** on how to encourage nations to agree on “uniformity in respect of the fines and penalties applicable for unruly behavior” (The New York Times, June 11, 2012).*

Наведений дискурсивний фрагмент містить субстантивне словосполучення *global industry consensus*, що позначає широкомасштабність консенсусу в даній галузі. Вставною конструкцією *in fact* актуалізується оцінка події з точки зору достовірності.

Наступний пласт субстантивних словосполучень в рамках діяльній ознаки диференціюється як вираження *духовної сфери*. Серед них переважною частотою вживання відрізняються субстантивні словосполучення, які відбивають досягнення консенсусу в науці. Загальновідомо, що наука прагне до валідації та верифікації своїх експериментів і концепцій. Це передбачає інтеракцію партнерів або опонентів з різними точками зору та обговорення питань, які вимагають опротестування, переконання, доказів, що знаходить втілення в публіцистичному дискурсі.

Проаналізуємо дискурсивні фрагменти, котрі демонструють досягнення консенсусу в співтовариствах певної галузі наукового знання:

*He also questioned the **general consensus among historians** that 6 millions Jews were killed during the Holocaust (The Washington Post, October 24, 2012).*

*The **general consensus among most researchers** studying exercise and longevity “is that it is the total amount of energy expended that is important,” and not whether you huff and strain during that expenditure, says Dr. I-Min Lee, a **professor of medicine** at Harvard Medical School, an author of a major new*

examination of exercise and life expectancy (The New York Times, November 14, 2012).

Вищенаведені дискурсивні фрагменти ілюструють функціональну ефективність складних субстантивних словосполучень, які вказують на комунікативну гармонію всередині наукових угруповань за певною науковою спеціальністю – *general consensus among historians, general consensus among most researchers*. До того ж, другий дискурсивний фрагмент містить номінацію, яка виражає вчене звання, – *professor of medicine* як кваліфікаційну характеристику академічного рівня професійного дослідника.

Крім субстантивних словосполучень, які репрезентують успішність комунікативної взаємодії в галузі науки, в експлікацію концепту КОНСЕНСУС залучено інші явища духовної культури в соціумі, що можна продемонструвати в наступних дискурсивних фрагментах:

Above all, he wants decisions taken by the Church to be made by a consensus of Catholics – bishops, clergy and laity – around the world (The Independent, March 8, 2014).

By the time that Reginald Blomfield's Memorial to the Missing was inaugurated at the Menin Gate in Ypres in 1927, a decade of debate and agitation had settled into consensus about the art and rituals of remembrance (The Independent, November 8, 2013).

У першому дискурсивному фрагменті простежується спрямованість на гіпотетичне досягнення згоди серед представників-католиків різних релігійних прошарків (*consensus of Catholics*). Синтаксичною конструкцією *around the world* як обставиною міста вказується на всеосяжність досягнення консенсусу. Другий дискурсивний фрагмент репрезентує взаєморозуміння щодо дотримання системи символічної поведінки людей – *consensus about the art and rituals of remembrance* – встановлено після довготривалих обговорень, що відбито у словосполученні *a decade of debate and agitation*.

Вербалізація концепту КОНСЕНСУС у публіцистичному дискурсі охоплює безліч галузей діяльності людини. Це вказує на його «проникнення»

у різноманітні поля соціальної взаємодії, що виявляється у семантиці мовних одиниць. Зміст діяльнісної ознаки, що зумовлює релевантне мовне оформлення досягнення консенсусу й різну частоту вживання лексичної одиниці *consensus* у співвідношенні до всього корпусу досліджуваних субстантивних словосполучень даної ознаки, можна представити в таблиці 2.1:

Таблиця 2.1

Кількісні показники частоти номінації *consensus* у складі субстантивних словосполучень: діяльнісна ознака

Діяльнісна ознака	<i>соціальна сфера</i>	<i>політична сфера</i>	<i>економічна сфера</i>	<i>духовна сфера</i>	Всього
загальне число	248	195	139	120	702
в %	35,3	27,8	19,8	17,1	100 %

У людській діяльності однією з центральних категорій постає категорія простору, що зумовлює вивчення просторових характеристик у вербалізації концепту КОНСЕНСУС. У результаті аналізу було встановлено, що в дискурсі найчастотнішими є субстантивні словосполучення, які вказують на *просторову ознаку* реалізації досліджуваного концепту. Враховуючи зазначені параметри й частоту вживання, аналіз емпіричного матеріалу забезпечив здійснення таксономії субстантивних словосполучень, що відображають вказану ознаку. Серед них виокремлюємо такі підтипи:

- *локальність досягнення,*
- *глобальність досягнення.*

«*Локальність досягнення*» консенсусу в рамках субстантивних словосполучень віддзеркалює певний фокус його досягнення, який можна проілюструвати так:

*But it said that despite an apparent **European consensus** on the issue, it was up to individual countries to set their own abortion laws (The New York Times, December 16, 2010).*

*MacAskill is not a dispassionate observer – he joined the SNP when he was 18, and has a brother, Kenny, in the Scottish cabinet – but on this issue he seems to be voicing the **local consensus** (The Guardian, May 20, 2011).*

У наведених вище дискурсивних фрагментах лексичною одиницею *European* указується на конкретний регіон досягнення комунікативної гармонії, *local* – на топос згідно з контекстом.

Також проаналізовано субстантивні словосполучення, що кваліфікують консенсус як широкомасштабне явище, визначаючи підтип «глобальність досягнення»:

*“The Obama administration had a broad **international consensus** and coalition that worked **hand in hand** to ensure there wouldn’t be evasion of the sanctioned regime,” Ross said (The Washington Post, November 6, 2018).*

*She said there was a "**worldwide consensus** among scientists that animals suffer terrible if they are not first stunned before slaughter” (The New York Times, June 27, 2011).*

*Officially ratified on Monday, the dense, 34-page document represents a multiyear effort to hammer out a “**global consensus** on international migration” (The Washington Post, December 14, 2018).*

Прикметниками *international* (міжнародний), *worldwide* (всесвітній) і *global* (світовий) підкреслюється універсальність такого явища як консенсус. Окрім того, фразеологізмом *hand in hand* (разом) у першому дискурсивному фрагменті імпліцитно актуалізується співпраця та єдність.

Типологія субстантивних словосполучень, які реалізують мовне втілення просторової ознаки й наповнюваність вказаних підтипів лексичною одиницею *consensus*, включаючи відсоткову частоту, в співвідношенні до сукупності досліджуваних субстантивних словосполучень, що демонструють наявність даної ознаки, представлена в таблиці 2.2:

Таблиця 2.2

Кількісні показники частоти вживання номінації *consensus* у складі субстантивних словосполучень: просторова ознака

Просторова ознака	<i>локальність досягнення</i>	<i>глобальність досягнення</i>	Всього
загальне число	320	90	410
у %	78	22	100 %

Слід зауважити, що просторові координати ілюструють локалізацію фокусу досягнення консенсусу, однак не вичерпують повного опису характеристик явища. Це зумовлює звертання до інших аспектів, що передбачає виявлення якісно нових граней реалізації концепту КОНСЕНСУС у лінгвістичних розвідках. У рамках дослідження субстантивних словосполучень дослідимо темпоральні характеристики досягнення консенсусу, оскільки категорія простору тісно пов'язана з категорією часу, створюючи просторово-часовий континуум [Топоров 1983, с. 234].

Аналіз емпіричного матеріалу дозволив диференціювати субстантивні словосполучення, які відображають *темпоральну ознаку* досягнення консенсусу, з урахуванням їх частоти вживання в публіцистичних текстах. Серед них можна виокремити такі підтипи, які систематизовано за цим принципом:

- *період досягнення консенсусу*,
- *тривалість існування консенсусу*,
- *швидкість досягнення консенсусу*,
- *частота досягнення консенсусу*.

Підтип «*період досягнення консенсусу*», що характеризується найвищою частотою вживання, реалізовано у наступних дискурсивних фрагментах:

*Indonesia, which has no territorial claims in the South China Sea, tried to forge a **last-minute consensus** at the meeting but without success (The New York Times, July 12, 2012).*

*The **postwar consensus** was almost universal: John Maynard Keynes's economic prescriptions were widely applied, full employment and the relief of poverty were common goals in the US and much of western Europe, top rates of tax were high and governments sought social outcomes without embarrassment, developing new public services and safety nets (The Guardian, April 15, 2016).*

У наведених вище дискурсивних фрагментах словосполученнями *last-minute consensus* (досягнутий в останню хвилину консенсус) і *postwar consensus* (післявоєнний консенсус) визначаються певні темпоральні параметри досягнення консенсусу: якщо в першому дискурсивному фрагменті подія відбулася в останній момент, то в другому вказуються ширші темпоральні характеристики досягнення консенсусу.

Звернемося до дискурсивних фрагментів зі словосполученнями, що диференціюються як підтип «тривалість існування консенсусу»:

*There has been a **long-standing consensus** that 'smell is the mute sense, the one without words,' and decades of research with English-speaking participants seemed to confirm this," said Professor Majid, who specialises in language research (The Independent, January 18, 2018).*

*Indeed, the basis of the **20-year "consensus"** is that two parents are better than one, not that parents have to be different genders (Los Angeles Times, June 13, 2012).*

Субстантивні словосполучення *long-standing consensus* (довготривалий консенсус) і *20-year "consensus"* (двадцятирічний «консенсус») припускають міцність досягнутого консенсусу як показника стійкості поглядів учасників комунікації.

В рамках субстантивних словосполучень, що вказують на темпоральну ознаку, ми також виокремлюємо підтип «швидкість досягнення консенсусу»:

*And it then requires a collective **split-second consensus** from the viewing public to decide if they agree with the call or not* (The Kansas City Star, September 6, 2011).

*But the continuing dissent undermines the likelihood that President Giorgio Napolitano will find **quick consensus** in parliament if he tries to form a technical government led by Monti* (The Guardian, November 10, 2011).

У вищенаведених дискурсивних фрагментах субстантивні словосполучення містять у своєму складі прикметники *split-second* (миттєвий) і *quick* (швидкий), котрі можна визначити як синоніми, що характеризують темп досягнення консенсусу.

Відображений у рамках темпоральної ознаки підтип «частота досягнення консенсусу» може бути проілюстрований субстантивними словосполученнями, які репрезентують консенсус як типове та рідкісне явище:

*But the schisms over such issues as protectionism and migration are straining efforts to forge the **usual consensus** on a broad array of policy approaches and geopolitical issues* (U.S. News & World Report, June 29, 2019).

*But when they made the transatlantic trip this time there was a **rare consensus**: they all wanted to talk about the rise of antisemitism in Europe* (The Guardian, November 3, 2018).

*Respect for his rulings grew and gained **uncommon consensus** among the splintered orthodoxy, many heralding the luminary as a pillar of the Jewish people in contemporary times* (Los Angeles Times, July 19, 2012).

У вищенаведених дискурсивних фрагментах субстантивним словосполученням *usual consensus* (звичайний консенсус) актуалізується стереотипність досягнення консенсусу, *rare consensus* (рідкісний консенсус) та *uncommon consensus* (надзвичайний консенсус) – винятковість, виражаючи значущість цього явища. Крім того, в третьому дискурсивному фрагменті прикметник *uncommon* вказує на рідкість досягнення консенсусу,

виступаючи синонімом до прикметника «rare», що в даному контексті вжито з метою пом'якшеного позначення явища.

Типологія субстантивних словосполучень, які реалізують мовне/мовленнєве втілення темпоральної ознаки, а також наповнюваність номінацією *consensus* вказаних підтипів відносно сукупності досліджених субстантивних словосполучень й відсоткова частота відображені в таблиці 2.3:

Таблиця 2.3

Кількісні показники частоти вживання номінації *consensus* у складі субстантивних словосполучень: темпоральна ознака

Темпоральна ознака	<i>період досягнення консенсусу</i>	<i>тривалість існування консенсусу</i>	<i>швидкість досягнення консенсусу</i>	<i>частота досягнення консенсусу</i>	Всього
загальне число	121	72	60	52	305
в %	39,7	23,6	19,7	17	100 %

Загальна типологія субстантивних словосполучень, які є за результатами дослідження найяскравішими експлікаторами консенсусу, представлена на рисунку 2.1:

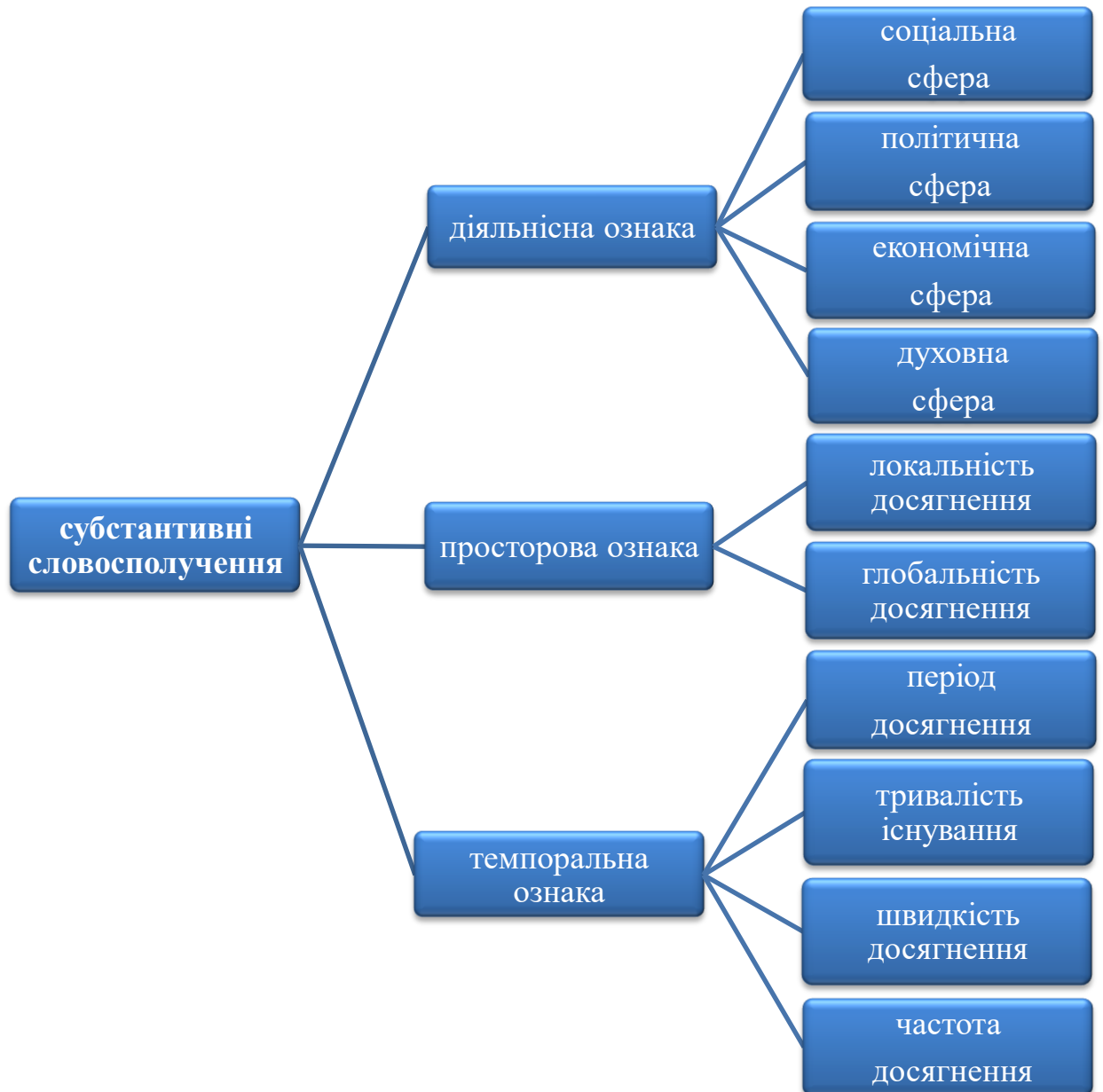

Рисунок 2.1. Типологія субстантивних сполучень з номінацією *consensus*

Показники, які вказують на число спостережень в межах кожної з ознак конструкцій, що досліджуються, й відсоткову частоту відображені в стовпчиковій діаграмі на рисунку 2.2:

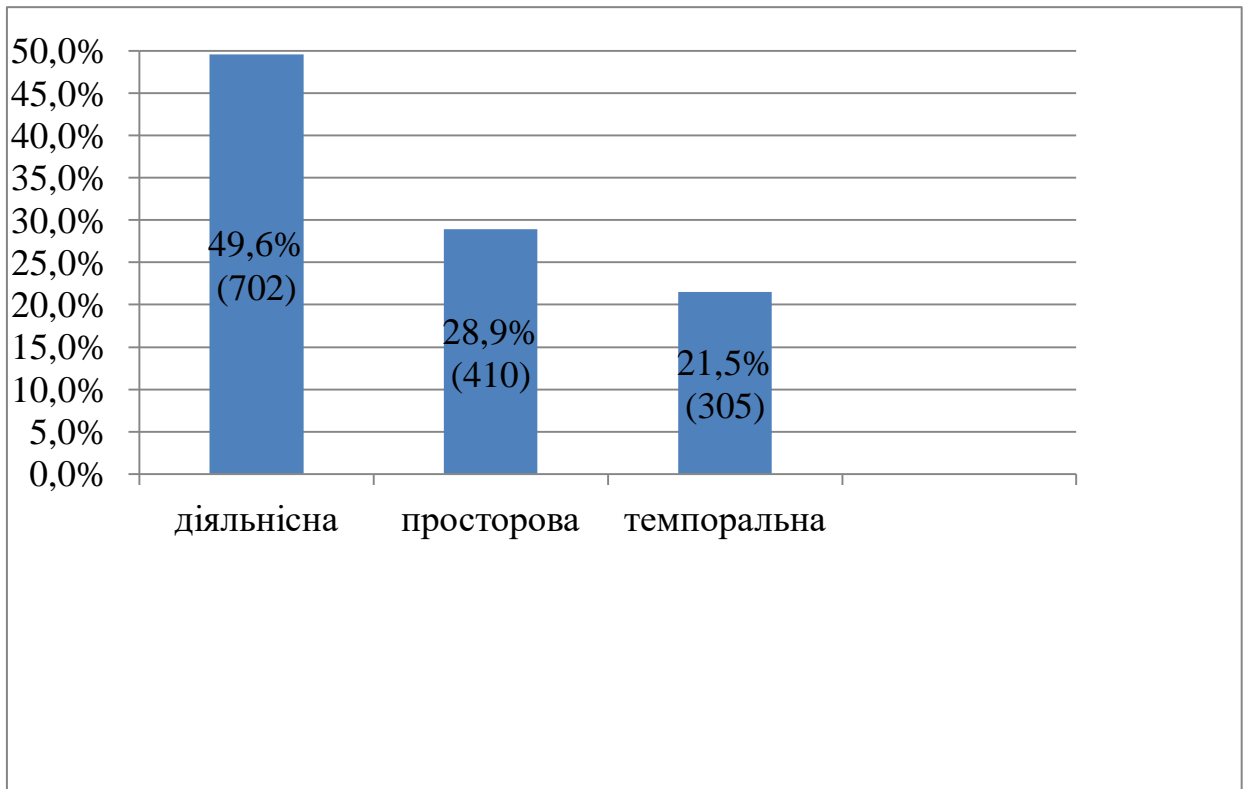

Рис. 2.2. Кількісні показники частоти виявлення ознак субстантивних словосполучень

Окрім субстантивних словосполучень, лексична одиниця *consensus* представлена залежним компонентом у такому типі словосполучень як **дієслівні словосполучення**. В нашій роботі підґрунтям диференціації дієслів слугувала семантична класифікація З. Вендлера, згідно з якою дієслова розподіляються на чотири класи: *дієслова дії* (Activities), *виконання* (Accomplishments), *досягнення* (Achievements) та *стану* (States) [Vendler 1967, p. 106]. Дієслівні словосполучення в наведених нижче дискурсивних фрагментах містять дієслова в формі *інфінітива*, що дозволить найточніше виявити приналежність дієслів до того чи іншого класу.

В публіцистичному дискурсі, за нашими спостереженнями, найяскравіше є представленими *дієслова виконання* й *досягнення консенсусу*. На думку З. Вендлера, особливістю дієслів виконання є певна межа (*terminus*) дії, що вказує на здійснення певної акції/події як невід’ємної характеристики

класу [Vendler 1967, p. 101]. Дієслова виконання позначають цілеспрямований процес, що співвідноситься з настановою досягти консенсусу, як-от:

*He said that Rahm Emanuel, the White House chief of staff, had urged him to **produce a consensus** report by June 24, when Mr. Obama is expected to leave for Toronto* (The New York Times, June 7, 2010).

*The real evidence of this willingness to **build a consensus** came on Thursday when Daniel Hannan MEP, an arch leaver, backed joining the European Free Trade Association (Efta)* (The Guardian, May 11, 2018).

У наведених вище дискурсивних фрагментах дієслова виконання *produce* і *build* вказують на ситуації, які передбачають здійснення дії при наявності мети. Крім того, «створення» консенсусу не тотожне досягненню консенсусу, а зумовлено імпліцитно актуалізованою метою мовця його досягти.

Наступні дискурсивні фрагменти також відбивають семантичні ознаки виконання, але в даному випадку вони є представлені фразовими дієсловами як семантично неподільними одиницями мови:

*However, diplomats say that they will continue the **search for a consensus** will continue around the buffet tables and coffee urns in Brussels, aware that failure could be disastrous for the long-term survival of the NPT* (The Guardian, July 5, 2011).

*Across jurisdictions, political leaders seem to have forgotten their authority comes from the people. They don't bother to listen, explain, persuade or **look for a consensus**. They simply pronounce* (Toronto Star, February 2, 2012).

Наведені дискурсивні фрагменти містять фразові дієслова *search for* та *look for*, які позначають прагнення адресанта виконати певну за тривалістю дію, що передбачає досягнення консенсусу як його підсумку.

Звернемося до дієслівних словосполучень з дієсловами *досягнення*, які констатують певну дію, що відбувається в певний момент як одноразова подія – «at a single moment» [Vendler 1967, p. 103], у чому й полягає їхня функціональна відмінність від дієслів виконання. Відзначимо

співвідношення межі як показника крайнього ступеня досягнення дії та консенсусу як фіналу комунікації:

*That get-together will aim to somehow **achieve a consensus** between ministers seeking to hug the EU close after Brexit and those demanding a clean break from the single market and customs union (The Independent, February 10, 2018).*

*And we are hoping to **get consensus** on strengthening subsidiarity – the principle that where possible, final decisions should be made nationally (The Guardian, January 25, 2012).*

*Spain's centre-right People's Party (PP) plans to push Real Madrid and Barcelona to **find consensus** with their La Liga rivals on a more equitable distribution of income from television rights, according to PP policy maker Miriam Blasco (The Independent, November 16, 2011).*

Як проілюстровано у вищенаведених висловлюваннях, наявність дієслів досягнення *achieve*, *get* і *find* свідчить про намір мовця досягти консенсусу як дії, яка вичерпує себе.

Мовний фонд, що забезпечує експлікацію концепту КОНСЕНСУС, поряд з дієсловами у формі інфінітива є представлений дієслівними конструкціями різних часових форм. Досягнення консенсусу може бути актуалізоване в *теперішньому часі* зі вказівкою як на періодичність, так і на тимчасовість процесу його досягнення:

*“**Republicans and the White House are reaching consensus** on the need for redesigning the unemployment benefits so they are not a barrier to getting people back to work,” Rep. Kevin Brady of Texas, the top Republican on the House Ways and Means Committee, told reporters on a conference call (U.S. News & World Report, May 21, 2020).*

*“The Senate, by its nature, is a place where **consensus reigns** and personal relationships are paramount,” Lamar Alexander said (The New Yorker, August 9, 2010).*

У першому дискурсивному фрагменті досягнення консенсусу виражається в теперішньому подовженому часі – *Republicans and the White House are reaching consensus*. У другому дискурсивному фрагменті дієслівна конструкція *consensus reigns* в теперішньому неозначеному часі позначає досягнення консенсусу як загально визнаного факту.

В наведених нижче дискурсивних фрагментах містяться дієслівні конструкції, які представлені в координатах *минулого часу (Past Simple)*:

After the cold war, a loose consensus grew in western capitals around the idea of humanitarian intervention (The Guardian, March 30, 2014).

“There was consensus — I would say enthusiastic consensus” (The New York Observer, February 29, 2012).

Передусім дискурсивні фрагменти виявляють категорію ретроспекції, для якої є типовим включення попередньої змістовно-фактуальної інформації [Гальперин 2007, с. 106]. Особливістю першого дискурсивного фрагмента є метафоричне осмислення консенсусу, що постає як явище із властивостями невизначеності, непевності, слабкості – *loose consensus*. Дієсловом *grew* підкреслюється збільшення стійкості досягнутого консенсусу. Синтаксичною конструкцією *there was consensus* у другому дискурсивному фрагменті виражається досягнення консенсусу як констатація факту, тобто вказується на результативність комунікативного процесу як події у минулому. Крім того, у межах цього висловлювання субстантивним словосполученням *enthusiastic consensus* у метафоричному осмисленні консенсус набуває характеристик явища, повного енергії.

Серед дієслівних словосполучень виокремимо ті, яким властива не лише ретроспективна співвіднесеність, а й підсумковий стан комунікативної взаємодії, а саме – її успішність. Актуалізація фіналу інтеракції як еквіваленту консенсусу виражається в *перфектних* часових формах:

Analysts said recent statements from Fed officials had already given the market a strong consensus on the outlook for US monetary policy over coming months (Financial Times, April 26, 2011).

*Yes, somehow, a **consensus has been reached** that William Shakespeare was not a playwright but a time-travel agent, one whose points of geographic and temporal reference were meant as mere suggestions* (The Washington Post, June 29, 2012).

У вищенаведених дискурсивних фрагментах номінація *consensus* міститься в дієслівних словосполученнях, які віддзеркалюють комунікативну гармонію, релевантну для певної ситуації в минулому. В першому дискурсивному фрагменті вжито Past Perfect Active – *had already given ... a strong consensus* для вираження значного ступеня досягнутої згоди між представниками центральної банківської системи щодо перспектив з питань грошової політики – *monetary policy*. Другий дискурсивний фрагмент за допомогою вживання Present Perfect Passive – *consensus has been reached* – свідчить про досягнення консенсусу як мети стосовно біографічних відомостей знаменитого англійського поета.

Вербалізація концепту КОНСЕНСУС також може здійснюватися за допомогою форм дієслів, які вказують на події, що відбуватимуться в майбутньому:

Hopefully, we'll be able to reach a consensus from there (The Guardian, November 5, 2011).

У наведеному дискурсивному фрагменті синтаксична конструкція *'ll be able to reach a consensus* позначає проспективну співвіднесеність. На наш погляд, у даному випадку простежується настанова мовця на цілеспрямоване досягнення взаєморозуміння в майбутньому. Модальне слово *hopefully* передає позитивне ставлення мовця до предмета повідомлення.

Звернемося до дослідження номінації *consensus* у складі **ад'єктивних і адвербіальних словосполучень**, що є нечисленими згідно з вибіркою в текстах публіцистичного дискурсу. В словосполученнях цих типів іменник *consensus* виступає в ролі незалежного компонента, наприклад:

*The FA was **happy for the consensus** over the last few weeks to be that Dein was the only runner in a field of one for the chairman's job (The Independent, December 23, 2010).*

*“The reforms we need to put in place are so sweeping and the political environment is so **hostile to consensus**, I think we will be in a **phase of longer-term building of public understanding**,” said Ms. Meissner, a senior fellow at the Migration Policy Institute, a research group in Washington (The New York Times, October 28, 2008).*

Перший дискурсивний фрагмент демонструє наявність ад'єктивного словосполучення *happy for the consensus*, що вказує на задоволення членів футбольної асоціації (FA) стосовно досягнення консенсусу як успішного фіналу комунікації.

У другому дискурсивному фрагменті ілюструється наявність двох опонентських груп, позиції котрих розділено через реформи. Антагонізм відносин відбивається ад'єктивним словосполученням *so hostile to consensus* (такий непримиримий до консенсусу), в якому прислівником *so* посилюється значення прикметника *hostile*. Слід додати, що вказаний дискурсивний фрагмент віддзеркалює інтенцію мовця досягти згоди на рівні громадськості (*public understanding*), акцентуючи увагу на її темпоральних координатах – *phase of longer-term building*.

Проаналізуємо дискурсивні фрагменти, які містять **адвербіальні словосполучення**, в складі яких є іменник *consensus*:

*First, the traditional way of making decisions in the church has never been by the democratic path of majority voting, but **rather by consensus** (The Guardian, November 26, 2012).*

*People on these panels, he said, are forever worrying about their personal relevance and effectiveness, and feel that if they deviate **too far from the consensus**, they will not be given a serious role (The New York Times, November 1, 2008).*

Перший дискурсивний фрагмент містить прийменникове адвербіальне словосполучення *rather by consensus* (*переважно консенсусом*), яке вжито в реченні для уточнення. В другому дискурсивному фрагменті в прийменниковому адвербіальному словосполученні *too far from the consensus* (*занадто далеко від консенсусу*) міститься інтенсифікатор-емфасайзер *too*, що підсилює ознаку стану прислівника *far*. Вищезазначена синтаксична конструкція як частина умовного підрядного речення віддзеркалює потенційну обумовленість події.

В наступних висловлюваннях іменник *consensus* виступає залежним компонентом у рамках адвербіальних словосполучень, які містять прислівники вищого ступеня порівняння:

*"We've come **much closer to a consensus** on the way forward than I would perhaps have predicted," he said* (The Guardian, February 13, 2012).

*In Italy, the two-month-old coalition government of Prime Minister Enrico Letta, the product of a deadlocked Parliament, is badly split over the austerity issue, and is being kept alive **less by consensus and more by its members' fear of political extinction** — as well as by Europe's grudging acknowledgment that Italy is too big to fail and too big to bail out* (The New York Times, July 3, 2013).

У першому дискурсивному фрагменті позитивна динаміка комунікації партнерів, що передбачає досягнення консенсусу, відображена за допомогою конструкції *much closer*, яка уточнює ступінь наближення співрозмовників до консенсусу. Другий дискурсивний фрагмент демонструє наявність адвербіального словосполучення *less by consensus and more by its members' fear of political extinction*, у складі якого – прислівники вищого ступеня *less* і *more*. В даному контексті наголошується на нестабільності об'єднання комунікантів, функціонування якого зумовлено їхніми пасивними позиціями, що в цілому вказує на здобуття консенсусу малою мірою на даному етапі комунікації.

Отже, **експліцитне** вираження концепту КОНСЕНСУС представлено прямою номінацією *consensus* у **субстантивних, дієслівних, ад'єктивних** і

адвербіальних словосполученнях. У діаграмі на рисунку 2.3. ілюструється загальне число словосполучень, які включають досліджувану номінацію в рамках певного типу, й відсоткове співвідношення між різними типами словосполучень:

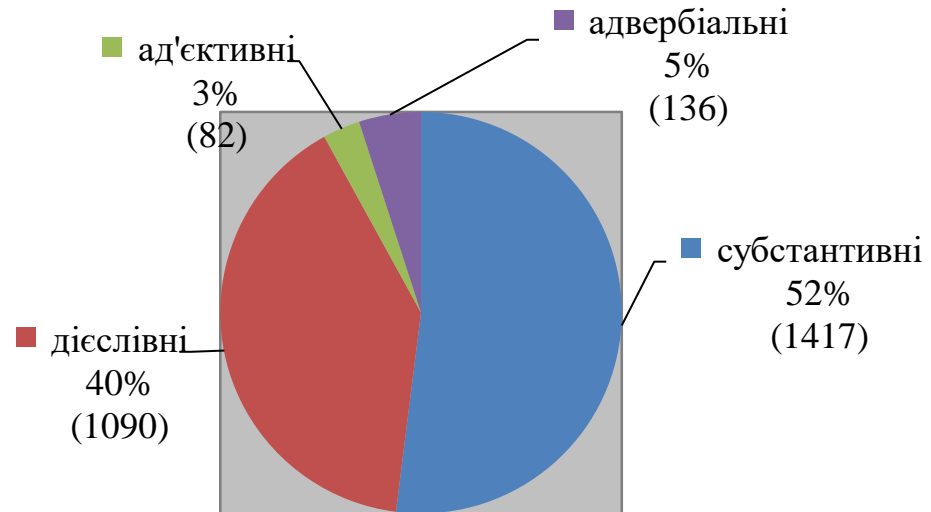

Рис. 2.3. Номінація *consensus* у різних типах словосполучень: кількісні та відсоткові показники

Крім експліцитного вираження концепту КОНСЕНСУС у рамках словосполучення, його вербалізація може відбиватися у *висловлюванні й надфразній єдності*. У нашому дослідженні з'ясовано, що в публіцистичному дискурсі синтаксичними засобами, які забезпечують вербалізацію консенсусу, є *вставні, вставлені, приєднувальні конструкції; пряма й непряма мова*.

Вставні конструкції віддзеркалюють «ставлення до повідомлюваного, виражають модальні зв'язки» [Основні лінгвостилістичні поняття і категорії 2015, с. 24–25], актуалізують певний ступінь реалізації ілокутивного потенціалу висловлювання:

Obviously, consensus can be good (Los Angeles Times, January 13, 2009).

The American public certainly seems disinclined to go along with the economists' consensus (The Economist, January 12, 2013).

Вжиті вставні слова *obviously* та *certainly* підкреслюють ступінь достовірності інформації. Крім того, субстантивним словосполученням *economists' consensus* експлікується комунікативна гармонія між представниками співтовариства економічної спрямованості. Однак конструкція *disinclined to go along with*, що містить фразеологізм *go along with* (*погоджуватися з кимсь, підтримувати когось*), вказує на розбіжність між двома спільнотами. В цілому ці засоби стилістичного синтаксису надають висловлюванням відтінку емоційності та експресивності внаслідок прагматичної настанови автора.

Проаналізуємо *вставлені конструкції*, які здебільшого включають певну додаткову інформацію стосовно даного явища та «можуть містити оцінку й експресивні зауваження автора» [Основні лінгвостилістичні поняття і категорії 2015, с. 24]:

But the consensus – that the Fulham singer/rapper is an unpleasant hardnut – could be overturned by his fourth album, which is loaded with gloomy soul-searching (The Guardian, November 16, 2012).

After all, there appears to be a consensus that a military strike on Iran would be a disaster (Israel's Iranian-born deputy prime minister Shaul Mofaz was the latest senior figure to **put distance** between himself and the prime minister Binyamin Netanyahu by putting a higher priority on solving the Israeli-Palestinian **conflict** than on dealing with Iran's nuclear enrichment programme) (The Guardian, June 21, 2012).

У першому дискурсивному фрагменті вставленою конструкцією *that the Fulham singer/rapper is an unpleasant hardnut* пояснюється, що консенсус був досягнутий стосовно негативної характеристики музиканта. У другому дискурсивному фрагменті вставленою конструкцією, представленою за граматичною оформленістю самостійним складним реченням, уточнюється основне повідомлення. У наведеному дискурсивному фрагменті, в якому йдеться про політично-воєнний конфлікт, номінативною одиницею *consensus* вказується на катастрофічні наслідки, що призведуть до ескалації

непорозумінь. У цьому контексті консенсус віддзеркалює уявлення про спільну суспільну думку стосовно неуспішності взаємодії між урядовцями, що відбито у семантиці номінативних одиниць *disaster*, *put the distance*, *conflict*.

Окрім вставлених конструкцій, які доповнюють зміст висловлювання, в публіцистичному дискурсі вживаються такі, що відбивають ставлення автора до події:

The consensus (yes consensus) was that the most critical role of the board was to vet issues early, increase public participation and use information to guide and oversee how the state divisions approach the work (The Salt Lake Tribune, November 26, 2011).

Вставлена конструкція *yes consensus* виконує модально-оцінну функцію та, на наш погляд, її вживання зумовлено навмисним фокусуванням уваги автора на певному явищі, тобто її також можна кваліфікувати як емпатичну конструкцію.

Приєднувальні конструкції як показники синтаксичної організації також виступають засобом вербалізації концепту КОНСЕНСУС. Вони визначаються «як додаткові повідомлення після основного висловлення», в чому полягає функціональна ефективність цього синтаксичного явища [Вихованець 1993, с. 103].

Слід додати, що приєднувальні конструкції в рамках *надфразної єдності* свідчать про зображення перебігу мовлення, яке відбиває поступове формування думки або коректування думки-повідомлення [Реферовская 1983, с. 14]. Прикладом використання вказаних конструкцій може слугувати така надфразна єдність:

Don't unpick a consensus, pleaded George Osborne. Too late (The Guardian, December 21, 2012).

Наведений дискурсивний фрагмент ілюструє наявність приєднувальної конструкції *Too late* (*Надто пізно*), що деталізує основну думку, викладену в попередньому реченні *Don't unpick a consensus*. Окрім

того, дієслово в заперечній формі наказового способу *don't unpick* (*не розпускайте*) набуває метафоричного значення, що не тільки підвищує емоційність висловлювання, а й актуалізує спонукання мовця до дії, а саме – збереження одностайності.

В результаті аналізу емпіричного матеріалу були виявлені такі синтаксичні явища як *пряма й непряма мова*, які експлікують досягнення консенсусу в дискурсі. Пряма мова – це «дослівно відтворене мовлення самого автора або іншої особи» [Енциклопедія «Українська мова» 2004, с. 538]; її вживання є доцільним у випадку акцентування уваги на відтворенні особливостей мовлення мовця або достовірності інформації, наприклад:

“The consensus we achieved today was a miracle, but I believe in miracles,” Senator Bill Nelson, the Florida Democrat who is chairman of the committee’s space subcommittee, said after the vote (The New York Times, July 15, 2010).

Пряма мова, метою якої є документальність, представлена в препозиції відносно авторського мовлення. З її особливостей можна виділити метафоричне представлення іменника *miracle*, яке зумовлює порівняння досягнення консенсусу з бажаною подією. У наведеному дискурсивному фрагменті консенсус осмислюється як диво, набуває позитивної конотації та усвідомлюється як явище, в яке важливо вірити. Доречність використання прямої мови пояснюється наміром автора підкреслити винятковість такого факту.

На відміну від прямої мови, непряма мова – це «введена в авторський текст чужа мова як мова автора» [Енциклопедія «Українська мова» 2004, с. 411]. Необхідно зауважити, що «перехід від прямої мови до непрямої мови збіднює поліфонічне звучання тексту» [Падучева 2010б, с. 342], проте публіцистичному дискурсу властиве мінімальне «вкраплення» емоційного забарвлення в словесну тканину, наприклад:

*But following the outrage over the police killing of George Floyd last month, many Democratic strategists say there's growing **consensus** that the pick should be a Black woman* (U.S. News & World Report, June 19, 2020).

*Davies, who is mulling a possible leadership bid although she speaks no French, said Turmel's message about the rules was "**very clear to caucus**" and there was "**a very clear consensus**" in support* (The Hamilton Spectator, September 14, 2011).

Наведені дискурсивні фрагменти демонструють наявність дієслів *say* та *said*, що вводять непряму мову, яка характеризується експресивною нейтральністю. Другий дискурсивний фрагмент, окрім непрямої мови, містить частково пряму мову, що включає цитовані словосполучення "*very clear to caucus*" та "*a very clear consensus*". На наш погляд, використання лексичного повтору в даному випадку зумовлено прагненням підсилити емоційний вплив на адресата.

Отже, на синтаксичному рівні вербалізація концепту КОНСЕНСУС реалізується у словосполученні, висловлюванні, надфразній єдності. Серед основних синтаксичних особливостей в англомовному публіцистичному дискурсі можна виокремити: *вставні конструкції, вставлені конструкції, приєднувальні конструкції, пряму й непряму мову*.

2.2. Імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС

Дослідження імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС є невіддільним від вивчення терміну *«імпліцитність»*. Загальновідомо, що у висловлюванні смисли можуть як експлікуватися, так і передаватися невербально, що не має втілення в мовних одиницях. Явище імпліцитності віддзеркалює інтерес до змістовної сторони мови, до його «глибинних» структур [Кацнельсон 1972, с. 4], що висвітлено в численних публікаціях дослідників [Ахманова 2004; Безуглая 2016; Долинин 1983; Ермакова 2009;

Звегинцев 1976; Могилевская 2009; Хоанг Фэ 1985; Carston 2002; Dijk 1992; Gazdar 1979; Grice 1991; Hilton 2011].

У мовознавстві існують різні визначення імпліцитності. Термін «імпліцитний» тлумачиться як «неявний, прихований, словесно не виражений» [Основні лінгвостилістичні поняття і категорії 2015, с. 50]. П. Грайс підкреслює, що повне розуміння сказаного включає не лише розшифровку знаків, але й логічні висновки як результат ідентифікації та аналізу певного контексту, ситуації, значення сказаного [Grice 1991]. Згідно з В. А. Звегинцевим, ми видобуваємо (розуміємо) з окремого висловлювання значно більше інформації, ніж міститься в ньому як у мовному утворенні [Звегинцев 1976, с. 206], що, на наш погляд, співвідноситься з поняттям імпліцитності.

Імпліцитність становить аспект того, що мається на увазі у висловлюванні мовця, не будучи частиною того, що виражається словами [Horn 2006, р. 3] й передбачає «розв'язання рівняння» адресатом, обумовлюючи повноцінність комунікативної взаємодії [Долинин 1983, с. 46]. Лише в результаті розумових операцій невідоме може стати відомим [Хоанг Фэ 1985, с. 400] завдяки когнітивним ресурсам людини.

Слід наголосити, що імпліцитність полягає в можливості «пожвавлювати й робити відчутними для свідомості такі зв'язки одиниці/одиниць повідомлення, які в інших ситуаціях знаходяться в латентному стані», а основою імпліцитності є унікальна «навичка» мозку до одночасної побудови декількох ментальних проєкцій [Ермакова 2009, с. 59, 61]. Ця теза, на нашу думку, вказує на наявність потенційних варіацій реалізації мовної одиниці, зумовлених певним контекстом. У поняття імпліцитності, крім контексту, ми долучаємо підтекст, натяк, непряме інформування.

Відносно імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС у дискурсі можна припустити, що потреба в цьому зумовлена навмисною відсутністю вербалізації інтенції адресантом. Слід зазначити, що саме

завдяки засобам непрямого вираження негативної оцінки вдається приховати безапеляційне неприйняття, відійти від категоричності [Никитина 2016, с. 117]. Закономірним вважаємо той факт, що в деяких ситуаціях інтенції мовця будуть реалізовані коректніше за наявності інформації, вираженої імпліцитно. Іншими словами, інформація в явній, повній формі не завжди доречна й виправдана. В даному випадку адресант розраховує на достатній соціальний, мовний досвід адресата, передбачаючи «обчислення» адресатом «упущеної ланки».

2.2.1. Імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на лексико-семантичному рівні. Імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС передбачає залучення переважно ресурсів *периферійної зони* номінативного поля концепту КОНСЕНСУС. Необхідно зауважити, що імпліцитні смисли є закладені у семантиці лексичних одиниць периферії. Причому експресивність одиниць периферійної зони підсилюється, якщо вони вжиті у фразеологічних, метафоричних, метонімічних словосполученнях.

Лексичні одиниці периферійної зони номінативного поля концепту КОНСЕНСУС можна кваліфікувати як засоби імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС на *лексико-семантичному рівні*. Аналіз номінацій периферії враховує їхню приналежність до тієї або іншої самостійної частини мови – іменників, дієслів, прикметників, прислівників. Це дозволяє систематизувати вищезгадані номінації (див. додаток В.1), що, у свою чергу, забезпечує більш детальне виявлення їхніх особливостей.

Звернемося до дискурсивних фрагментів, які містять іменники як маркери імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС. У нижченаведених дискурсивних фрагментах ілюструється наявність іменників, що означають форми об'єднання мовців. Оскільки концепт КОНСЕНСУС включає узгоджене розділення ролей між представниками об'єднань, груп, їх ефективне функціонування є невіддільним від консенсусу:

Meantime, President Obama is trying to fashion a coalition for more direct action – and it isn't easy (Newsweek, February 20, 2012).

*The violence has been notable not just for its scale, but for what lies beneath it: a **growing alliance** between established anti-Shia militant groups and the Pakistani Taliban, Sunni extremists who have spun out of the army's control, **allied** with al-Qaeda, and are determined to attack the Pakistani state* (The Economist, December 1, 2012).

*“Our team has done a great job in recent years really **upgrading** the performance of these products so people don't think they have to make a tradeoff”* (Advertising Age, May 7, 2012).

Наведені дискурсивні фрагменти свідчать про те, що імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС виявляється через номінації *coalition* (коаліція), *alliance* (союз) і *team* (команда). Авторське розуміння дій, спрямованих на створення об'єднаних співтовариств комунікантів, є вираженим дієслівною конструкцією *is trying to fashion*, яка відображає співвіднесеність із справжньою реальністю. Лексичною одиницею *growing* у складі словосполучення *growing alliance* підкреслюється збільшення ступеня узгодженості між членами співтовариства, що передбачає досягнення повного консенсусу. Словосполученням *has done a great job* вказується на успішність взаємодії мовців, а лексичною одиницею *upgrading* посилюється її позитивна динаміка.

Одними з основних смислів концепту КОНСЕНСУС є *солідарність* та *інтеграція*, які базуються на схожості орієнтацій та згуртованості індивідів. Нижченаведені дискурсивні фрагменти ілюструють його мовленнєве вираження в річищі дослідження специфіки номінацій периферійної зони:

Mr Hollande's trip to Berlin this week was meant to show solidarity in Europe's key relationship (The Economist, May 19, 2012).

Mr. Boschetto said DraftFCB has been making an effort to hire more creatives and pointed to recent campaigns for Dow and Sharpie as examples of

*strong creative and **integration**, which he noted have been **well-received** and **award-winning*** (Advertising Age, May 7, 2012).

Іменники *solidarity* (солідарність) та *integration* (інтеграція) вжиті як лексичні одиниці, у семантиці яких міститься сема «досягнення консенсусу». Маніфестацію солідарності за допомогою конструкції *to show solidarity* у наведеному контексті можна кваліфікувати як навмисний публічний прояв однастайності. Особливої значущості набувають складні прикметники *well-received* та *award-winning*, що свідчать про успішність взаємодії індивідів.

У текстах публіцистичного дискурсу також представлені іменники-непрямі номінації концепту КОНСЕНСУС, які містять сему «згода» та виявляють семантичну схожість зі словом-репрезентантом *consensus*:

*After 9/11, many thought a new **cohesiveness**, a **oneness**, was going to remold the character of American citizenry* (The New York Times, September 10, 2009).

*He gave me everything I ever wanted: love, affection, care; encouragement in my work; **approbation** but **never flattery**; appreciation for nice meals; a shared interest in our travels all over the world, with memorable visits to art galleries, operas, concerts and ballets* (The Guardian, March 13, 2009).

*Queensland has won seven Origin series in a row on attitude, **togetherness** and talent* (The Age, March 20, 2013).

У наведених дискурсивних фрагментах номінаціям *cohesiveness* (згуртованість), *oneness* (однодумність), *approbation* (схвалення) і *togetherness* (єдність) властива понятійна співвіднесеність із консенсусом в умовах цього контексту. В першому дискурсивному фрагменті вживанням синонімів-іменників *cohesiveness* і *oneness*, що доповнюють один одного в рамках одного висловлювання, забезпечується досягнення повноти виявлення ознак соціального явища, яке описується, а саме – згуртованості нації після трагедії, як готовності до протистояння тероризму. Специфікою другого дискурсивного фрагмента дискурсу є okazionale протиставлення іменників *approbation* (схвалення) і *flattery* (лестощі), які виступають

контекстуальними антонімами. Яскравий контраст посилюється за допомогою прислівника *never*. В останньому дискурсивному фрагменті номінація *togetherness* набуває особливої значущості та постає чинником, що сприяє досягненню успіху в галузі спорту.

Крім номінацій, виражених іменниками, імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на лексико-семантичному рівні представлена дієсловами, у семантиці яких міститься значення «*єдність поглядів комунікантів*»:

Indeed, the interests of Russia and the West could, in some respects, converge (The Economist, August 4, 2012).

All concur that education and health need sweeping reform (The Economist, May 19, 2012).

Вищенаведені дискурсивні фрагменти демонструють функціональну ефективність лексичних одиниць *converge* (*сходиться*) і *concur* (*співпадає*), що виражають збіг точок зору комунікантів. Однак, у першому дискурсивному фрагменті модальним дієсловом *could* реалізується певний ступінь припущення відносно перетину спільних позицій комунікантів, відображених топонімами *Russia* та *West*, які виступають в цьому випадку метонімічними найменуваннями. Стосовно синтаксичних особливостей слід зазначити, що вставне слово *indeed* вживається з метою фокусування уваги на достовірності події.

Другий дискурсивний фрагмент містить означальний займенник *all*, який засвідчує максимальну схожість орієнтацій сторін і повне досягнення консенсусу в процесі полілогічної взаємодії. В цілому можна дійти висновку, що головною умовою досягнення консенсусу між двома або більше сторонами є наявність на початковому етапі певних протиріч і прагнення побудувати гармонійні стосунки шляхом знаходження компромісного рішення, згоди дотримуватись обраних рішень, домовленостей.

Проаналізуємо дискурсивні фрагменти, в яких дієслова відбивають співробітництво партнерів з комунікації як смисл концепту КОНСЕНСУС:

*But Cain believes that the grassroots will **eventually rally** around the Republican nominee* (Newsweek, July 23, 2012).

*“Price isn’t about how many agencies you have; **it’s about who you’re working with** and how you’re **collaborating** to get great work done together **efficiently**,” said Debra Giampoli, director of global strategic agency relations at Kraft Foods* (Advertising Age, May 7, 2012).

Маркерами імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС виступають дієслова *rally* (об’єднуватися) та *collaborate* (співпрацювати). Авторське розуміння об’єднання мовців на основі взаємної згоди як кінцевої мети експлікується прислівником *eventually*. Пріоритетність вибору партнера як співучасника в спільній діяльності відбита у фразі *it’s about who you’re working with*, темпоральні параметри якої виявляють співвіднесеність зі справжньою дійсністю. Настанова на результативність взаємодії втілена в прислівнику *efficiently*.

Наступні висловлювання містять дієслова, які імпліцитно реалізують вірогідність досягнення консенсусу як показника схвалення думок співрозмовника:

*This point **was supported** by another Lib Dem committee member, Dr Evan Harris* (The Observer, January 31, 2010).

*This point **was backed** by Ernst* (The Observer, January 31, 2010).

Дієслова в формі пасивного стану *support* і *back* (підтримувати) є маркерами підтримки адресантів стосовно суджень адресатів, що зумовлює збіг позицій комунікантів. Більш того, в основі наведених висловлювань лежать концептуальні метафори: BACKING IS SUPPORT, звідси – SUPPORT IS CONSENSUS. Слід зазначити, що дискурсивна реалізація номінативних одиниць здійснюється за рахунок тропеїзації [Приходько 2013, с. 86], що передбачає семантичну трансформацію. Реконструкція концептуальних метафор слугує когнітивною операцією, що посилює наш висновок про

спроможність лексики периферійної зони реалізувати імпліцитні смисли концепту КОНСЕНСУС.

Аналіз дискурсивних фрагментів показав, що **прикметники** й **прислівники** порівняно з іменниками й дієсловами є менш частотними номінаціями, включеними в периферійну зону номінативного поля концепту КОНСЕНСУС, що проілюстровано в наступних дискурсивних фрагментах:

*It's **corporate** America, with the **corporate** welfare, too* (Newsweek, September 10, 2012).

*Many everyday decisions are made **jointly by two or more people*** (Science, April 20, 2012).

*Publishers are **collectively** observing a growing body of anecdotal evidence that underscores the three corporate strategies all successful digital businesses follow* (Advertising Age, April 22, 2013).

У вищенаведених дискурсивних фрагментах наявність прикметника *corporate* (корпоративний) свідчить як про організоване об'єднання індивідів, так і про структурну систему в суспільстві, що зумовлюється консенсусним механізмом. Окрім цього, смисли концепту КОНСЕНСУС імпліцитно реалізовані прислівниками *jointly* (спільно) та *collectively* (колективно) як показниками спільної діяльності. Синтаксичною конструкцією *two or more people* з прийменником *by* уточнюється кількість мовців, що погоджують дії між собою.

Отже, імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на лексико-семантичному рівні представлена номінаціями периферійної зони номінативного поля, які передбачають диференціацію згідно з традиційною частиномовною класифікацією. Виявлено, що імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на лексико-семантичному рівні здійснюється за допомогою іменників, дієслів, прикметників і прислівників як компонентів периферії номінативного поля концепту КОНСЕНСУС.

2.2.2. Імплицитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на фразеологічному рівні. Крім імплицитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС, що виявляється на *лексико-семантичному рівні*, ми також досліджуємо засоби, які забезпечують імплицитну реалізацію смислів концепту КОНСЕНСУС на *фразеологічному рівні*.

Згідно з деякими лексикографічними джерелами [напр., NTC's thematic dictionary of American idioms 1998; Береза 2011], які об'єднують фразеологізми в тематичні групи, в нашій роботі ми також групуємо фразеологічні одиниці відповідно до тематичного принципу.

Беручи до уваги основні складові концепту КОНСЕНСУС, виокремимо такі тематичні групи фразеологізмів: «**agreement**», «**cooperation**», «**unity**», «**similarity**», «**compromise**». Таксономія зазначених груп здійснена з урахуванням їх наповнюваності фразеологізмами (див. додаток В.2), що відображено на рисунку 2.4:

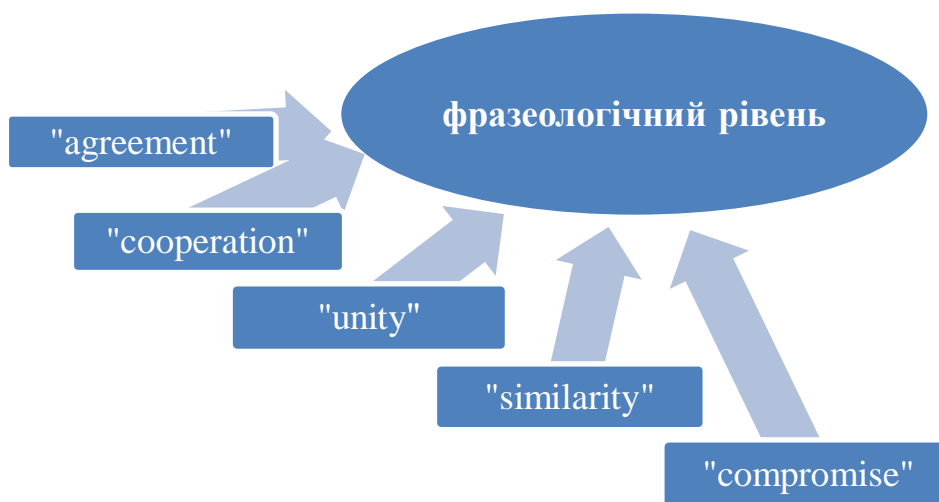

Рис. 2.4. Класифікація фразеологізмів: тематичні групи

Необхідно підкреслити допустимість функціонування прямих номінацій як опорних назв груп, які включають до складу непрямі номінації, оскільки у випадках образного переосмислення складно відмежувати експліцитні аспекти від імплицитних. Аналогічно підрозділу 2.1.2 нашої роботи, ми використовуємо терміни «*фразеологізми, організовані за*

моделлю словосполучення» і «фразеологізми, організовані за моделлю речення» та концентруємо увагу на особливостях структури таких фразеологізмів.

Семантичний аналіз текстів публіцистичного дискурсу дозволив виявити фразеологізми, які віддзеркалюють настанову комунікантів на досягнення взаєморозуміння та гармонійну взаємодію, й згрупувати їх у тематичну групу «**agreement**»:

*The president's proposals, on the other hand, are very much **in step** with public opinion, which has shifted toward more restrictions, according to a number of polls reported Monday (The New York Times, January 17, 2013).*

*Generations and continents apart in experience and age, they seemed to be **getting on like a house on fire** (The Guardian, May 25, 2011).*

У першому дискурсивному фрагменті фразеологізм *in step* (бути згодним з кимсь або чимсь), що є включеним до джерела «English Idioms» [Seidl 1988, p. 92], актуалізує досягнення згоди між громадськістю й вищою посадовою особою. Другий дискурсивний фрагмент містить фразеологізм *get on like a house on fire* (ладнати один з одним), значення котрого визначається як «to be in whole-hearted agreement with someone», що вказує на повну згоду [Англо-український фразеологічний словник 2005, с. 381].

Частина фразеологізмів тематичної групи «agreement» визначається як прецедентні феномени (за термінологією Ю. М. Караулова) [Караулов 2010, с. 216]. Слід зазначити, що за прецедентним феноменом завжди постає уявлення ... загальне та обов'язкове для усіх носіїв того чи іншого національно-культурного менталітету, або інваріанту його сприйняття, який і робить усі апеляції до прецедентного феномена «прозорими», зрозумілими, конотативно забарвленими [Русское культурное пространство. Лингвокультурологический словарь 2004, с. 16]. З огляду на те, що апеляція до прецедентних феноменів носить потенційний характер, можна дійти висновку, що «agreement» зі своїм поновлюваним потенціалом розкриває смисли й значення об'єктивованих нижче цитат, які проілюстровано нижче:

They no longer thought that all was for the best, but they believed that beauty and discrimination, Arnold's "sweetness and light", might make things better (The Guardian, March 29, 2008).

As the world celebrates Bradley Wiggins's Tour de France victory, a conspiracy of silence still hangs over the death in the Hunter Valley of his father, a champion cyclist with an unsavoury reputation for using drugs (The Age, July 24, 2012).

Цитата з твору Дж. Свіфта стала джерелом виникнення фразеологізму *sweetness and light*, який було вжито у контексті у значенні «соціальна або політична гармонія» [див. Oxford Dictionary of Idioms 2004, p. 283]. На наш погляд, використання лапок у цьому випадку не обмежується їх прямим призначенням – посиленням на певного автора. Цей орфографічний знак спонукає читача правильно розшифрувати закладений автором намір – дискредитувати дії індивіда, що надає іронічного забарвлення висловлюванню.

Автором фразеологізму *conspiracy of silence* (змова мовчання), який структурує смисл «an agreement to say nothing about an issue ...», вважається філософ О. Конт [див. Oxford Dictionary of Idioms 2004, p. 61]. У наведеному контексті «негласний договір» передбачає приховування інформації про причини смерті індивіда, який не дотримувався здорового способу життя, що виражено синтаксичною конструкцією *unsavoury reputation for using drugs*.

Семантика наступних фразеологічних одиниць, які імпліцитно реалізують смисли концепту КОНСЕНСУС, відбиває значення «**cooperation**» [NTC's thematic dictionary of American idioms 1998, p. 85], що дозволяє об'єднати фразеологізми у відповідну тематичну групу:

Flaherty and his fellow Tories in Ottawa chime in that this just isn't the right time to reform the CPP (Toronto Star, December 16, 2012).

Mr. Kerry seemed to go further than necessary or prudent to make common cause with the authoritarian generals who led the coup and are now running the country (The New York Times, November 4, 2013).

У першому дискурсивному фрагменті фразеологізм *chime in* (*приєднуватись*), який означає «to add one's voice to something, to add something to the discussion ...» [NTC's thematic dictionary of American idioms 1998, p. 85], виражає згоду співрозмовників щодо несвоєчасності певних подій – *this just isn't the right time to reform the CPP*. У другому дискурсивному фрагменті фразеологічним зворотом *to make common cause with* (*діяти спільно з кимсь*), що є включеним до лексикографічного джерела [Англо-український фразеологічний словник 2005, с. 647], у цьому контексті вказується на залучення кількох осіб до участі у спільній справі.

У процесі дослідження фразеологізмів групи «cooperation» було також виявлено *морфологічно трансформовані фразеологізми* зі смислом «єднання». Їх можна кваліфікувати як *оказіонально використані засоби* з метою створення ємних «консенсусних» образів:

North Korean Vice Marshal Choe Ryong Hae's three-day visit was seen as a fence-mending mission after Pyongyang angered Beijing with recent snubs and moves to develop its nuclear program (The Kansas City Star, May 24, 2013).

Los Angeles City Councilman Bernard C. Parks on Wednesday endorsed council candidate Ana Cubas in the May 21 race to represent part of South Los Angeles, calling her a "bridge builder" between the district's various racial and ethnic groups (Los Angeles Times, March 27, 2013).

У дискурсивних фрагментах *fence-mending* і *bridge builder* є морфологічними трансформаціями від фразеологізмів «*tend fences*» (*намагатися подолати протиріччя*) та «*build bridges*» (*сприяти досягненню взаєморозуміння й співпраці*) [див. Oxford Idioms Dictionary for learners of English 2001, p. 233, 42]. Словосполучення *fence-mending mission* актуалізує прагнення адресанта розв'язати гострі розбіжності, про що свідчить стилістично забарвлене дієслово *angered*. Словосполученням *bridge builder* характеризується мовна особистість, яка налагоджує контакти між опонентами. Дієсловом *endorsed* виражається підтримка дій іншим комунікантом.

У тематичній групі «cooperation» ми виокремлюємо також фразеологізми із соматичним компонентом – пласт фразеологічних одиниць, що містять назви частин тіла. Крім якостей соматичного об'єкта, ми беремо до уваги значення ознаки, які говорять про особливості тієї чи іншої комунікативної ситуації або про особливості культури й соціуму [Козеренко 2011, с. 55], що релевантно завданням нашої роботи:

*Visit the MaRS Centre for Impact Investing and you'll find policy-makers, community leaders and corporate types **putting their heads together*** (Toronto Star, May 10, 2013).

*Critics have accused Mr. Hynes of working **hand in glove** with detectives who coerced witnesses into giving false testimony that sent innocent people to prison* (The Washington Post, January 30, 2019).

*For three years, almost Ashdown's entire tenure, he did the job he is doing for Cameron now, working **cheek by jowl** with the boss to help a country back to its feet* (The Guardian, August 25, 2011).

Загальновизнаним є той факт, що значення фразеологізму не впливає з сукупності значень його слів-компонентів, проте можна виявити конотативні відтінки значень номінацій *head*, *hand* і *cheek* у складі фразеологічних словосполучень *put your heads together* (об'єднати зусилля для вирішення проблем), *hand in glove* (пліч-о-пліч), *cheek by jowl* (бік у бік), зафіксованих у однойменній групі Оксфордського словника ідіом [див. Oxford Dictionary of Idioms 2004, р. 326–327]. Соматизм *head* як орган, що асоціюється з розумом, мудрістю, у даному випадку припускає використання комунікантами розумових можливостей для досягнення взаємної згоди. Особливістю конотативного значення іменника *hand* у складі фразеологізму *hand in glove* унаслідок функціональних властивостей зазначеного соматичного компонента виступає вираження спільної узгодженої діяльності мовних особистостей. Використання фразеологізму з іменниками *cheek* і *jowl*, які позначають анатомічно близькі частини тіла, передбачає тісну взаємодію мовців.

Дослідження фразеологічних одиниць, які імпліцитно реалізують смисли концепту КОНСЕНСУС, уможливило виявлення низки *крилатих слів* (*висловів*) тематичної групи «cooperation». Особливий інтерес серед них становлять *фразеологізми, організовані за моделлю речення*, які мають біблійне походження:

His sometimes obsessive “come let us reason together” approach of the last two years seemed to give way to articulated plans and ideas that he sounded willing to fight for against right-wing naysayers (The New York Times, January 26, 2011).

В оригіналі біблеїзм представлений у вигляді узагальнено-особового речення *Come now, and let us reason together* (*Тоді прийдіть – і розсудимо*) у складі поширеного речення [The Yale Book of Quotations 2006, p. 67]. В наведеному дискурсивному фрагменті у словосполученні “*come let us reason together*” спостерігається авторське перетворення. Незважаючи на те, що біблеїзмам властива глибина духовного змісту, в даному контексті він набуває іронічного забарвлення. До того ж, реалізація стратегії солідарності (*solidarity strategy*), яка виявляє настанову на тісну взаємодію між співрозмовниками [Yule 1996, p. 65], яскраво проілюстрована синтаксичною конструкцією *let us*.

Першоджерелом стійкого словосполучення, що міститься в наведеному нижче висловлюванні, є назва жанру музики й танцю. Оскільки цей фразеологізм позначає як співпрацю, так і спільну діяльність [Manser 2007, p. 155], ми зараховуємо його до групи «cooperation»:

“No matter what we do, it still takes two to tango,” said Dan Pfeiffer, White House director of communications (The New York Times, August 9, 2011).

Цитатою з пісні *it takes two to tango* (*танго танцюють удвох*), розширеної за рахунок прислівника *still*, мовець вказує на постійність співпраці між партнерами.

На основі аналізу текстів публіцистичного дискурсу були виявлені *прислів'я*, які можна включити до тематичної групи «cooperation»:

"Two heads are better than one, and five are better than two," he used to say (The Age, July 7, 2009).

Two heads are better than one, but too many cooks spoil the broth (The Age, January 6, 2013).

Наведені висловлювання містять стійкий вислів *Two heads are better than one* (Одна голова добре, а дві ще краще), зафіксований в джерелі «English Idioms» [Seidl 1988, p. 210]. У першому випадку фразеологізм вжито з трансформацією – розширенням компонентного складу за допомогою фрази *and five are better than two*, що зумовлює доповнення смислу в результаті авторського новаторства. У цьому контексті доданий компонент актуалізує найголовніше значення об'єднання зусиль максимальної кількості учасників взаємодії. Другий дискурсивний фрагмент, окрім досліджуваного фразеологізму, включає також прислів'я *Too many cooks spoil the broth*, яке має протилежне значення. «Зіткнення» антитетично зіставлених прислів'їв надає тексту більшої виразності.

Імплицитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС забезпечується фразеологізмами, які включені до тематичної групи «**unity**»:

Safety in numbers (The Economist, April 13, 2013).

"Many hands make light work," he said, repeating a favorite adage of his father's (The New York Times, September 5, 2009).

Вищенаведений фразеологізм у першому дискурсивному фрагменті, знаходячись в заголовній позиції, є трансформацією в результаті скорочення компонентного складу вихідної форми прислів'я – *There is safety in numbers* (Гуртом можна й море загатити) [див. Англо-український фразеологічний словник 2005, с. 940]. Будучи своєрідним «компасом», який орієнтує на основний зміст тексту, заголовок викликає у читача певні асоціації, засновані на поняттях єднання, згуртованості. Друге висловлювання містить прислів'я в повній його формі – *Many hands make light work* (Де згода, там і вигода) [див. Англо-український фразеологічний словник 2005, с. 664]. В обох мовах

цим прислів'ям підкреслюється перевага спільної взаємодії, що передбачає певну узгодженість між мовцями.

В наступному дискурсивному фрагменті стійкою фразою ілюструється настанова на потенційне досягнення єдності за допомогою об'єднання комунікантів:

*One way is to adopt the attitude that **if you can't beat them, join them*** (Financial Times, June 1, 2012).

Зафіксоване в лексикографічному словнику прислів'я *If you can't beat 'em, join 'em* включає в себе пропозицію про виправдане співробітництво з опонентами: «If you cannot defeat your rivals or opponents, it may be expedient to form an alliance with them ...» [Manser 2007, p. 137]. На наш погляд, у цьому випадку «вимушена» згода постає альтернативою відсутності одностайності. До граматичних особливостей відноситься наявність в тексті повної форми займенника *them* на відміну від оригіналу, що втрачає певний ступінь стилістичного забарвлення.

Аналіз фактичного матеріалу також дозволив виявити фразеологічні одиниці, які імпліцитно реалізують смисли концепту КОНСЕНСУС зі значенням «**similarity**» [див. Manser 2007, p. 489]. Звернемося до прикладу фразеологізму, який актуалізує ідентичність у мовців думок, поглядів, що зумовлює наявність консенсусу:

*Its premise is that **like attracts like**, that in the big heartless city there is a place where a **potential mate** will understand your **allusions** to Andrew Marvell, or at least Sex Week at Yale* (The New York Times, October 2, 2009).

Фразеологічна одиниця *like attracts like* (подібне притягує подібне) [див. Manser 2007, p. 489] виражає збіг у комунікантів співвіднесення подій дійсності з певним фактом, що втілено в іменнику *allusions*. Гіпотетична єдність, яка припускає відповідність з іншим мовцем у розшифруванні алюзій, актуалізується субстантивним словосполученням *potential mate*.

Маркерами тематичної групи «similarity», які імпліцитно реалізують смисли концепту КОНСЕНСУС, виступають *приказки*:

*His hands danced through Haydn's witty turns of phrase in perfect lock-step with Labadie's leadership, underlining the great joys possible when **great musical minds think alike*** (Toronto Star, November 24, 2012).

*Sometimes, **great minds cook alike**: there have been all-pasta First Wednesdays, all-salad First Wednesdays, all-dessert First Wednesdays (the latter the reason God invented Domino's Pizza)* (The New York Times, June 1, 2008).

Наведені вище авторські перетворення стійкої фрази включені до лексикографічного джерела в такій словниковій формі – *Great minds think alike* (Думки великих умів течуть в однаковому напрямку) [див. The Yale Book of Quotations 2006, p. 613]. Для першого висловлювання є характерним розширення компонентного складу за допомогою прикметника *musical*. Ця трансформація не змінює первинного смислу фразеологізму, а навпаки – конкретизує його та підкреслює схожість поглядів у сфері мистецтва. Друге висловлювання представляє трансформовану приказку із заміною компонента *think* дієсловом *cook*, але із збереженням основної семи «подібність». Прислівником частотності *sometimes* вказується на епізодичність даного явища.

Наступний дискурсивний фрагмент містить приказку *Birds of a feather flock together* (Рибак рибака пізнає здалека), яку також можна віднести до групи «similarity» згідно зі словниковим тлумаченням, що характеризує ідентичність індивідів: «... similar character, interests, or opinions ...» [Manser 2007, p. 29]. При цьому приказку модифіковано одночасно кількома трансформаціями – синтаксичною інверсією, дистантному розташуванню компонентів і заміні стверджувальної форми на заперечну:

*They **may not flock together** but in many crucial ways Thomas Mulcair, Justin Trudeau and Philippe Couillard — Quebec's rising federalist stars — are **birds of a feather** and bright ones at that* (Toronto Star, October 12, 2012).

Як видно з дискурсивного фрагмента, перебудована приказка забезпечує створення експресивно-стилістичного забарвлення. Структурний розрив сприяє смислому виділенню компонентів *flock together*. Заперечна

форма замість стверджувальної є okazіональною формою приказки, що змінює її значення на протилежне, однак, категоричність висловлювання «нейтралізується» наявністю модального дієслова *may*.

Проаналізуємо випадки функціонування в публіцистичному дискурсі фразеологічних одиниць, згрупованих у тематичну групу «**compromise**»:

*The PGA Tour and others are trying to **meet people halfway*** (The Washington Post, May 24, 2013).

*Mostly, though, we **value** it as the place where we **struck a happy medium** with India's serving class* (The New York Times, September 14, 2011).

***Respecting the views of communities in affected countries of the Pacific**, it is clear that we need to **strike a balance** between enabling people to remain safely in their homes when this is their desire, and at the same time building managed migration pathways for those who wish to move* (The Age, May 3, 2013).

Використані у дискурсивних фрагментах фразеологічні словосполучення *meet people halfway* (робити поступки), *strike a happy medium* (знайти золоту середину) і *strike a balance* (прийняти компромісне рішення), зафіксовані у лексикографічному джерелі та означають компромісне рішення, яке прийнятне для обох сторін, залучених у комунікативну взаємодію [NTC's thematic dictionary of American idioms 1998, p. 77]. Зазначимо, що у другому дискурсивному фрагменті досягнення рівноваги інтересів між партнерами з комунікації асоціюється у автора з важливою подією, що виражається дієсловом *value*. Пріоритетної значимості у третьому дискурсивному фрагменті набуває дієприслівниковий зворот *respecting the views of communities in affected countries of the Pacific*, який актуалізує значення «дотримання етичних норм із врахуванням вибору остаточної позиції комунікантів».

Аналіз текстів публіцистичного дискурсу уможливив виявлення серед стійких фраз *трансформованих прислів'їв*, які можна віднести до тематичної групи «**compromise**», до прикладу:

*Mediobanca's grip on Italian corporate life has been helped by chains of "nested" stakes that allow control despite ownership of relatively small shareholdings; by cross-shareholdings and **back-scratching directorships**; and by shareholders' pacts that lock up control* (The Economist, June 29, 2013).

Прислів'я є модифікованим від оригінальної словникової форми: *Scratch my back and I'll scratch yours* (*Послуга за послугу*) [див. Англо-український фразеологічний словник 2005, с. 216]. Перебудований фразеологізм, який репрезентує використання його окремих компонентів із незначним морфологічним перетворенням, не втрачає свого основного значення. Виконуючи роль означення, складений дієприкметник *back-scratching* вказує на характерну для політики керівних осіб (*directorships*) рису – віднаходити компромісні рішення.

Аналіз емпіричного матеріалу дозволив установити як загальне число спостережень (680), так і число спостережень й відсоткову частоту вживання фразеологізмів у публіцистичному дискурсі стосовно кожної з тематичних груп, що відображено в круговій діаграмі на рисунку 2.5:

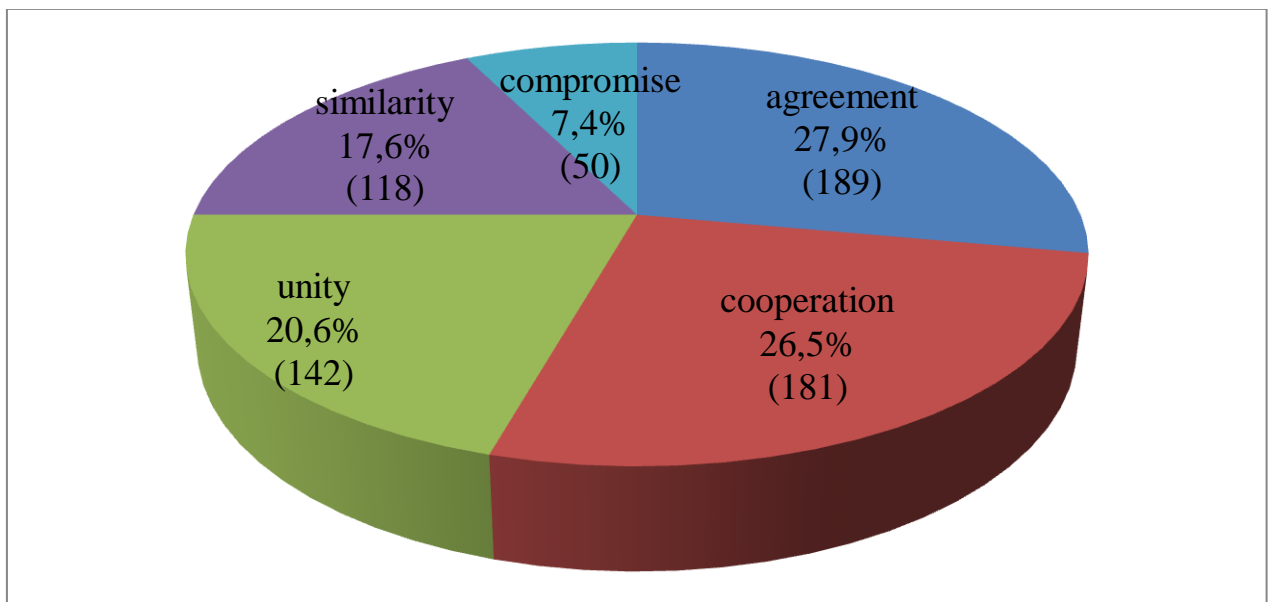

Рис. 2.5. Імплицитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на фразеологічному рівні: кількісні показники частоти вживання фразеологізмів у тематичних групах

Отже, при дослідженні імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС на *фразеологічному рівні* було проаналізовано досить широкий набір фразеологічних одиниць. Детальне дослідження семантичного наповнення лексичної одиниці *consensus* (ключове слово-репрезентант) дає змогу дійти висновку, що фразеологізми як номінації периферійної зони номінативного поля концепту КОНСЕНСУС у тематичних групах «**agreement**», «**cooperation**», «**unity**», «**similarity**», «**compromise**» позначають близькі, але не тотожні ділянки поняттєвої сфери.

Смислова структура кожної із запропонованих опорних назв груп є мікросистемою, що в сукупності забезпечує максимальну імпліцитну реалізацію смислів концепту КОНСЕНСУС. Фразеологізми, які належать до групи «**agreement**», характеризуються найвищою частотою вживання в англomовному публіцистичному дискурсі.

2.2.3. Імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на синтаксичному рівні. Аналіз фактичного матеріалу дозволив виявити такі синтаксичні одиниці як *словосполучення, висловлювання й надфразну єдність (складне синтаксичне ціле)*, що імпліцитно реалізують смисли концепту КОНСЕНСУС на *синтаксичному рівні*. На цьому етапі дослідження вважаємо доречним не диференціювати словосполучення й висловлювання через дифузність граней імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС за допомогою зазначених одиниць.

Необхідно звернути увагу на аспект прагматики комунікації в текстах публіцистичного дискурсу із настановою адресанта на модель потенційного читача. У цьому контексті «можливий читач» здатен інтерпретувати вираження, що сприймаються, точно в такому ж дусі [Еко 2005, с. 17], тобто зрозуміти експліцитну й «дешифрувати» імпліцитну інформацію.

На думку Н. Д. Арутюнової, прагматичний аналіз не обмежений значенням слова і висловлювання, з урахуванням дискурсивних характеристик [Арутюнова 1985, с. 22]. Отже, імпліцитна реалізація смислів

концепту КОНСЕНСУС, що виходить за межі тексту, знаходить відображення в рамках дискурсивної парадигми.

Дослідимо дискурсивні фрагменти, в яких незалежно від демаркації словосполучення й висловлювання демонструється відсутність чіткості розмежування, що є релевантним нашому завданню:

*After this week's **dialogue**, Hillary Clinton, the secretary of state, noted that "the strategic fundamentals of **our relationship** are pushing our **two countries' interests** into **closer convergence**"* (The Economist, June 16, 2012).

У наведеному вище висловлюванні субстантивне словосполучення *closer convergence*, що містить номінацію *convergence*, указує на зближення позицій співрозмовників, імплікуючи прагнення до досягнення консенсусу. Крім того, іменником *dialogue* виражається різновид архітектоніко-мовленнєвої форми, словосполученнями *our relationship* і *two countries' interests* – настанова адресанта на досягнення взаєморозуміння. В цьому контексті в рамках усього висловлювання простежується максимальна спрямованість на «консенсусний полюс».

Наступне висловлювання містить номінацію *reconvergence* (похідне від *convergence*), що свідчить як про взаємне прагнення комунікантів до взаєморозуміння, так і про повторність комунікативної взаємодії:

Second, the "great reconvergence" as the East catches up to the West is likely to continue, creating in the process the biggest middle class in the world in China (Newsweek, July, 2012).

Номінація периферійної зони *reconvergence* у складі субстантивного словосполучення *great reconvergence* не лише відображає зближення позицій комунікантів, а й підкреслює високий рівень збігу їхніх думок. Слід зазначити, що префікс *re-* як спосіб словотворення лексичної одиниці *reconvergence* може свідчити про попередні невдалі спроби порозумітися в процесі комунікації. У цьому дискурсивному фрагменті топоніми *East* і *West* виступають контекстуальними антонімами на метонімічній основі з вираженням масштабності явища.

Імплицитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на синтаксичному рівні може бути представлена в рамках словосполучень номінацією *common*:

*One village leader, Hong Ruichao, says some of the protesters last month had **common interests** with the old administration* (The Economist, October 20, 2012).

*If you break this and say that we have **one common goal, one giant intention** and that we want to do clean business, then we are a **big step ahead*** (Toronto Star, May 26, 2013).

У першому висловлюванні міститься субстантивне словосполучення *common interests*, що відображає настанову комуніканта на вироблення єдиної думки в процесі комунікативної взаємодії. У другому висловлюванні непрямі номінації у складі словосполучень *one common goal, one giant intention* відрізняються ступенем наростання смислового значення. На наш погляд, здійснення загальних планів, винятковість яких підкреслюється числівником *one*, передбачає наявність консенсусу між мовцями. Крім того, словосполучення *big step ahead* можна кваліфікувати як наслідок, закономірний підсумок комунікації.

Імплицитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС у рамках одного висловлювання, з розмежуванням ступеня актуалізації згоди учасників комунікації, простежується у нижченаведеному дискурсивному фрагменті:

*They have generally **stayed on the sidelines**, though **most of their leaders have backed Mr Assad implicitly**, and some **more openly*** (The Economist, January 7, 2012).

Лексичні одиниці й словосполучення відбивають ступінь виявлення згоди партнерів з комунікації. Дієслівною конструкцією *stayed on the sidelines* виражається відсутність підтримки. Лінія поведінки більшості учасників комунікації актуалізується синтаксичною конструкцією *most of their leaders have backed*, що припускає прийняття ними точки зору та одностайність.

Проте прислівник *implicitly* свідчить про неявну згоду, а прислівник *more openly* в порівняльній конструкції вказує на більш явну згоду. У такий спосіб виявляється різний ступінь досягнення згоди серед учасників комунікативної взаємодії в рамках досягнення консенсусу.

З'ясуємо вживання у висловлюваннях лексичних одиниць, що позначають неозначені кількості. Об'єднання партнерів з комунікації, виражені іменниками в однині, визначаються О. Есперсеном як єдності вищого порядку [Есперсен 1958, с. 223], що в рамках дослідження імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС вказує на сукупність мовців зі спільними поглядами:

*At first, he says, “we were just a **bunch** of people **getting together and griping**”* (The Economist, May 12, 2012).

*Fearing another civil war, an **array of peace-minded figures**, including Catholic clergy, members of the **non-violent opposition** and a former head of state, Sylvestre Ntibantunganya, **have called for dialogue*** (The Economist, March 10, 2012).

У першому висловлюванні квантитативною одиницею *bunch* позначається співтовариство, високий ступінь узгодженості між членами котрого актуалізується дієприкметниковим зворотом *getting together and griping*.

У другому висловлюванні квантитативна одиниця *array* в сполученні *array of peace-minded figures* асоціюється у автора, на наш погляд, з організованим об'єднанням мовців. У межах цього висловлювання міститься ланцюжок словосполучень, які в сукупності вказують на можливість досягнення консенсусу. Варто зазначити, що субстантивні словосполучення *array of peace-minded figures, non-violent opposition* слугують індикаторами настанови на позитивну тональність комунікації. Крім цього, смислова функція прикметника *non-violent* з негативним префіксом *non-* не містить семи негативності, а навпаки – передбачає мирну комунікативну взаємодію з

опонентом. Дієслівна конструкція теперішнього перфектного часу *have called for dialogue* вказує на готовність сторін до комунікативної взаємодії.

Звернемося до дискурсивних фрагментів, у яких імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС представлена в *надфразній єдності*.

Слова-асоціати виступають засобами, що стимулюють семантичні процеси й в цілому формують асоціативні поля. Стосовно досягнення консенсусу з урахуванням дискурсивних характеристик слід зазначити, що асоціативне поле організовує асоціативні зв'язки, які забезпечують імпліцитну реалізацію смислів за допомогою непрямих номінацій. У дослідженні було встановлено, що асоціативні поля, які входять до периферійної зони, втілюються в надфразній єдності, здебільшого у вигляді описових конструкцій. Ми розширюємо блок асоціативних полів концепту КОНСЕНСУС, які були проаналізовані в розділі 1:

*“We’ve had **good discussions** from across Europe on that. **And** we hope to enjoy that same discussion with the new government in France”* (Maclean’s, May 21, 2012).

*A New York Times report claiming that Mr Bo wiretapped phonecalls between China’s president Hu Jintao and senior officials visiting Chongqing reiterated the fact that Mr Bo is now politically finished. But many of his economic policies, though the subject of a **bitter dispute** between the two ideological camps, will probably prove resilient, **for they are more in line with party doctrine, or at least common practice, than either camp admits*** (The Economist, April 28, 2012).

У першому дискурсивному фрагменті субстантивним словосполученням *good discussions* непрямо вказується на досягнення консенсусу, а синтаксичною конструкцією *to enjoy that same discussion* відбивається прагнення співрозмовників продовжити ефективну комунікацію. В структурі цієї надфразної єдності приєднувальна конструкція, що вводиться сполучником *and*, вносить додаткову інформацію відносно можливості досягнення консенсусу на подальшому етапі комунікації.

У другій надфразній єдності маркером імпліцитної інформації стосовно досягнення консенсусу виступає іменник *dispute*, який означає форму комунікації. Використаний прикметник *bitter* передбачає відсутність всезагальної комунікативної гармонії між партнерами. Однак наявність порівняльної конструкції *for they are more in line with party doctrine, or at least common practice, than either camp admits* свідчить про різний ступінь збігу позицій спірозмовників як прояв неповного консенсусу.

Нижченаведена надфразна єдність містить низку лексичних одиниць, які імпліцитно реалізують смисли співробітництва між комунікантами, наявність у них спільних цілей:

*Mr Hollande's trip to Berlin this week was meant to show **solidarity** in Europe's key **relationship**. The two leaders' growth measures may end up quite like the SPD's proposals. Mrs Merkel said she **looked forward** to their **partnership** with "**pleasure and anticipation**"* (The Economist, May 19, 2012).

Настанова досягти консенсусу простежується впродовж усього дискурсивного фрагмента. Лексичні одиниці *solidarity*, *relationship*, *partnership* постають маркерами кооперативної соціальної взаємодії, синтаксичні конструкції *looked forward* і *pleasure and anticipation* віддзеркалюють емоційні характеристики комуніканта та підкреслюють його прагнення взаємодіяти, в чому вбачається консенсусне підґрунтя.

Наступні дискурсивні фрагменти також містять цілу низку лексичних одиниць, які в сукупності вказують на настанову мовця досягти консенсусу як мети комунікативної взаємодії:

*To do so, we will need **strong communities**, local and global – ones capable of creating and adopting the immense changes we must make in technologies, systems, values and many other aspect of our lives. Thriving on **common sense, common purpose and common wealth**, these communities will have the courage to progress and the compassion to bring everyone with them* (New Zealand Listener, March 3, 2012).

“We have to act, work and think like a professional and responsible party of power,” Mr Prokhorov told the party convention. “I suggest we exclude the word ‘opposition’ from our lexicon, because for our citizens [it] is long associated not with political parties, but with some marginal groups (The Economist, July 2, 2011).

У першому дискурсивному фрагменті вживається субстантивне словосполучення *strong communities*, що позначає групи індивідів, об’єднаних на основі загальних переконань, цілей. Авторське розуміння стійкості їхніх інтересів виражається прикметником *strong*. Особливої смислової значущості набуває використана така стилістична фігура як лексичний повтор – прикметник *common* у словосполученнях *common sense*, *common purpose*, *common wealth*, що, крім актуалізації передумови високого ступеня узгодженості між представниками певних співтовариств, несе експресивно-емоційне навантаження.

У другому дискурсивному фрагменті намір мовця уникнути протистояння відбито лексичною одиницею *opposition* в дієслівному словосполученні *exclude the word ‘opposition’*, яка є контекстуальним антонімом по відношенню до *consensus*. Щобільше, дієслово *suggest* виступає маркером суб’єктивної модальності, який виражає ставлення адресанта до повідомлення. Крім того, фраза *we have to act, work and think like a professional and responsible party of power* актуалізує мету адресанта вплинути на слухача, спонукаючи до спільних узгоджених дій.

В наступному дискурсивному фрагменті не лише ілюструються результати успішної інтеракції, а й попередні заходи для «відновлення» гармонійної взаємодії:

Mr Obama and his advisers, who included the present American ambassador to Moscow, Michael McFaul, hoped that the reset would return the focus of relations to the countries’ shared interests. It coincided with some achievements: a new treaty reducing nuclear arsenals, greater co-operation on

*sanctions against Iran, an **agreement** to allow supplies for the war in Afghanistan to pass through Russia and Central Asia* (The Economist, June 16, 2012).

Субстантивне словосполучення *countries' shared interests*, що міститься в наведеній вище надфразній єдності, виступає одним із маркерів імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС. Показником ефективності комунікації є низка лексичних одиниць, які вказують на максимальний ступінь взаємної згоди між сторонами, – *treaty, co-operation, agreement*, що тлумачиться як позитивний результат діяльності – *achievements*.

Окрім непрямих номінацій, які створюють асоціативні поля, смисли концепту КОНСЕНСУС можуть імпліцитно реалізовуватися в надфразній єдності, що містить *фразеологізми*. Зазначені одиниці ми навмисно не досліджуємо на фразеологічному рівні – з метою збереження цілісності мікротеми ми їх досліджуємо на рівні надфразної єдності, наприклад:

*Sunder Katwala of British Future said the risk in the strategy was that while the government spoke clearly about integration, it was retreating to doing less about it. "The local matters and so does personal **responsibility**, but an argument that national government will act 'only exceptionally' is too hands-off and hollows out what government needs to do to break down barriers. **Integration is a two-way street**," he said* (The Guardian, February 22, 2012).

*"We've said over and over that Greece should stay in the euro. But everyone has to carry their **responsibilities**. **Solidarity is a two-way street**," said Amadeu Altafaj, spokesman for Olli Rehn, the euro commissioner. "Timely implementation of the programme is of the essence"* (The Guardian, May 8, 2012).

У двох дискурсивних фрагментах фразеологізм «two-way street» з арсеналу «Оксфордського словника ідіом» вжитий зі значенням «cooperation» [див. Oxford Dictionary of Idioms 2004, p. 19]. Будучи іменною частиною складеного присудка, зазначене словосполучення є еквівалентним складникам концепту КОНСЕНСУС – «integration» і «solidarity». Наявність

іменників *responsibility, responsibilities* в обох випадках вказує на прояв моральних якостей мовців й урахування чужих інтересів.

Звернемося до крилатих слів (висловів) у розширеному дискурсивному фрагменті, який складається з кількох висловлювань, зокрема, віршованих рядків. Саме крилаті слова найвиразніше можуть продемонструвати авторський задум, до прикладу:

And earlier this month, some of the boys participated in a poetry slam, organized by Mr. Thomas. Myles, Davonne and Taquan read Myles's new poem, "The Pact," which he dedicated to the Three Doctors. It reads, in part:

I made a pact about my friends

that we would stick together

through thick and thin.

United we stand, divided we fall.

If we all stand together, we all

stand tall. I made a pact (The New York Times, October 19, 2008).

У вищенаведеному дискурсивному фрагменті крилаті слова *United we stand, divided we fall* репрезентують, згідно з М. Х. Мансером, цитату з тексту «Liberty's Song» [Manser 2007, p. 284–285]. Цей дискурсивний фрагмент, окрім наявності фразеологізму, «насичений» широким спектром образних лексичних засобів. Вираз розмовного мовлення *stick together*, що має трактування «залишатися разом як група» [NTC's thematic dictionary of American idioms 1998, p. 85], вказує на високий ступінь згуртованості між партнерами з комунікації, а його вживання сприяє зближенню адресанта з адресатом. Фразеологічним сполученням *through thick and thin*, зафіксованим у словнику [див. Oxford Dictionary of Idioms 2004, p. 290], підкреслюється міцність спільних інтересів і поглядів. Стійке сполучення *stand tall*, яке трактується в лексикографічному джерелі як сленг [NTC's dictionary of American slang and colloquial expressions 2000, p. 399], актуалізує позитивні емоції внаслідок дії. Необхідно додати, що використання такої стилістичної фігури як кільцевий повтор (повторення фрази *I made a pact*) виконує

функцію посилення основної думки. Загалом передача авторської думки у віршованій формі додає елемент пафосу.

Твори прозаїчного фольклору також можуть бути першоджерелами для виникнення крилатих слів, наприклад:

*Mr Abe refers to his **monetary, fiscal and growth strategies** as his “**three arrows**”. The reference, understood by all, is to an old legend from Yamaguchi, the southern part of Honshu and the region from which Mr Abe hails. Yamaguchi’s leaders have played a big role at key moments in Japan’s history, notably in the overthrow of the Tokugawa shogunate in the mid-19th century, when imperial rule was restored and the country was launched on a breakneck rush to secure economic and military might. The legend has it that a lord asked his three sons to snap an arrow, which each of them duly did. He then produced three more arrows and told the boys to snap all three at once. None of them could. **One arrow, the father said, can easily be broken. Three arrows together, like a bundle of birch rods, cannot. It was an exhortation to work together for the good of the clan** (The Economist, May 18, 2013).*

У наведеному дискурсивному фрагменті вживання словосполучення *three arrows* як «концентрату» легенди зумовлено, на думку адресанта, схожістю трьох видів діяльності особи, про яку йдеться, – *monetary, fiscal and growth strategies* з ідеєю твору. Мораль повчального твору викладена так: *One arrow, the father said, can easily be broken. Three arrows together, like a bundle of birch rods, cannot*. Висловлюванням-логічним висновком *It was an exhortation to work together for the good of the clan* пояснюється перевага єднання, згуртованості, що міститься в заклику.

Периферійну зону номінативного поля концепту КОНСЕНСУС також формують *оказіональні індивідуально-авторські номінації*, які забезпечують *імпліцитну реалізацію смислів концепту*. Їх сукупність є представленою в дискурсивних фрагментах переважно в рамках описових конструкцій:

But what exactly is the Beijing consensus? Some see it as a form of economic management with greater government involvement that is on the rise

across the world. Others interpret it to mean more strictly controlled capital markets, which have made a re-appearance even in previously open countries like Brazil. Policy makers in Malaysia and Dubai focus on replicating China's special economic zones, which afford generous terms to foreign investors in manageable geographic areas (The New York Times, January 26, 2010).

Висловлювання в запитальній формі *But what exactly is the Beijing consensus?*, яке експлікує концепт КОНСЕНСУС, постає першим компонентом у ланцюжку подальших реплік-відповідей адресатів. На наш погляд, за допомогою питання актуалізується постановка проблеми, наголошується на її актуальності. Слід зазначити, що субстантивне словосполучення *Beijing consensus* демонструє досягнення консенсусу з урахуванням його просторових характеристик і, таким чином, вказує на конкретний топос. У кожній з відповідей адресатів, трансформованих від 3-ої особи, втілено їхнє суб'єктивне бачення даного явища. Вираження різних аспектів консенсусу як економічного феномена – *form of economic management, capital markets, special economic zones* – свідчить про багатогранність семантики лексичної одиниці *consensus* у цьому контексті.

Отже, імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на синтаксичному рівні передбачає вживання *вільних словосполучень, фразеологічних одиниць, ланцюжків непрямих номінацій*.

Висновки до другого розділу

1. Результати дослідження лінгвокогнітивного виміру концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі свідчать про розмаїття експліцитних та імпліцитних засобів його реалізації.

2. Встановлено, що експлікація концепту КОНСЕНСУС, окрім самого слова-репрезентанта consensus, представлена номінаціями agreement, concurrence, unanimity, common consent, harmony, concord, accord, unity.

3. З'ясовано, що експлікація концепту КОНСЕНСУС також забезпечується фразеологічними засобами як знаками вторинної номінації, а саме: фразеологізмами, організованими як за моделлю словосполучення, так і за моделлю речення.

4. У публіцистичному дискурсі експлікація концепту КОНСЕНСУС за допомогою синтаксичних засобів найбільш показово представлена лексичною одиницею consensus, яка функціонує в субстантивних і дієслівних словосполученнях. Ад'єктивні й адвербіальні словосполучення, що містять номінацію consensus, характеризуються низькою частотою вживання в дискурсі.

5. У дослідженні розроблена класифікація субстантивних словосполучень за ознаками: діяльнісною, просторовою, темпоральною. Субстантивні сполучення, що реалізують діяльнісну ознаку, класифікуються за такими підтипами як «соціальна сфера», «політична сфера», «економічна сфера» й «духовна сфера». Субстантивні словосполучення, які реалізують просторову ознаку, систематизуються згідно з локальністю й глобальністю досягнення консенсусу. У рамках виявлення темпоральної ознаки субстантивні словосполучення диференціюються за періодом досягнення консенсусу, тривалістю існування консенсусу, швидкістю досягнення консенсусу й частотою досягнення консенсусу.

6. Дієслівні конструкції розподілено на дієслова виконання консенсусу й дієслова досягнення консенсусу. Також встановлено, що

експлікація концепту КОНСЕНСУС відбувається за допомогою різних часових форм.

7. Окрім експліцитного вираження, представленого прямими номінаціями, концепт КОНСЕНСУС може актуалізуватися в публіцистичному дискурсі імпліцитно із залученням елементів периферійної зони.

8. Імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на лексико-семантичному рівні передбачає непряме позначення за допомогою номінацій периферійної зони номінативного поля, які належать до різних частин мови, а саме: іменника, дієслова, рідше – прикметника та прислівника.

9. Імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на фразеологічному рівні забезпечується сталими виразами, що охоплюють фразеологізми, організовані за моделлю словосполучення, і фразеологізми, організовані за моделлю речення, серед яких – крилаті слова, прислів'я. У роботі фразеологічні одиниці класифіковано за такими тематичними групами як «agreement», «cooperation», «unity», «similarity» та «compromise».

10. У текстах публіцистичного дискурсу імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на синтаксичному рівні, що втілено в словосполученні, висловлюванні й надфразній єдності, представлена великим діапазоном непрямих номінацій.

11. Квантифікація емпіричного матеріалу забезпечила визначення кількісних характеристик експлікації та імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС із встановленням у контексті дослідження пріоритетності частин мови, словосполучень, фразеологізмів в англomовному публіцистичному дискурсі.

12. Виявлено, що в англomовному публіцистичному дискурсі превалює імпліцитний спосіб актуалізації досліджуваного концепту.

Основні положення розділу висвітлено в роботах автора: [Хаджикова 2013а; Хаджикова 2013б; Хаджикова 2014; Амичба 2019а; Амичба 2019б].

РОЗДІЛ 3

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ ВИМІР КОНЦЕПТУ КОНСЕНСУС В АНГЛОМОВНОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

3.1. Маніпулятивна стратегія як комунікативна стратегія дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС

Сучасні лінгвістичні дослідження характеризуються зверненням до комунікативних і прагматичних аспектів мови. З огляду на те, що концепт КОНСЕНСУС пов'язаний з найактуальнішими проблемами соціального й політичного життя людини, що передбачає досягнення згоди, співпрацю, інтеграцію, узгодження спільних дій тощо, важливим є виявлення особливостей мовних одиниць у процесі комунікативної взаємодії, а також урахування відношень між адресатом й адресантом, ситуації спілкування, контексту вживання певних одиниць [Формановская 2002]. Тому ми вважаємо за доцільне застосування в дисертації *комунікативно-прагматичного* підходу, що дає можливість здійснення глибшого дослідження концепту КОНСЕНСУС.

У нашій роботі дослідження концепту КОНСЕНСУС у комунікативно-прагматичному ракурсі здійснюється через установлення комунікативних стратегій і тактик його дискурсивної реалізації.

Проблему стратегій досліджували представники теорії комунікації [Кашкин 2007; Почепцов 2005; Селіванова 2008], політичної комунікації [Roselle 2006], філософії природознавства [Моисеев 1990], прагматики мови [Дейк 2000], інтеракційної соціолінгвістики [Gumperz 2002], когнітивної лінгвістики [Маслова 2008], психолінгвістики [Красных 2003], прикладної лінгвістики [Littlemore 2001] та інші.

У широкому розумінні стратегію людської діяльності трактують як «необхідний компонент будь-якої складної дії» [Почепцов 2005, с. 7],

«загальну генеральну лінію, що вказує на напрям, який нам потрібно видобувати з наших бажань і потреб щодо наших цілей» [Saner 2012, p. 111]. Науковцями підкреслюється, що стратегія – це «свідомий рух уперед» [Почепцов 2005, с. 7], свідчення про те, що вибір будь-яких дій передбачає звернення до людської свідомості [Моисеев 1990]. Наявність стратегії «в головах, серцях і руках» мовців впливає на ефективність її здійснення [Jones 2008, p. 2].

У рамках теорії комунікації стратегія являє собою «засіб, за допомогою якого особистість створює лінію дії, що проєціюється, конкретною» [Delia 1982, p. 155]. На думку В. Б. Кашкіна, це – «частина комунікативної поведінки або комунікативної взаємодії, в якій серія різних вербальних і невербальних засобів використовується для досягнення певної комунікативної мети» [Кашкин 2007, с. 168]. Отже, досягнення певних результатів у діяльності людини детермінується створенням і дотриманням стратегії як свідомої лінії поведінки.

У сучасному мовознавстві існує безліч визначень терміну «комунікативна стратегія». Крім того, терміни «комунікативні», «мовленнєві» та «дискурсивні» стосовно стратегій здебільшого вживаються в розвідках дослідників як синонімічні, що свідчить про відсутність чіткого розмежування цих понять. Зокрема, під комунікативною стратегією О. С. Иссерс розуміє «планування процесу мовленнєвої комунікації в залежності від конкретних умов комунікації та особистостей комунікантів, а також реалізацію цього плану» [Иссерс 2008, с. 54]. О. П. Сковородников тлумачить мовленнєву (комунікативну) стратегію як «загальний план, або «вектор», мовленнєвої поведінки, що виражається у виборі системи продуманих мовцем» послідовних мовленнєвих кроків [Сковородников 2004, с. 6]. Лінгвіст Т. Є. Янко вбачає сутність комунікативної стратегії «у виборі комунікативних намірів, розподілу квантів інформації за комунікативними складовими й вибору порядку слідування комунікативних складових у реченні» [Янко 2001, с. 38]. За визначенням І. Є. Фролової, дискурсивна

стратегія – це «організуючий конституент вербально-соціальної інтеракції» [Фролова 2009, с. 242].

У своїх розвідках К. Ф. Седов зосереджує увагу на комунікативних стратегіях як «загальних прагмалінгвістичних принципах реалізації ілокутивного смислу», що зумовлюють «своєрідність вираження в тексті інтенції» [Седов 2004, с. 35]. У поняття комунікативної стратегії також вкладено «зміст вибору, перспективи й необхідність постійних зусиль, спрямованих на підтримку цього вибору й перспективи» [Мартынова 2009, с. 97].

Слід зазначити, що побудова стратегії передбачає умовність об'єктів дійсності, яка полягає у «висуненні припущень стосовно можливого значення висловлення й наміру мовця» [Дейк 2000, с. 20]. Серед основних ознак комунікативних стратегій виокремлюють «ознаки гіпотетичності, прогностичності, евристичності» [Селіванова 2008, с. 607], що передбачає пошук співрозмовниками таких раціональних рішень, які будуть найсприятливішими у досягненні мети.

Реалізація будь-якої стратегії здійснюється через тактики, що представляють собою «сукупність практичних ходів» [Кашкин 2007, с. 169], «... мовні прийоми досягнення мети» [Ляпічева 2016, с. 34]. Будучи «ієрархічно дрібнішим рівнем планування мовленнєвої поведінки» [Андреева 2009, с. 9], тактика, підпорядкована стратегії, використовується для актуалізації інтенцій мовця. Варто підкреслити, що жодна з тактик не є універсальною; у кожній ситуації спілкування слід орієнтуватися на вік, соціальний статус адресата, міжособистісні стосунки тощо [Гойхман 2007]. Комунікативна тактика характеризується динамізмом, що забезпечує оперативне реагування на ситуацію, і вона ґрунтується на мовленнєвих уміннях, комунікативній компетенції, мотиві й інтенції [Селіванова 2011, с. 209]. Установлення стратегій на матеріалі публіцистичного дискурсу вимагає вивчення низки комунікативних тактик, які є допоміжним інструментом у формуванні стратегій.

У контексті нашої роботи осмислення й переосмислення наведених положень уможлиблює формулювання власного розуміння комунікативної стратегії як «ланцюга» комунікативних дій, «ланки» якого передбачають потенційного їхнього коректування адресантом у результаті перетину із застосованою адресатом тактикою/стратегією задля винайдення оптимального шляху досягнення мети.

На нашу думку, досягнення консенсусу, який є показником успішної комунікації, забезпечується формуванням стратегій адресанта, що спрямовані на співпрацю з адресатом, здобуття прихильності, досягнення згоди, взаєморозуміння. Комунікативно-прагматичний підхід уможлиблює виокремлення домінантних стратегій – *маніпулятивної стратегії, самопрезентації, формування емоційного відгуку* та їхніх основних тактик як способів дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС.

Застосування маніпулятивної стратегії передбачає завуальований вплив на адресата з метою змусити його прийняти певне бачення ситуації та досягти згоди, взаєморозуміння, що є маркерами консенсусу. Маніпуляція, за В.І. Карасиком, – це певні прийоми психологічного впливу у дискурсі, які спрямовані на те, щоб переконати адресата погодитися з точкою зору мовця, незважаючи на відсутність повноти доводів, фактів щодо правильності або істинності питання [Карасик 2002, с. 24].

Маніпуляцію визначають також як примусове керування адресатом [Иссерс 2008]. Маніпуляція не передбачає рівноцінної інтеракції, оскільки мовець прагне нав'язати адресатові певні позиції, які не співпадають з його власним баченням реальності [Доценко 1996].

Вважаємо за доцільне окреслити ознаки, за якими розмежовують переконання від маніпуляції. Переконання є націленим на «розкриття ідей і планів, перетворення людей на односторонніх», натомість маніпуляція являє собою психічний примус [Руда 2012, с. 52]. Унаслідок мовного маніпулювання у свідомості адресата виникає хибне сприймання дійсності,

яке призводить до згоди виконати вигідні для мовця-маніпулятора дії [Быкова 1999, с. 99].

У контексті роботи комунікативно-прагматичний аналіз фрагментів публіцистичного дискурсу засвідчив, що маніпулятивна комунікативна стратегія передбачає застосування таких основних тактик як *умовляння, комплімент, контрастування*.

Реалізація маніпулятивної стратегії здійснюється через *тактику умовляння*, характерною рисою якої є «тиск на адресата» [Иссерс 2008, с. 145], до прикладу:

The President: I would like you to do us a favor though because our country has been through a lot and Ukraine knows a lot about it. I would like you to find out what happened with this whole situation with Ukraine, they say Crowdstrike. <...> I would like to have the Attorney General call you or your people and I would like you to get to the bottom of it. <...> Whatever you can do, it's very important that you do it if that's possible.

President Zelenskyy: Yes it is very important for me and everything that you just mentioned earlier. For me as a President, it is very important and we are open for any future cooperation. We are ready to open a new page on cooperation in relations between the United States and Ukraine. <...> I also wanted to tell you that we are friends. We are great friends and you Mr. President have friends in our country so we can continue our strategic partnership. I also plan to surround myself with great people and in addition to that investigation, I guarantee as the President of Ukraine that all the investigations will be done openly and candidly. That I can assure you (The Washington Post, September 25, 2019).

У наведеному дискурсивному фрагменті апеляцію до почуттів здійснено за допомогою фрази *our country has been through a lot*, що має настанову викликати у співрозмовника емпатію. Фраза *Ukraine knows a lot about it* експліцитно вказує на впевненість адресанта в обізнаності адресата, що з високим ступенем вірогідності змусить останнього погодитися виконати прохання, оскільки є неетичним у цьому випадку бути байдужим.

Багаторазове вживання конструкції Complex Object *I would like you to do / I would like you to find out / I would like to have / I would like you to get* замість наказового способу пом'якшує категоричність, «командність» висловлювань, тим не менш, анафора як повторення конструкції *I would like you to* викликає ефект посиленого впливу. Наголошення на значущості навіть мінімальних гіпотетичних дій співрозмовника втілено у висловлюванні адресанта *Whatever you can do, it's very important that you do it if that's possible.*

Маніпулятивний вплив є очевидним, оскільки у кожному рядку спостерігається зловживання владою задля завуальованої реалізації особистих інтересів: Трамп розраховує на те, що Зеленський проведе розслідування справи стосовно потенційного головного його суперника на виборах. У свою чергу, Зеленський підкреслює гармонійність стосунків між двома країнами, вживаючи лексичні одиниці *cooperation, friends, partnership*, і добровільно погоджується допомогти слідству, переконуючи у міцності обіцянки, що втілено дієсловами *guarantee, assure*. Відсутність обговорення, додаткових питань та безапеляційне прийняття інструкцій, на наш погляд, визначається меншим авторитетом партнера з комунікації, усвідомленням залежності від опонента.

Наступний дискурсивний фрагмент не тільки демонструє вживання адресантом *тактики умовляння*, а й містить авторський коментар, виражений складнопідрядним реченням:

During the call, Flynn urged Kislyak that any action Russia took in response to the sanctions be "reciprocal."

"Don't — don't make it — don't go any further than you have to. Because I don't want us to get into something that has to escalate, on a, you know, on a tit for tat. You follow me, Ambassador?" Flynn said, according to the transcripts.

Kislyak replied that he understood, but that there were angry sentiments "raging" in Moscow. Flynn said that even so, "cool heads" need to prevail since

the U.S. and Russia have common interests in fighting terrorism in the Middle East (Los Angeles Times, May 29, 2020).

Умовляння у вищенаведеному дискурсивному фрагменті передуює авторський коментар, який містить дієслово *urged*, що вказує на вплив на адресата. Крім того, завдяки використанню адресантом заперечних форм наказового способу у фразях *don't make it, don't go any further than you have to*, які можна кваліфікувати як два комунікативних хода, реалізується його заборона виконання певних дій адресатом.

Слід зауважити, що адресант також висловлює аргумент, який імпліцитно відбиває негативне прогнозування розвитку стосунків між партнерами у майбутньому, що можна ідентифікувати як шантаж – *Because I don't want us to get into something that has to escalate, on a, you know, on a tit for tat*. Функція ідіоматичного виразу *a tit for tat* (око за око) полягає у вираженому експресивним способом спонуканні адресата до запобігання дії. Висловлювання *You follow me, Ambassador?* ужито з метою утримання уваги адресата. Тактика умовляння сприяє досягненню успішної комунікації, про що свідчить наявність дієслова *understood* у відповіді співрозмовника. Проте, оскільки спостерігається й протиставлення у фразі *but that there were angry sentiments "raging" in Moscow*, згоду в даному випадку можна кваліфікувати як часткову. Фраза *"cool heads" need to prevail* втілює тактику умовляння, застосовану адресантом-маніпулятором, через апеляцію до здорового глузду.

Проаналізуємо дискурсивний фрагмент, у якому адресант керується як тактикою умовляння, так і *тактикою компліменту*, що орієнтована не лише на повідомлення приємної інформації, а й на досягнення певної мети:

Turnbull: Yes, but let me describe what it is. I think it is quite consistent. I think you can comply with it. It is absolutely consistent with your executive order so please just hear me out. <...> Every individual is subject to your vetting. You can decide to take them or to not take them after vetting. You can decide to take 1,000 or 100. It is entirely up to you. <...>

Turnbull: Mr President, I think this will make you look like a man who stands by the commitments of the United States. It shows that you are a committed —

Trump: OK, this shows me to be a dope. I am not like this but, if I have to do it, I will do it but I do not like this at all. I will be honest with you. Not even a little bit. I think it is ridiculous and Obama should have never signed it. The only reason I will take them is because I have to honor a deal signed by my predecessor and it was a rotten deal. I hate having to do it, but I am still going to vet them very closely. <...>

Turnbull: That is the point I have been trying to make (The Guardian, August 3, 2017).

У наведеному вище дискурсивному фрагменті за допомогою словосполучень *quite consistent, absolutely consistent* адресант (прем'єр-міністр Австралії Тернбулл) запевняє адресата (президента США Трампа) у високому ступені відповідності потенційних дій останнього щодо прийняття мігрантів згідно з документом. Вигуком *please*, що міститься у фразі *please just hear me out*, пом'якшується значення дієслова у наказовому способі. У синтаксичних конструкціях *subject to your vetting, you can decide, It is entirely up to you* інформація подається адресантом таким чином, що створюється ілюзія самостійності прийняття рішення адресатом. Крім того, вживання повторів, які спостерігаються впродовж дискурсивного фрагмента, закріплюються у свідомості адресата як об'єкта маніпулятивного впливу, чим посилюється на нього психологічний тиск.

У висловленому Тернбуллом компліменті *I think this will make you look like a man who stands by the commitments of the United States* навмисно підкреслюються позитивні якості Трампа й тим самим надається вагомість та винятковість його вчинків. У репліці-відповіді виявляємо абсолютне відхилення Трампом комплімента як негативну реакцію на компліментарне повідомлення. По-перше, спостерігається перебивання мовця, який не встиг завершити висловлювання *It shows that you are a committed —*. По-друге,

висловлювання *OK, this shows me to be a dope* набуває саркастичного звучання й непрямо виражає негативне ставлення Трампа до Тернбулла.

Нагадування Тернбулла про зобов'язання Сполучених Штатів дотримуватись угоди щодо прийому біженців, підписаної попередником, змушує адресата погодитися, наголошуючи на небажанні це робити – *I am not like this but, if I have to do it, I will do it but I do not like this at all*. Прикметник *ridiculous* й образна синтаксична конструкція *a rotten deal* надають цій угоді негативної оцінки, а неминучість брати на себе відповідальність обґрунтовується наявністю власних моральних цінностей – *to honor a deal signed by my predecessor*. Фразою *I am still going to vet them very closely* віддзеркалюється намір Трампа здійснити ретельну перевірку кожного біженця, що одночасно імпліцитно відбиває згоду прийняти мігрантів Сполученими Штатами. Висловлювання у репліці-відповіді *That is the point I have been trying to make* є показником спільності позицій партнерів, а, отже, ефективності комунікації.

У рамках реалізації маніпулятивної стратегії адресант може вдаватися до *тактики контрастування* з метою сформувати у співрозмовника позитивний імідж на тлі недоліків інших осіб чи їхніх дій:

*The President: Well it's very nice of you to say that. I will say that we do a lot for Ukraine. We spend a lot of effort and a lot of time. **Much more than** the European countries are doing and they should be helping you **more than** they are. Germany does almost nothing for you. <...> A lot of the European countries are the same way so I think it's something you want to look at **but the United States has been very very good to Ukraine**. I wouldn't say that it's reciprocal necessarily because things are happening that are not good **but the United States has been very very good to Ukraine**.*

*President Zelenskyy: Yes you are absolutely right. Not only 100%, but actually 1000% and I can tell you the following; I did talk to Angela Merkel and I did meet with her. <...> It turns out that even though **logically**, the European Union should be our biggest partner **but technically** the United States is a **much***

bigger partner than the European Union and I'm very grateful to you for that because the United States is doing quite a lot for Ukraine. <...> I would also like to thank you for your great support in the area of defense. We are ready to continue to cooperate for the next steps specifically we are almost ready to buy more Javelins from the United States for defense purposes (The Washington Post, September 25, 2019).

У наведеному вище дискурсивному фрагменті застосована адресантом (Трампом) тактика контрастування втілена у сполучниках *but* і конструкціях вищого ступеня порівняння *more than, much more than*, відбиваючи обсяг допомоги США у порівнянні з іншими державами. Зіставлення американським президентом себе з іншими європейськими лідерами, чий вчинки оцінюються ним негативно, викликане його прагненням показати себе у вигідному світлі. Більш того, повний повтор фрази *the United States has been very very good to Ukraine* з підсилювальним прислівником *very* вжито з метою експресивно акцентувати увагу адресата на позитивному ставленні США до України. Максимальну згоду українського президента експліцитно виражено у висловлюваннях *Yes you are absolutely right* та *Not only 100%, but actually 1000%*. Гіперболою *1000%* підкреслюється винятковість явища. Безапеляційну згоду можна пояснити усвідомленням українського лідера місця України у світі, її залежності від політики Заходу.

Незадоволення українського президента виконанням ЄС санкцій проти Росії протиставляється підтримці України Сполученими Штатами, що реалізовано порівняльною конструкцією, яка містить підсилювальний прислівник: *a much bigger partner*. Контраст втілено у протиставному сполучнику *but* й прислівниках *logically* та *technically*, що виступають контекстуальними антонімами. Сподівання українського президента отримати військову допомогу відбиваються у словосполученнях *defense purposes* та *in the area of defense* як показниках, що окреслюють галузь потенційної кооперативної взаємодії партнерів. Формули подяки за подальшу співпрацю висловлено у конструкціях з підвищеною емотивністю (*I'm very*

grateful to you, I would also like to thank you), які засвідчують значущість вчиненої для мовця послуги.

Отже, беручи до уваги прихований характер впливу й прагнення адресанта нав'язати адресатові власну точку зору, схилити його до вигідних для маніпулятора-адресанта дій з метою досягти згоди, бажаного результату комунікації, задля досягнення консенсусу застосовується *маніпулятивна стратегія* як прийом дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі. При цьому інтереси адресата не враховуються, але створюється ілюзія самостійності прийняття рішення адресатом; інформація може бути спотворена або вичерпність обґрунтувань щодо правильності певного питання відсутня.

Для втілення зазначеної стратегії характерним є керування тактиками умовляння, компліменту, контрастування. Здійснення завуальованого впливу на свідомість адресата, що спрямований на досягнення прагматичної мети, уможлиблюється завдяки вживанню адресантом численних мовностилістичних засобів, серед яких: повтори, гіпербола, сполучники, ідіоматичні вирази, контекстуальні антоніми, підсилювальні прислівники, форми наказового способу дієслів.

3.2. Самопрезентація як комунікативна стратегія дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС

Аналіз емпіричного матеріалу уможливив виявлення *самопрезентації* як однієї з домінантних стратегій, застосування котрої адресантом забезпечує його солідаризацію з адресатом, його самопозиціювання як емпатійного співрозмовника, що співвідноситься з гармонійним перебігом комунікації та передбачає досягнення консенсусу.

О.М. Паршина обстоює думку, що самопрезентація – це «емоційна «самоподача» оратора, непряма демонстрація психічних якостей його особистості для формування певного враження про нього самого та його

цілі» [Паршина 2005, с. 8]. У такий спосіб стратегія самопрезентації спрямована на створення позитивного враження про себе й здійснення прагматичного впливу на адресата.

Стратегію самопрезентації реалізовано головним чином за допомогою *тактики самосхвалення і тактики контрастування*.

Досягнення консенсусу через *тактику самосхвалення* продемонструємо на такому дискурсивному фрагменті:

Last month, President Donald Trump informed a gaggle of reporters that his administration had completed “one of the most successful 13 weeks in the history of the presidency” (New Zealand Listener, April 29, 2017).

У вищенаведеному дискурсивному фрагменті адресантом підкреслюється продуктивність дій його команди за допомогою прикметника в найвищому ступені порівняння: *“one of the most successful 13 weeks in the history of the presidency”*, що є, на наш погляд, суб’єктивним судженням. У такий спосіб, формуючи сприятливий імідж своєї команди, мовець розраховує здобути прихильність аудиторії, в чому й полягає прагматичний потенціал застосованої тактики. З іншого боку, вищенаведений дискурсивний фрагмент може викликати протилежний ефект і бути сприйняті адресатом як марнославство, хвастощі.

Розглянемо дискурсивний фрагмент, який містить висловлювання адресанта та авторський коментар як реалізацію *тактики самосхвалення*:

“We saved the country,” yells Mr Lloyd, too close in this claustrophobic box of a room. “We may have killed ourselves, but we saved the country economically!” (The Independent, March 15, 2015).

У вищенаведеному дискурсивному фрагменті адресантом акцентується увага не лише на власному героїчному вчинку, що втілено у дієслові *saved*, а й на ризику втратити життя заради покращення економіки країни, на що вказує синтаксична конструкція *may have killed ourselves*. Варто підкреслити, що у даному контексті прислівник *economically* набуває образного звучання. Завдяки альтруїстичній поведінці адресант постає

справжнім героєм, який уособлює самовідданість та готовність до самопожертви на благо народу, що сприяє створенню позитивного іміджу мовця в очах аудиторії. Крім того, автор статті вживає дієслово *yells*, що є показником емоційного стану мовця.

Реалізація стратегії самопрезентації також здійснюється через *тактику контрастування*, яка орієнтована на протиставлення власних дій та дій опонента, що передбачає підвищення іміджу, авторитету адресанта, до прикладу:

Obama's message to that same high-school-educated Latina working mom is "I inherited a mess. We've begun to turn things around, saving the auto industry, passing the Lilly Ledbetter Fair Pay Act, and creating 4.3 million jobs. But if we elect Romney, we will go back to the old, failed policies of more tax cuts for the rich (did I mention he made millions laying people off?) and gutting education, Medicare, and everything else the middle class depends on." Where Obama risks losing this swing voter is when he begins to brag about his accomplishments (Newsweek, July 23 & 30, 2012).

Реалізуючи комунікативну тактику контрастування, адресант презентує свій професіоналізм у протиставленні з опонентом-суперником. За допомогою ідіоматичного виразу *to turn things around* вказується на заходи з покращення ситуації. Вживанням трьох дієприкметникових зворотів поспіль – *saving the auto industry, passing the Lilly Ledbetter Fair Pay Act, and creating 4.3 million jobs* – створюється ефект потужності дій адресанта та його команди в різноманітних галузях. Завдяки вживанню адресантом умовного способу та нагромадженню у головній частині складнопідрядного речення однорідних членів як опису потенціальних критичних явищ – *we will go back to the old, failed policies of more tax cuts for the rich (did I mention he made millions laying people off?) and gutting education, Medicare* – характеризується професійна некомпетентність свого опонента.

Щобільше, додаткове зауваження в дужках у формі самостійного речення містить фразове дієслово *lay off*, що відбиває поточні негативні

наслідки діяльності опонента. У такий спосіб, підриваючи авторитет суперника, адресант намагається на його тлі виглядати більш виграно. Однак, автор статті експліцитно виражає небезпеку звітування про здобутки перед виборцями – *Where Obama risks losing this swing voter is when he begins to brag about his accomplishments.*

Проаналізуємо дискурсивний фрагмент, у якому адресант (Трамп) керується *тактикою контрастування* під час інтерв'ю з журналістом:

*“Obama had somebody that kept the rates **very low**. I had somebody that raised the rates **very rapidly**. **Too much**. He made a mistake. That’s been proven. And yet my economy is **phenomenal**. We have now **the best** economy, **maybe in the history of our country**. One -- just to finish off, when I took over, this country, **the economy was ready to collapse**. You take a look at the numbers. **It was ready to collapse**”* (The Independent, June 23, 2019).

У наведеному вище дискурсивному фрагменті адресант застосовує тактику контрастування, вживаючи з підсилювальним прислівником контекстуальні антоніми *very low* і *very rapidly* й тим самим протиставляючи неякісну діяльність попередника у галузі економіки з ефективними результатами свого правління. Приєднувальна конструкція *Too much* (*Надто багато*), що деталізує основну думку, викладену в попередньому реченні, підкреслює максимальну продуктивність дій адресанта. За допомогою прикметника *phenomenal* наголошується на винятковості стану господарської діяльності адресанта, а прикметником у найвищому ступені порівняння *the best* передається її абсолютна перевага.

Щобільше, фразою *maybe in the history of our country* адресант акцентує увагу на своїх досягненнях як найвидатніших за період існування людства. Використанням адресантом синтаксично-стилістичної фігури повторення, що містить фрази *the economy/it was ready to collapse*, відбивається критичний стан економіки за час діяльності попередника й тим самим створюється ліпше враження про себе.

Враховуючи спрямованість адресанта на співпрацю, здобуття прихильності адресата в рамках досягнення консенсусу, виокремлюємо *самопрезентацію* як комунікативну стратегію дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі. Реалізація зазначеної стратегії здійснюється через *тактику самосхвалення* та *тактику контрастування*. Вживання адресантом широкого набору таких мовностилістичних засобів як ідіоми, прикметники в найвищому ступені порівняння, лексичні повтори, контекстуальні антоніми, нагромадження однорідних членів речення тощо сприяє здійсненню впливу на свідомість слухача, створенню позитивного іміджу адресанта в очах адресата, підвищенню репутації та досягненню прагматичної мети комунікативної взаємодії.

3.3. Формування емоційного відгуку як комунікативна стратегія дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС

Розглянемо *стратегію формування емоційного відгуку*, використання якої є запорукою ефективності мовленнєвого впливу, що полягає у створенні сприятливого емоційного резонансу між адресатом та адресантом. Зазначена стратегія впроваджується через *тактику апеляції до моральних цінностей* і *тактику солідаризації*.

Нижченаведені дискурсивні фрагменти є ілюстрацією втілення стратегії формування емоційного відгуку, що спрямована впливати на підсвідомість та емоції адресата й реалізується за допомогою *тактики апеляції до моральних цінностей*:

*The crowd forgets Reed and **rises to cheer** Cain, who has supplanted the lackluster Rick Perry as their champion. A singer performs “**The Battle Hymn of the Republic**” before Cain takes the stage wearing a gold tie, gold being what he calls “my power color.” He then proceeds to give what he calls “**a hybrid of the speech and sermon,**” perfectly structured oratory without benefit of so much as a*

note-card and unmarred by so much as a stammer. He tells the crowd that he had intended to cite one passage of Scripture, but the Holy Spirit had intervened to guide him to another (Newsweek, October 24, 2011).

We must pave the way towards a new era in which the people will enjoy their sovereign rights and live in dignity. Justice is one of our objectives (The Independent, June 18, 2012).

Показником прихильності адресатів до адресанта у першому дискурсивному фрагменті є невербальна поведінка, а саме – вітання аудиторії – *rises to cheer*. Слід зазначити, що промові політика передує «живе» виконання музичного твору “*The Battle Hymn of the Republic*”, що можна інтерпретувати як апеляцію до патріотизму. У цьому зв’язку слід підкреслити, що американський патріотизм є своєрідним феноменом, який ґрунтується на втіленні демократичних цінностей та потужності країни в галузі економіки [Глущенко 2014]. Зміст промови заслуговує на особливу увагу, оскільки вона являє собою комбінацію видів публічного виступу – *a hybrid of the speech and sermon*. Ураховуючи той факт, що релігійна культура є невід’ємним компонентом «американської ідентичності» [Зазуляк 2016, с. 21], адресант вживає в своєму мовленні релігійну термінологію (напр., *Scripture, Holy Spirit*).

Другий дискурсивний фрагмент містить метафору *pave the way*, яка образно демонструє копітку працю в контексті політичної вимоги й тим самим створює певний емоційний фон. Апеляцію до універсальних моральних стандартів здійснено за допомогою лексичних одиниць *sovereign rights, dignity, justice*. Таким чином, через тактику апеляції до моральних цінностей, що передбачає налаштування адресата на прийняття інформації та вплив на його емоційний стан, реалізується стратегія формування емоційного відгуку.

Проаналізуємо дискурсивний фрагмент, у якому адресант (президент США) у своїй промові звертається до свого народу, керуючись *тактикою апеляції до моральних цінностей*:

“For America to thrive in the 21st century we must renew faith and family as the center of American life,” the president said during one plainly scripted part of his speech (The Guardian, January 3, 2020).

У наведеному вище дискурсивному фрагменті мовними засобами реалізації тактики *апеляції до моральних цінностей* є вживання адресантом лексичних одиниць *faith, family*, які є домінантами системи цінностей американського народу – *the center of American life*. Щобільше, прагнення адресанта відродити моральні орієнтири втілено у дієслові *renew*. Інфінітивом *to thrive* актуалізується кінцевий результат запланованих мовцем заходів, що передбачає схвалення адресатом дій політика, в чому полягає успішність його самопрезентації. Крім того, використання особового займенника *we* відбиває прагнення адресанта ототожнити себе з аудиторією.

Реалізацію стратегії формування емоційного відгуку за допомогою тактики *солідаризації*, яка має на меті єднання громадян, спостерігаємо в наведеному нижче дискурсивному фрагменті:

Here's how we can do it. We can build a better future for our communities, and save the planet. It really is win-win (The Independent, October 29, 2012).

And Obama tried to invoke that spirit, urging Americans to rise above “petty grievances and false promises,” and culminating with a rousing finale nodding to Thomas Paine: “With hope and virtue, let us brave once more the icy currents, and endure what storms may come” (Newsweek, January 18, 2013).

У першому дискурсивному фрагменті прагнення адресанта спільними зусиллями розв’язати екологічну проблему втілено у висловлюванні *We can build a better future for our communities, and save the planet*, що можна інтерпретувати як заклик до єдності громадян. Прикметник *win-win* вжито не лише для створення експресії, а й для емоційного «навантаження». У другому дискурсивному фрагменті образною синтаксичною конструкцією *spirit, urging Americans to rise above “petty grievances and false promises”* автором статті висловлюється сильне бажання мовця створити відповідну

емоційну атмосферу з метою спонукання співгромадян до дії. Крім того, адресантом вжито метафори, які надають промові образності та емоційності, постаючи засобом впливу на свідомість аудиторії – *icy currents, what storms may come*. Крім того, дієслова *brave, endure* з конструкцією *let us* виражають його прагнення заохотити слухачів об'єднатися на шляху до змін і бути готовими до випробувань.. Завершення промови має оптимістичну настанову домогтися позитивних змін – *with hope and virtue*, що, безперечно, забезпечує завоювання прихильності адресатів.

Розглянемо наступний дискурсивний фрагмент у контексті дослідження *тактики солідаризації*:

*But the burdens of global citizenship continue to bind us together. In this new century, **Americans and Europeans** alike will be required to do more – not less. That is why the greatest danger of all is to allow new **walls** to divide us from one another. The **walls** between old allies on either side of the Atlantic **cannot stand**. The **walls** between the countries with the most and those with the least **cannot stand**. The **walls** between **races and tribes; natives and immigrants; Christian and Muslim and Jew cannot stand**. These now are the **walls we must tear down*** (The Independent, July 25, 2008).

Лейтмотивом уривку є заклик до єдності, спільності дій, що дозволяє це кваліфікувати як застосування адресантом тактики солідаризації. Щобільше, займенники у називному та об'єктному відмінках *we, us* вжито для встановлення тіснішого зв'язку між адресатом й адресантом. Численне використання лексичного повтору – іменника *walls* і синтаксичної конструкції *cannot stand* забезпечує інтенсифікацію впливу адресанта на адресатів, надає промові додаткової емоційності. Антиномічні семантичні пари/словосполучення (*Americans and Europeans, races and tribes, natives and immigrants, Christian and Muslim and Jew*) в даному контексті вжито не для протиставлення одного соціального угруповання іншому, а з метою підкреслення їх спорідненості. Варто наголосити, що фраза *walls we must tear*

down, яка містить займенник *we*, віддзеркалює прагнення адресанта досягти цілей завдяки спільним намірам та зусиллям.

Враховуючи орієнтування адресанта на взаєрозуміння, досягнення позитивного результату комунікації в рамках досягнення консенсусу, зі спектру комунікативних стратегій виокремлюємо *стратегію формування емоційного відгуку* як третю домінуючу стратегію дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі. Її реалізація передбачає застосування здебільшого *тактики апеляції до моральних цінностей* і *тактики солідаризації*. Вважаємо, що різноманітні мовностилістичні засоби постають вагомим інструментом впливу на свідомість адресата. Вживання лексичних повторів, займенників *we/us*, метафор, «надихаючої» піднесеної лексики створює позитивний емоційний резонанс між адресантом і адресатом.

Висновки до третього розділу

1. З позицій комунікативно-прагматичного підходу дослідження специфіки дискурсивної актуалізації концепту КОНСЕНСУС засвідчило, що комунікація з настановою на досягнення консенсусу передбачає використання в дискурсі як просторі реалізації комунікативних стратегій мовних/мовленнєвих ресурсів індивідів крізь призму суб'єктивних, прагматично спланованих дій. Це зумовлено метою впливу на свідомість адресата, здобуття його прихильності, досягнення згоди, взаєморозуміння, координації спільних дій, що є маркерами консенсусу.

2. Комунікативно-прагматичний підхід уможливив виявлення в англomовному публіцистичному дискурсі таких доміантних стратегій адресантів як *маніпулятивна стратегія, самопрезентація, формування емоційного відгуку*.

3. *Маніпулятивна стратегія* реалізується здебільшого за допомогою таких тактик як *умовляння, комплімент, контрастування*. З'ясовано, що застосування перелічених вище комунікативних тактик передбачає вплив на адресата з метою змусити його прийняти певне бачення ситуації, іноді викривлене сприймання дійсності, яке змушує погодитись з тим, що є вигідним для адресанта, та досягти з ним взаєморозуміння, зближення у комунікативному процесі, що є показниками консенсусу.

4. Стратегія *самопрезентації* є метою досягнення консенсусу та втілюється за допомогою таких основних тактик як *тактика самохвалення і тактика контрастування*, які застосовуються адресантами для подання себе перед адресатом у вигідному світлі, створення позитивного враження, що сприяє взаєрозумінню між комунікантами.

5. Стратегія *формування емоційного відгуку*, що покликана впливати на почуття та емоції адресатів, упроваджується головним чином через *тактику апеляції до моральних цінностей і тактику солідаризації*. З'ясовано, що створення сприятливого емоційного фону обумовлено

зверненням до загальнонаціональних духовних надбань/орієнтацій, настановою на досягнення одностайності, спільність дій, співпрацю, що є маркерами консенсусу.

б. Комунікативно-прагматичний аналіз дискурсивних фрагментів уможливив визначення спроможності мовностилістичних засобів, що актуалізують концепт КОНСЕНСУС, впливати на адресата з метою досягти бажаного результату комунікації. Серед широкого діапазону мовностилістичних засобів нами виділено повтори, гіперболу, ідіоматичні вирази, підсилювальні прислівники, форми наказового способу дієслів, ступені порівняння прикметників, метафори, нагромадження однорідних членів речення, прикметники в найвищому ступені порівняння, контекстуальні антоніми, піднесену лексику тощо, що сприяє досягненню прагматичного ефекту.

Основні положення розділу висвітлено в роботах автора: [Нісаноглу 2020а; Нісаноглу 2020б].

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Комплексна методика дослідження, що об'єднує методи лінгвокогнітивного й комунікативно-прагматичного підходів, уможливила виявлення експліцитних та імпліцитних засобів реалізації концепту КОНСЕНСУС у лінгвокогнітивному та комунікативно-прагматичному аспектах в англomовному публіцистичному дискурсі.

У рамках обґрунтування теоретичних засад дослідження концепту КОНСЕНСУС визначено, що консенсус є основою для скоординованих соціальних відносин між людьми, конструктивного розв'язання ситуацій, продуктивної взаємодії.

Здійснення лінгвокогнітивної параметризації концепту КОНСЕНСУС уможливило з'ясування його структури й змістового наповнення. Аналіз мовних/мовленнєвих одиниць, котрі входять до складу номінативного поля концепту КОНСЕНСУС, дав змогу констатувати, що його номінативне поле являє собою відкриту систему.

Вивчення теоретичних напрацювань стосовно концептів дозволило дійти висновку, що концепт КОНСЕНСУС найповніше реалізується в семантичному просторі публіцистичного дискурсу з властивою для нього інформативністю й експресивністю, що є представленим у текстах різних жанрів.

Аналіз архітектоніко-мовленнєвих форм реалізації концепту КОНСЕНСУС дав підстави констатувати, що досягнення консенсусу здійснюється через діалогічну комунікацію та полілогічну комунікацію, яка віддзеркалює взаємспрямованість між адресатом та адресантом. У свою чергу, це передбачає вживання адресантом тих мовних/мовленнєвих засобів, які оптимально реалізують його комунікативний намір.

Лінгвальне оформлення взаємозв'язку між складниками концептів КОНСЕНСУС і РОЗБІЖНІСТЬ засвідчує прояв діалектичного принципу єдності протилежностей в публіцистичному дискурсі. З'ясовано, що

основними складниками концепту РОЗБІЖНІСТЬ/DISSENSION є незгода (disagreement), конфлікт (conflict), відмінність (difference).

Із застосуванням поняття градуальності скласифіковано ступені реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі, що уможливило виокремити градуальні типи ступенів реалізації (абсолютний, значний, малий, слабкий), які визначають повноту/неповноту досягнення консенсусу. Відповідно до градуальних типів консенсус можна диференціювати як повний та парціальний. У результаті дослідження встановлено ймовірність вживання кожного зі ступенів реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС і зроблено висновок про тенденцію до вживання в текстах англomовного публіцистичного дискурсу мовних/мовленнєвих одиниць, які відбивають значний ступінь (54%).

Вивчення особливостей вираження концепту КОНСЕНСУС експліцитним способом дозволило з'ясувати, що експлікація концепту КОНСЕНСУС, окрім самого слова-репрезентанта consensus, здійснюється за допомогою номінацій agreement, concurrence, unanimity, common consent, harmony, concord, accord, unity. Зазначені лексичні одиниці є синонімами, які формують ближню периферію номінативного поля досліджуваного концепту.

Експлікація концепту КОНСЕНСУС також забезпечується фразеологізмами, організованими як за моделлю словосполучення, так і за моделлю речення.

У роботі експлікація концепту КОНСЕНСУС за допомогою синтаксичних засобів представлена лексичною одиницею consensus, яка здебільшого функціонує в субстантивних і дієслівних словосполученнях. Ад'єктивні й адвербіальні словосполучення, що містять номінацію consensus, характеризуються низькою частотою вживання в дискурсі.

Визначено особливості імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС на лексико-семантичному, фразеологічному й синтаксичному рівнях. Це дало підстави дійти висновку, що імпліцитна реалізація смислів здійснюється через непряме позначення, фразеологічні одиниці, асоціативні

поля, що знаходять мовне втілення у словоформі, словосполученні, висловлюванні, надфразній єдності.

Застосування квантитативного методу уможливило виявлення кількісних характеристик експліцитного вираження та імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС і дозволило констатувати превальоване вживання в англomовному публіцистичному дискурсі засобів, якими імпліковано концепт КОНСЕНСУС.

Дослідження концепту КОНСЕНСУС у комунікативно-прагматичному аспекті забезпечило встановлення домінантних комунікативних стратегій дискурсивної актуалізації концепту КОНСЕНСУС – маніпулятивної стратегії, самопрезентації, формування емоційного відгуку, які вживаються адресантом з метою здійснення прагматичного впливу на адресата задля досягнення консенсусу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абелева И. Ю. Речь о речи : коммуникативная система человека. Москва : Логос, 2004. 302 с.
2. Амичба Д. П., Нісаноглу Н. Г. Вербалізація феномена «консенсус» на синтаксичному рівні в англомовному публіцистичному дискурсі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2019 а. № 36. С. 7–10.
3. Амичба Д. П., Нісаноглу Н. Г. Фразеологічні одиниці як імпліцитно виражені засоби актуалізації концепту CONSENSUS в англомовному публіцистичному дискурсі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2019 б. № 3. Т. 30(69). С. 85–89.
4. Андреева В. Ю. Стратегии и тактики коммуникативного саботажа : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19. Курск, 2009. 23 с.
5. Апресян Ю. Д. Избранные труды. Москва : Восточная литература, 1995. Т. 2 : Интегральное описание языка и системная лексикография. 767 с.
6. Арапов М. В. Математические методы в исторической лингвистике. Москва : Наука, 1974. 167 с.
7. Аристотель. История животных / пер. с древнегреч. В. П. Карпова; под ред. и с примеч. Б. А. Старостина. Москва : Рос. гос. гуманитар. ун-т, 1996. 528 с.
8. Арутюнова Н. Д., Падучева Е. В. Истоки, проблемы и категории прагматики. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва : Прогресс, 1985. Вып. 16 : Лингвистическая прагматика. С. 3–42.
9. Аскольдов С. А. Концепт и слово. *Русская словесность : антология* / под общ. ред. В. П. Нерознака. Москва : Academia, 1997. С. 267–279.
10. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / пер с фр. Е. В. Венцель, Т. В. Венцель. Москва : Изд-во иностр. лит., 1955. 416 с.

11. Баранов А. Н., Крейдлин Г. Е. Иллокутивное вынуждение в структуре диалога. *Вопросы языкознания*. 1992. № 2. С. 84–99.
12. Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества / пер. с англ. М. Л. Коробочкина. Москва : Весь Мир, 2004. 188 с.
13. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики : Исследования разных лет. Москва : Худ. лит., 1975. 504 с.
14. Бахтин М. М. Собрание сочинений : в 7 т. Москва : Русские словари, 1997. Т. 5 : Работы 1940-х – начала 1960-х годов. 1997. 731 с.
15. Бахтин М. М. Собрание сочинений : в 7 т. Москва : Русские словари, Языки славянской культуры, 2002. Т. 6 : «Проблемы поэтики Достоевского». Работы 1960-х – 1970-х гг. 2002. 799 с.
16. Белехова Л. І. Види мапування як лінгвокогнітивної операції формування новообразів (на матеріалі американської поезії). *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. 2011. № 3 (Ч. 1). С. 21–24.
17. Безугла Л. Р. Теоретико-методологічні засади лінгвопрагматичних досліджень дискурсу. *Від слова до діла : лінгвопрагматика дискурсу* : колективна монографія / за заг. ред. Л. Р. Безуглої. Вінниця : Нова Книга, 2020. 368 с.
18. Безуглая Л. Р. Терминосистема имплицитности в лингвистике. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2016. № 83. С. 6–16.
19. Бек У. Что такое глобализация? : Ошибки глобализма – ответы на глобализацию / пер. с нем. А. Григорьева, В. Седельника; общ. ред. и послесл. А. Филиппова. Москва : Прогресс-Традиция, 2001. 304 с.
20. Бодрова А. А., Коробова Н. В. Коммуникативные стратегии разрешения конфликта (на материале английского языка). *Вестник Челябинского государственного университета*. 2011. Вып. 51. С. 15–18.

21. Бондарко А. В. К проблеме интенциональности в грамматике (на материале русского языка). *Вопросы языкознания*. Москва : Наука, 1994. № 2. С. 29–42.
22. Брандес М. П. Стилистика текста. Теоретический курс : Учебник. 3-е изд., перераб. и доп. Москва : Прогресс-Традиция; ИНФРА-М. 2004. 416 с.
23. Бубер М. Диалог. *Два образа веры* / пер. с нем., под ред. П. С. Гуревича, С. Я. Левит, С. В. Лёзова. Москва : Республика, 1995. С. 93–124.
24. Быкова О. Н. Языковое манипулирование: материалы к энциклопедическому словарю «Культура русской речи». *Теоретические и прикладные аспекты речевого общения. Вестник Российской риторической ассоциации*. Красноярск, 1999. Вып. 1 (8). С. 99-103.
25. Вердербер Р., Вердербер К. Психология общения : [Тайны эффективного взаимодействия]. 11-е междунар. изд. Санкт-Петербург : ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК; Москва : Нева, 2003. 318 с.
26. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
27. Воркачев С. Г. Концепт как «зонтиковый» термин. *Язык, сознание, коммуникация* : сб. статей / отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. Москва : Филология, 2003. Вып. 24. С. 5–12.
28. Воркачев С.Г. Справедливость в английской лексикографии: имя концепта // *Актуальные проблемы филологии и педагогической лингвистики*. 2011. Вып. XIII. С. 35–41.
29. Выготский Л. С. Психология развития человека. Москва : Смысл; Эксмо, 2004. 1136 с.
30. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. 5-е изд., стер. Москва : КомКнига, 2007. 144 с.
31. Гегель Г. В. Ф. Работы разных лет : в 2 т. / сост., общ. ред. и вступ. статья А. В. Гулыги. Москва : Мысль, 1970 . Т. 1. 1970. 666 с.
32. Гегель Г. В. Ф. Работы разных лет : в 2 т. / сост., общ. ред. А. В. Гулыги. Москва : Мысль, 1970. Т. 2. 1971. 630 с.

33. Гелдерлоос П. Консенсус: принятие решений в свободном обществе / пер. с англ. Санкт-Петербург, 2010. 106 с.
34. Глущенко Ю.Н. О феномене американского патриотизма. *Патриотизм как идеология возрождения России* : сборник статей и докладов / ред. Т. С. Гузенкова. Москва : РИСИ, 2014. С. 221-241.
35. Гоббс Т. Сочинения : в 2 т. / пер. с лат. и англ. ; сост., ред. изд., авт. вступ. ст. и примеч. В. В. Соколов. Москва : Мысль, 1989. Т. 1. 621 с.
36. Гоббс Т. Сочинения : в 2 т. / сост., ред., авт. примеч. В. В. Соколов ; пер. с лат. и англ. Москва : Мысль, 1991. Т. 2. 731 с.
37. Гойхман О. Я., Надеина Т. М. Речевая коммуникация : учеб. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : ИНФРА-М, 2007. 271 с.
38. Гольченко В. Н. Мудрость согласия : опыт философского исследования : монография. Запорожье, 2005. 371 с.
39. Гончар О. С. Публіцистичний дискурс та його функції. *Новітня філологія*. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. № 16 (36). С. 31–35.
40. Головин Б. Н. Язык и статистика. Москва : Просвещение, 1971. 189 с.
41. Грубец М. Предпосылки межкультурного диалога о правах человека. *Век глобализации*. 2010. № 1. С. 126–144.
42. Гулакова И. И. Коммуникативные стратегии и тактики речевого поведения в конфликтной ситуации общения : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01, 10.02.19. Орел, 2004. 151 с.
43. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию / пер. с нем., общ. ред. Г. В. Рамишвили, послесл. А. В. Гулыги и В. А. Звегинцева. Москва : ОАО ИГ Прогресс, 2000. 400 с.
44. Гумбольдт В. фон. Язык и философия культуры / пер. с нем. Москва : Прогресс, 1985. 451 с.
45. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация / пер. с англ. под ред. В. И. Герасимова. Благовещенск : БГК им. Бодуэна де Куртене, 2000. 308 с.

46. Дидро Д. Сочинения : в 2 т. / пер. с фр. ; сост. и ред. В. Н. Кузнецова. Москва : Мысль, 1991. Т. 2. 604 с.
47. Долинин К. А. ИмPLICITное выражение высказывания. *Вопросы языкознания*. 1983. № 6. С. 37–47.
48. Доценко Е.Л. Психология манипуляции : феномены, механизмы и защита. М. : ЧеРо, Изд-во МГУ, 1996. 344 с.
49. Ермакова Е. В. Многоаспектность проблемы имPLICITности : имPLICITность в языке и речи. *Известия Саратовского университета. Сер. Социология. Политология*. 2009. Т. 9. № 1. С. 58–61.
50. Есперсен О. Философия грамматики / пер. с англ. В. В. Пассека и С. П. Сафроновой ; под ред. и с предисл. проф. Б. А. Ильиша. Москва : Изд-во иностр. лит., 1958. 404 с.
51. Загнітко А. П. Основи дискурсології : наук.-навч. видання. Донецьк : ДонНУ, 2008. 194 с.
52. Зазуляк З. Американська ідентичність : глобальний вимір. *Humanitarian Vision*. 2016. Vol. 2, No 2. P. 19–23.
53. Звегинцев В. А. Предложение и его отношение к языку и речи. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1976. 307 с.
54. Иванова Е. М. Полилог как трансформация диалога в современном обществе : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филос. наук : 09.00.11. Томск, 2009. 24 с.
55. Иванова И. П., Бурлакова В. В., Почепцов Г. Г. Теоретическая грамматика современного английского языка : учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва : Высш. шк., 1981. 285 с.
56. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. Изд. 5-е. Москва : URSS ЛКИ, 2008. 284 с.
57. Карасик В. И. Языковой круг : личность, концепты, дискурс. Волгоград : Перемена, 2002. 477 с.
58. Карасик В. И. Языковые ключи. Москва : Гнозис, 2009. 406 с.

59. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Изд. 7-е. Москва : Издательство ЛКИ, 2010. 264 с.
60. Кашкин В. Б. Основы теории коммуникации : краткий курс. 3-е изд. Москва : АСТ; Восток-Запад, 2007. 256 с.
61. Кащеева А. В. Квантитативные и качественные методы исследования в прикладной лингвистике. *Социально-экономические явления и процессы*. 2013. Вып. 3 (049). С. 155–162.
62. Кацнельсон С. Д. Типология языка и речевое мышление. Ленинград : Наука, 1972. 216 с.
63. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність : від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму. Львів : Літопис, 2002. 304 с.
64. Коверина М. С. К проблеме определения речевой (коммуникативной) стратегии. *Вестник Московского гос. пед. ун-та. Серия «Филологическое образование»*. Москва, 2013. № 1 (10). С. 104–108.
65. Козеренко А. Д., Крейдлин Г. Е. Фразеологические соматизмы и семиотическая концептуализация тела. *Вопросы языкознания*. Москва : Наука, 2011. № 6. С. 54–66.
66. Колесник В. С. Конфликт ценностей в межцивилизационном диалоге. *Общество : философия, история, культура*. 2011. № 1–2. С. 126–129.
67. Колесникова С. М. Функциональная грамматика : предикативность, градуальность, оценочность : уч. пособие. Москва : МПГУ, 2016. 288 с.
68. Комалова Л. Р. Межличностная коммуникация : от конфликта к консенсусу : монография / отв. ред. Э. Б. Яковлева. Москва : ИНИОН РАН, 2016. 180 с.
69. Кравцов М. Ю. Консенсус в системе социального реформирования общества : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.11. Волгоград, 1998. 116 с.
70. Красных В. В. «Свой» среди «чужих» : миф или реальность? Москва : Гнозис, 2003. 374 с.
71. Кубрякова Е. С. Типы языковых значений : Семантика производного слова. Москва : Наука, 1981. 200 с.

72. Ламарк Ж.-Б. Избранные произведения : в 2 т. Москва : Изд-во Академии наук СССР, 1955–1959. Т. 1. 1955. 968 с.
73. Левицкий В. В. Квантитативные методы в лингвистике : учеб. пособие. Винница : Нова Книга, 2007. 264 с.
74. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка. *Русская словесность. От теории словесности к структуре текста. Антология.* Москва : Academia, 1997. С. 280–288.
75. Ляпичева О. Л. Посібник до вивчення дисципліни «Основи теорії мовленнєвої комунікації». Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2016. 44 с.
76. Локк Д. Избранные произведения : в 2 т. Москва : Изд-во социально-экон. лит., 1960. Т. 2. 532 с.
77. Лукин В. А. Противоречие и согласие : языковые концепты, дискурсные стратегии, текстовые свойства. *Вопросы языкознания.* 2003. № 4. С. 91–109.
78. Лурия А. Р. Язык и сознание / под ред. Е. Д. Хомской. Москва : Изд-во МГУ, 1979. 319 с.
79. Людина і соціум у глобалізованому світі : монографія / Чаплигін О. К. та ін. ; за ред. проф. Чаплигіна О. К. Харків : ХНАДУ, 2012. 340 с.
80. Мартынова Ю. А. Анализ коммуникативных стратегий в общественно-публицистическом дискурсе. *Известия Саратовского университета. Сер. Социология. Политология.* 2009. Вып. 2. Т. 9. С. 96–101.
81. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика : учеб. пособие. 3-е изд., перераб. и доп. Минск : ТетраСистемс, 2008. 272 с.
82. Меняева М. П. Согласие как условие и результат культурной конвергенции. *Вестник Бурятского государственного университета.* 2011. № 14. С. 163–168.
83. Меняева М. П. Социокультурная парадигма согласия как основа стратегии будущего. *Горизонты гуманитарного знания.* 2017. № 3. С. 55–69.
84. Милль Дж. О свободе. *Наука и жизнь.* 1993. № 12. С. 21–26.
85. Могилевская О. А. Способы выражения имплицитности в текстах СМИ с маркированной идеологической тональностью (на материале русских и

- американских статей 20-30х годов и современных изданий). *Lingua mobilis*. 2009. № 5 (19). С. 135–146.
86. Моисеев Н. Н. Человек и ноосфера. Москва : Молодая гвардия, 1990. 351 с.
87. Мосейчук О. М. Публіцистичний дискурс як контекст реалізації комунікативного впливу на масового адресата. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*. Житомир, 2012. Вип. 65. С. 174–177.
88. Некрасов С. Н. Какая философия нам нужна. 250 классических взглядов на будущее : монография. Екатеринбург : Изд-во УрГСХА; Уральское изд-во, 2008. 540 с.
89. Никитина Л. Б. Отрицательная оценка в публицистике : основные средства создания косвенности. *Вестник Томского государственного педагогического университета*. Томск, 2016. № 7 (172). С. 113–118.
90. Нісаноглу Н. Г. Градуальність реалізації феномена «консенсус» у англomовному публіцистичному дискурсі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : Серія «Філологія»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 3 (71). С. 104–107.
91. Нісаноглу Н. Г. Комунікативні стратегії і тактики дискурсивної реалізації концепту CONSENSUS в англomовному публіцистичному дискурсі. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2020a. VIII(66), Issue: 218. P. 45–48.
92. Нісаноглу Н.Г., Мунтян С.Г. Маніпулятивна стратегія як стратегія дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі // *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2020б. Т. 31 (70). № 4. С. 144–148.
93. Обозов Н. Н. Психология межличностных отношений. Киев : Изд-во “Льбидь” при Киев. ун-те, 1990. 192 с.
94. Кравцов М. Ю. Консенсус в системе социального реформирования общества : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.11. Волгоград, 1998. 116 с.

95. Обществознание : учебник : 10 класс : базовый уровень / О. Б. Соболева и др. ; под общ. ред. Г. А. Бордовского. Москва : Вентана-Граф, 2013. 224 с.
96. Омельчук Ю. О. Псевдоновини як жанр сучасного англomовного медіа дискурсу : лінгвокогнітивний, комунікативно-прагматичний параметри : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Херсон – Запоріжжя, 2017. 230 с.
97. Паршина О. Н. Стратегии и тактики речевого поведения современной политической элиты России : автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра филол. наук : 10.02.01. Саратов, 2005. 48 с.
98. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2003. 360 с.
99. Потебня А.А. Мысль и язык. Избранные работы. Москва : Юрайт, 2018. 238 с.
100. Падучева Е. В. Высказывание и его соотнесенность с действительностью : Референциальные аспекты семантики местоимений / отв. ред. В. А. Успенский. Изд. 6-е, испр. Москва : ЛКИ, 2010а. 296 с.
101. Падучева Е. В. Динамические модели в семантике лексики. Москва : Языки славянской культуры, 2004. 608 с.
102. Падучева Е. В. Семантические исследования : Семантика времени и вида в русском языке. Семантика нарратива. 2-е изд., испр. и доп. Москва : Языки славянской культуры, 2010б. 480 с.
103. Парсонс Т. Общий обзор. *Американская социология*. Москва : Прогресс, 1972. С. 360–378.
104. Парсонс Т. О структуре социального действия. Изд. 2-е. Москва : Академический Проект, 2002. 877 с.
105. Пиотровский Р. Г. Математическая лингвистика : пособие для пед. ин-тов. Москва : Высш. школа, 1977. 383 с.
106. Подуфалова Т.В. Когнітивно-семантичні та функціональні особливості градації в російській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 «Російська мова». Харків, 2007. 22 с.
107. Попова З. Д. Стернин И. А. Когнитивная лингвистика. Москва : АСТ ; Восток – Запад, 2010. 314 с.

108. Почепцов Г. Г. Стратегия. Москва : Рефл-бук ; Киев : Ваклер, 2005. 377 с.
109. Приходько А. И. Коннотация в лингвокультурологическом тексте. *Science and Education a New Dimension. Philology*. II (I). 2014. Issue 17. С. 92–96.
110. Приходько А. И. Семантика и прагматика оценки в современном английском языке : монография. Запорожье : Запорожский гос. ун-т, 2004. 321 с.
111. Приходько А. Н. Концепты и концептосистемы : монография. Днепропетровск : Белая Е. А., 2013. 306 с.
112. Приходько А. Н. Таксономические параметры дискурса. *Язык. Текст. Дискурс* : научный альманах Ставропольского отделения РАЛК / под ред. проф. Г. Н. Манаенко. Ставрополь : Изд-во СГПИ, 2009. Вып. 7. С. 22–30.
113. Прохоров Ю. Е. Действительность. Текст. Дискурс : учеб. пособие. Москва: Флинта ; Наука, 2004. 224 с.
114. Ревзина О. Г. Дискурс и дискурсивные формации. *Критика и семиотика*. Новосибирск, 2005. Вып. 8. С. 66–78. URL: <http://danefae.org/lib/ogrevzina/disform.htm>. (дата звернення: 15.03.2021).
115. Реферовская Е. А. Лингвистические исследования структуры текста. Ленинград : Наука, 1983. 215 с.
116. Руссо Ж.-Ж. Трактаты. Москва : Наука, 1969. 703 с.
117. Седов К. Ф. Дискурс и личность : эволюция коммуникативной компетенции. Москва : Лабиринт, 2004. 317 с.
118. Сейранян М. Ю. Конфликтный дискурс : социолингвистический и прагмалингвистический аспекты : монография. Москва : Прометей, 2012. 93 с.
119. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації : підруч. Черкаси : Вид-во Чабаненко Ю. А., 2011. 350 с.
120. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.

121. Сепир Э. Градуирование. *Новое в зарубежной лингвистике* : *Лингвистическая прагматика*. Москва : Прогресс, 1985. Вып. 26. С. 43–78.
122. Серио П. Как читают тексты во Франции. *Квадратура смысла* : *Французская школа анализа дискурса* / пер. с фр. и португ. ; общ. ред. и вступ. ст. П. Серио. Москва : Прогресс, 1999. С. 12–53.
123. Серякова І. І. Семіотичний простір тілесності англomовного художнього дискурсу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов* : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. Вип. 15. С. 189–196.
124. Сковородников А. П. О необходимости разграничений понятий «риторический прием», «стилистическая фигура», «речевая тактика», «речевой жанр» в практике терминологической лексикографии. *Риторика – Лингвистика*: сборник статей. Смоленск : СГПУ, 2004. Вып. 5. С. 5–11.
125. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови : монографія. Київ : Наукова думка, 1973. 280 с.
126. Степанов Ю.С. Константы : Словарь русской культуры. Изд-е 3-е, испр. и доп. М. : Академический Проект, 2004. 992 с.
127. Степанова М. И. Когезия и когерентность как основополагающие характеристики публицистического дискурса. *Вестник Самарского гос. ун-та. Гуманитарная серия*. 2009. № 73. Т. 7. С. 230–234.
128. Стрельникова С. В. Современная социальная динамика. Интеграция. *Язык и социальная динамика* : материалы Всерос. науч.-практ. конф. (21 мая 2011 г., Красноярск) : в 2 ч. / отв. ред. А. В. Михайлов, С. В. Волюнкина. Красноярск, 2011. Ч. 1. С. 205–208.
129. Стросон П. Ф. Намерение и конвенция в речевых актах. *Новое в зарубежной лингвистике* / пер. с англ. И. Г. Сабуровой. Москва : Прогресс, 1986. Вып. 17 : Теория речевых актов. С. 130–150.

130. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. Москва : Школа «Языки русской культуры», 1996. 288 с.
131. Темнова Е. В. Функционально-прагматическая роль метафоры в публицистическом дискурсе (на материале английского языка) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Москва, 2004. 212 с.
132. Топоров В. Н. Пространство и текст. Текст : семантика и структура. Москва : Наука, 1983. С. 227–285.
133. Третьякова В. С. Конфликт глазами лингвиста. *Юрислингвистика-2 : русский язык в его естественном и юридическом бытии* : межвуз. сб. науч. тр. / под ред. Н. Д. Голева. Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 2000. С. 127–140.
134. Формановская Н. И. Речевое общение : коммуникативно-прагматический подход : учеб пособие. Москва : Русский язык, 2002. 216 с.
135. Формановская Н. И. Культура общения и речевой этикет. 2-е изд. Москва : ИКАР, 2005. 250 с.
136. Фролова І. Є. Дискурсивна стратегія як організуючий конституент вербально-соціальної інтеракції. *Лінгвістика XXI століття : нові дослідження і перспективи*. 2009. № 3. С. 242–249.
137. Фролова І.Є. Конфронтація як різновид міжособистісної взаємодії. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2010. № 928. С. 68–74.
138. Хабермас Ю. Когда мы должны быть толерантными? *Социологические исследования*. 2006. № 1. С. 45–53.
139. Хаджикова Н. Г. Адресантно-адресатный вектор консенсуса : прагмалингвистический аспект (на материале английского языка). *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки*. 2012а. № 6 (231). С. 133–136.
140. Хаджикова Н. Г. Вербальная актуализация согласия как маркера успешной межличностной коммуникации. *Нова філологія* : зб. наук. пр. Запоріжжя : ЗНУ, 2009. Вип. 33. С. 293–298.

141. Хаджикова Н. Г. Имплицитная актуализация консенсуса в англоязычном публицистическом дискурсе : синтаксический уровень. *Веснік Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Серыя 3. Філалогія. Педагогіка. Псіхалогія*. 2014. Вып. 1 (171). С. 54–57.
142. Хаджикова Н. Г. Имплицитная актуализация консенсуса на лексико-семантическом уровне в англоязычном публицистическом дискурсе. *Современная филология : теория и практика : материалы XIV международной научно-практ. конф., 27 декабря 2013 г.* Москва : Спецкнига, 2013а. С. 346–349.
143. Хаджикова Н. Г. Категория консенсуса в англоязычном публицистическом дискурсе. Тези доповідей XII наукової конференції «*Каразінські читання : Людина. Мова. Комунікація*». Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. С. 315–316.
144. Хаджикова Н. Г. Коммуникативные стратегии : установка на достижение консенсуса в англоязычном дискурсе. *Розвиток наукових досліджень '2012* : матеріали восьмої міжнародної наук.-практ. конф. Полтава : ІнтерГрафіка, 2012б. Т. 7. С. 122–123.
145. Хаджикова Н. Консенсус и разногласие : диалектика взаимосвязи в англоязычном публицистическом дискурсе. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013б. Вып. 118. С. 306–309.
146. Хаджикова Н. Г. Консенсус : философские основы лингвистического анализа (на материале английского языка). *Актуальні проблеми іноземної філології : Лінгвістика та літературознавство* : міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. Бердянськ, 2010а. Вып. 5. Ч. 1. С. 65–71.
147. Хаджикова Н. Г. Лингвокогнитивные закономерности дискурсивной актуализации категории консенсуса: имплицитное выражение (на материале английского языка). *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки*. № 7. 2010. С. 383–387.

148. Хаджикова Н. Г. Понимание и интенция как факторы достижения консенсуса (на материале английского языка). *Нова філологія* : зб. наук. пр. Запоріжжя : ЗНУ, 2010б. Вип. 37. С. 68–74.
149. Хаджикова Н. Г. Языковая актуализация концепта «consensus» и его номинативное поле. *Нова філологія* : зб. наук. пр. Запоріжжя : ЗНУ, 2013в. № 56. С. 79–82.
150. Хоанг Фэ. Семантика высказывания. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва : Прогресс, 1985. Вып. 16 : Лингвистическая прагматика. С. 399–405.
151. Цурикова Л. В. Анализ межкультурной коммуникации : когнитивно-прагматический подход. *Вестник Воронежского гос. ун-та. Серия «Гуманитарные науки»*. 2003. № 2. С. 162–182.
152. Черненко О. В. Лінгвокогнітивні та прагматичні особливості дискурсивного втілення завершальної фази конфліктної взаємодії (на матеріалі англійської прози ХХ століття) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2008. 229 с.
153. Шевченко І. С. Дослідження понять «дискурс» і «текст» у сучасній лінгвістиці. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія «Філологічні науки»*. 2014. Книга 2. С. 284–287.
154. Шевченко И. С. Дискурс как когнитивно-коммуникативный феномен : единицы и категории // *Лингвистические исследования* : сборник статей ЕГУ. Вып. 5. Ереван : Лимуш, 2015. С. 146–158.
155. Шевченко И. С. Основы теории языковой коммуникации : учеб. пособие. Харьков : Изд-во НУА, 2008. 166 с.
156. Шелестюк Е. В. Психолінгвістическіе факторы консенсусного речевого взаимодействия. *Вестник Челябинского государственного ун-та. Филология. Искусствоведение*. Челябинск : Изд-во Челябинского государственного ун-та, 2014. Вып. 93. С. 133–143.
157. Шкатова Л. А. Речеповеденческие стратегии и тактики в конфликтных ситуациях. *Философские и лингвокультурологические проблемы*

толерантности : кол. моногр. / отв. ред. Н. А. Купина, М. Б. Хомяков. Москва : ОЛМА-ПРЕСС, 2005. С. 389–402.

158. Шюц А. Избранное : Мир, светящийся смыслом / пер. с нем. и англ. В. Г. Николаев и др. ; сост. Н.М. Смирнова ; общ. и науч. ред., послесл. Н. М. Смирновой. Москва : РОССПЭН, 2004. 1056 с.

159. Эко У. Роль читателя : исследования по семиотике текста / пер. с англ. и итал. С. Д. Серебряного. Санкт-Петербург : Симпозиум ; Москва : Изд-во РГГУ, 2005. 501 с.

160. Якобсон Р. Разработка целевой модели языка в европейской лингвистике между двумя войнами / пер. с англ. И. А. Мельчука. *Новое в лингвистике*. Москва : Прогресс, 1965. Вып. 4. С. 372–377.

161. Янко Т.Е. Коммуникативные стратегии русской речи. Москва : Языки славянской культуры, 2001. 384 с.

162. Assimakopoulos S. Intention, common ground, and the availability of semantic content : a relevance-theoretic perspective. *Intention, Common Ground and the Egocentric Speaker-Hearer* / ed. by I. Kecskes, J. Mey. Berlin : Mouton de Gruyter, 2008. P. 105–126.

163. Austin J. L. How to Do Things with Words. Oxford : Clarendon, 1962. 168 p.

164. Bara B. G. Cognitive pragmatics : the mental processes of communication / transl. by J. Douthwaite. Cambridge : The MIT Press, 2010. 304 p.

165. Bailey B. Misunderstanding. *A Companion to Linguistic Anthropology* / ed. by A. Duranti. Oxford : Blackwell Publishing, 2004. P. 395–413.

166. Benveniste E. Problems in General Linguistics. Coral Gables : University of Miami Press, 1971. 317 p.

167. Blakemore D. Relevance and Linguistic Meaning : The Semantics and Pragmatics of Discourse Markers. New York : Cambridge University Press, 2002. 200 p.

168. Blommaert J. Discourse : A Critical Introduction. Cambridge : Cambridge University Press, 2005. 299 p.

169. Bobin J. When We Talk, It Never Materializes : Functions of Off-record Communication in Conflict Talk. *New Perspectives in Language, Discourse and Translation Studies* / ed. By M. Pawlak, J. Bielak. Berlin, Heidelberg : Springer, 2011. P. 165–176.
170. Brown G., Yule G. Discourse Analysis. Cambridge : Cambridge University Press, 1988. 282 p.
171. Carston R. Thoughts and Utterances : The Pragmatics of Explicit Communication. Berlin : Blackwell Publishing, 2002. 418 p.
172. Chomsky N. A Review of B.F. Skinner's Verbal Behavior. *Language*. 1959. Vol. 35. P. 26–58.
173. Communication Research : Strategies and Sources / R. B. Rubin, A. M. Rubin, P. M. Haridakis, L. J. Piele. 7th ed. Boston : Wadsworth Cengage Learning, 2010. 315 p.
174. Delahunty G. P., Garvey J. J. The English Language : From Sound to Sense. Colorado, Parlor Press, 2010. 467 p.
175. Delia J. G., O'Keefe B. J., O'Keefe D. J. The Constructivist Approach to Communication. *Human Communication Theory : Comparative Essays* / ed. by F. E. X. Dance. New York : Harper & Row, 1982. P. 147–191.
176. DeVito J. A. Human communication : the basic course. 13th ed. Upper Saddle River : Pearson, 2015. 462 p.
177. Dijk T. A. van, Kintsch W. Strategies of Discourse Comprehension. New York : Academic Press, 1983. 413 p.
178. Dijk T. A. van. Text and context : Explorations in the semantics and pragmatics of discourse. London ; New York : Longman, 1992. 261 p.
179. Dressler L. Consensus through Conversation. San Francisco : Berrett-Koehler Publishers, Inc., 2006. 89 p.
180. Flowerdew J. Discourse in English Language education. London ; New York : Routledge, 2013. 230 p.

181. Foucault M. The Order of Discourse. *Untying the Text : A Post-Structuralist Reader* / ed. by R. Young. Boston, London : Routledge & Kegan Paul, 1981. P. 31–78.
182. Gazdar G. Pragmatics : Implicature, Presupposition, and Logical Form. New York : Academic Press, 1979. 186 p.
183. Geary J. I is an Other : The Secret Life of Metaphor and How It Shapes the Way We See the World. Pymble : HarperCollins e-books, 2011. 562 p.
184. Gee J. P. An Introduction to Discourse Analysis : Theory and Method. 4th ed. New York : Routledge, 2014. 248 p.
185. González M. Pragmatic markers in Oral Narrative : The case of English and Catalan. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2004. 409 p.
186. Green G. M. Pragmatics and Natural Language Understanding. 2nd ed. New York ; London : Lawrence Erlbaum Associates, 1996. 204 p.
187. Grice P. Logic and Conversation. *Studies in the Way of Words*. Harvard : Harvard University Press, 1991. P. 22–40.
188. Gumperz J. J. Discourse Strategies. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 225 p.
189. Habermas J. On the pragmatics of social interaction : preliminary studies in the theory of communicative action / ed. and translation by B. Fultner. New York : MIT Press, 2002. 216 p.
190. Habermas J. The Theory of Communicative Action : in 2 vol. Vol. 1 : Reason and the Rationalization of Society. Cambridge : Polity Press, 2004. 381 p.
191. Hartley J. Communication, Cultural and Media Studies : The Key Concepts. 3rd ed. London ; New York : Routledge, 2004. 262 p.
192. Haugh M. The place of intention in the interactional achievement. *Intention, Common Ground and the Egocentric Speaker-Hearer* / ed. by I. Kecskes, J. Mey. Berlin : Mouton de Gruyter, 2008. P. 45–85.
193. Heider F. The Psychology of Interpersonal Relations. New York : John Wiley & Sons, 1964. 322 p.

194. Hilton H. E. What Is Implicit and What Is Explicit in L2 Speech? Findings from an Oral Corpus. *Implicit and Explicit Language Learning : Conditions, Processes, and Knowledge in SLA and Bilingualism* / ed. C. Sanz, R. P. Leow. Washington : Georgetown University Press, 2011. P. 145–157.
195. Hoover J., DiSilvestro R. P. *The Art of Constructive Confrontation : How to Achieve More Accountability with Less Conflict*. Hoboken : John Wiley & Sons, Inc., 2005. 270 p.
196. Horn L. R. Implicature. *The Handbook of Pragmatics* / ed. by L. R. Horn, G. Ward. Malden, MA : Blackwell Publishing, 2006. P. 3–28.
197. Jackendoff R. *Languages of the Mind : Essays on Mental Representation*. Cambridge, Massachusetts : The Mit Press, 1995. 200 p.
198. Jäger S. Discourse and knowledge : Theoretical and methodological aspects of a critical discourse and dispositive analysis. *Methods of Critical Discourse Analysis* / ed. by R. Wodak, M. Meyer. London : SAGE Publications, 2001. P. 33–62.
199. Jenlink P. M., Banathy B. H. Dialogue : Conversation as Culture Creating and Consciousness Evolving. *Dialogue as a Means of Collective Communication* / ed. by B. H. Banathy, P. M. Jenlink. New York : Kluwer Academic, 2005. P. 3–14.
200. Jones P. *Communicating Strategy*. Aldershot : Gower, 2008. 179 p.
201. Jorgensen M., Phillips L. J. *Discourse Analysis as Theory and Method*. London : SAGE Publications, 2002. 229 p.
202. Knight J. *Institutions and Social Conflict*. Cambridge : Cambridge University Press, 1998. 234 p.
203. Kuhnke E. *Communication Skills for Dummies*. Chichester : John Wiley & Sons, 2013. 252 p.
204. Laszlo K. C., Laszlo A. The Conditions for Thriving Conversations. *Dialogue as a Means of Collective Communication* / ed. by B. H. Banathy, P. M. Jenlink. New York : Kluwer Academic, 2005. P. 357–368.
205. Levinson S. C. *Pragmatics*. New York : Cambridge University Press, 2008. 420 p.

206. Littlejohn S. W. Theories of human communication. 7th ed. Belmont : Wadsworth, 2002. 378 p.
207. Littlemore J. An Empirical Study of the Relationship Between Cognitive Style and the Use of Communication Strategy. *Applied Linguistics*. Oxford : Oxford University Press, 2001. Vol. 22, № 2. P. 241–265.
208. Malinowski B. The Functional Theory. *A Scientific Theory of Culture*. New York : Oxford University Press, 1960. P. 145–176.
209. Millikan R. G. On Clear and Confused Ideas : An Essay about Substance Concepts. Cambridge : Cambridge University Press, 2004. 258 p.
210. McCarthy M., Carter R. Language as Discourse : Perspectives for Language Teaching. London ; New York : Routledge, 2014. 230 p.
211. Moeschler J. The role of explicature in communication and in intercultural communication. *Explorations in Pragmatics : Linguistic, Cognitive and Intercultural Aspects* / ed. by I. Kecskes, L. R. Horn. Berlin : Mouton de Gruyter, 2007. P. 73–94.
212. Peacocke C. A Study of Concepts. Cambridge, MA : MIT Press, 1999. 266 p.
213. Roberto M. A. Why Great Leaders Don't Take Yes for an Answer : Managing for Conflict and Consensus. 2nd ed. Upper Saddle River : FT Press, 2013. 330 p.
214. Roselle L. Media and the Politics of Failure : Great Powers, Communication Strategies, and Military Defeats. New York : Palgrave Macmillan, 2006. 190 p.
215. Rosenberg M. B. Speak Peace in a World of Conflict : What You Say Next Will Change Your World. Encinitas : PuddleDancer Press, 2005. 186 p.
216. Saner R. The Expert Negotiator : Strategy, Tactics, Motivation, Behaviour, Leadership. 4th rev. ed. Leiden : Martinus Nijhoff Publishers, 2012. 299 p.
217. Sassen S. Sociology of Globalization. New York ; London : W.W. Norton & Company, 2007. 308 p.
218. Schelling T. C. The Strategy of Conflict. Cambridge : Harvard University Press, 1980. 309 p.
219. Scott G. G. Disagreements, Disputes, and All-Out War : 3 Simple Steps for Dealing with Any Kind of Conflict. New York : AMACOM, 2008. 226 p.

220. Searle J. R. Intentionality and Its Place in Nature. *Consciousness and Language*. Cambridge : University Press, 2002. P. 77–89.
221. Searle J. R. Speech Acts. An Essay in the Philosophy of Language. London ; New York : Cambridge Univ. Press, 1969. 205 p.
222. Smith C. S. Modes of Discourse : the local structure of texts. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 320 p.
223. Tannen D. Communication Matters : “That’s Not What I Meant!” : The Sociolinguistics of Everyday Conversation. Georgetown : Recorded Books, 2004. 64 p.
224. Torfing J. Discourse Theory : Achievements, Arguments, and Challenges *Discourse Theory in European Politics : Identity, Policy and Governance* / ed. by D. Howarth, J. Torfing. London : Palgrave Macmillan, 2005. P. 1–32.
225. Vendler Z. Verbs and Times. *Linguistics in Philosophy*. Ithaka, London : Cornell University Press, 1967. P. 97–121.
226. Vis K., Spooren W., Sanders J. Using RST to analyze subjectivity in text and talk. *Cognitive Linguistics in Action From Theory to Application and Back* / ed. by E. Tabakowska, M. Choiński, Ł. Wiraszka. Berlin ; New York : De Gruyter Mouton, 2010. P. 293–316.
227. Wallensteen P. Understanding Conflict Resolution : War, Peace and the Global System. London : SAGE Publications, 2002. 320 p.
228. Widdowson H. G. Discourse Analysis. Oxford : Oxford University Press, 2007. 133 p.
229. Wierzbicka A. Semantics, Culture, and Cognition : Universal Human Concepts in Culture-Specific Configurations. New York ; Oxford : Oxford University Press, 1992. 487 p.
230. Wodak R. The discourse – historical approach. *Methods of Critical Discourse Analysis* / ed. by R. Wodak, M. Meyer. London : SAGE Publications, 2001. P. 63–94.
231. Yule G. Pragmatics. Oxford : Oxford University Press, 1996. 138 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

232. Англо-український дипломатичний словник : понад 26 000 слів і словосполучень / за ред. І. С. Бика. Київ : Знання, 2006. 579 с.
233. Англо-український фразеологічний словник / уклад. К.Т. Баранцев. 2-ге вид., випр. Київ : Т-во Знання, КОО, 2005. 1056 с.
234. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / 2-е изд. Москва : Сов. Едиториал УРСС, 2004. 576 с.
235. Береза Т. Практичний англо-український словник фразеологічних синонімів / Авт.-уклад. Береза Т. А., Коцюк Л. М., Кулинський О. С. Львів : БаК, 2011. 400 с.
236. Жеребило Т. В. Словарь лингвистических терминов и понятий. Изд. 6-е, испр. и доп. Назрань : Пилигрим, 2016. 610 с.
237. Енциклопедія «Українська мова». 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. 821 с.
238. Землянова Л. М. Коммуникативистика и средства информации : англо-русский толковый словарь концепций и терминов. Москва : Издательство Московского университета, 2004. 416 с.
239. Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 196 с.
240. Матвеева Т. В. Полный словарь лингвистических терминов. Ростов-на-Дону : Феникс, 2010. 562 с.
241. Новая философская энциклопедия : в 4 т. / научно-ред. совет: В. С. Степин и др. М. : Мысль, 2010. Т. 3 : Н – С. 692 с.
242. Основні лінгвостилістичні поняття і категорії (словник-довідник філолога) / уклад. І. І. Коломієць. Умань : ВПЦ Візаві, 2015. 202 с.
243. Політична енциклопедія / редкол. Ю. Левенець, Ю. Шаповал та ін. Київ : Парламентське видавництво, 2011. 808 с.
244. Руда О. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі : монографія. К., 2012. 232 с.

245. Русское культурное пространство : Лингвокультурологический словарь : Вып. 1 / И. С. Брилева и др. Москва : Гнозис, 2004. 318 с.
246. Словарь социолингвистических терминов / отв. ред. В. Ю. Михальченко. Москва, 2006. 312 с.
247. Соціологія : словник термінів і понять / за ред. Є. А. Біленького і М. А. Козловця. Київ : Кондор, 2006. 372 с.
248. Тематичний словник-довідник з соціології 2009 / за ред. В. В. Кохана ; укл. А. Александровська, Є. Буга, Ю. Ткачук та ін. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. 112 с.
249. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. 7-е изд., перераб. и доп. Москва : Республика, 2001. 719 с.
250. Філософський енциклопедичний словник / зав. ред. М. Т. Максименко. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
251. Ayto J. Word Origins : The Hidden Histories of English words from A to Z. 2nd ed. London : A & C Black, 2005. 554 p.
252. Collin P. H. Dictionary of Business. 4th ed. London : A & C Black. 2006. 453 p.
253. Crystal D. A Dictionary of Linguistics and Phonetics. 6th ed. Blackwell Publishing, 2008. 529 p.
254. Encyclopedia of Communication and Information / ed. by J. R. Schement. New York : Macmillan Reference, 2002. Vol. 1. 1161 p.
255. Hornby A. S. Cowie A. P., Lewis J. W. Oxford advanced learner's dictionary of current English : special edition for the USSR. Oxford : Oxford University Press, 1982. Vol. 1 : A–L. 544 p.
256. Hunter D. Communication, Understanding, and Interpretation : Philosophical Aspects. *Concise Encyclopedia of Philosophy of Language and Linguistics*. Oxford : Elsevier, 2010. P. 64–68.
257. Longman Dictionary of Contemporary English Online. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ldoceonline.com> (дата звернення: 14.03.2021)

258. Manser M. H. The Facts On File Dictionary of Proverbs / ed. by R. Fergusson, D. Pickering. 2nd ed. New York : Facts On File, 2007. 499 p.
259. NTC's dictionary of American slang and colloquial expressions / ed. by R. A. Spears. 3rd ed. Lincolnwood : NTC Publishing Group, 2000. 560 p.
260. NTC's thematic dictionary of American idioms / ed. by R. A. Spears. Lincolnwood : NTC Publishing Group, 1998. 419 p.
261. Oxford Advanced Learner's Encyclopedic Dictionary / ed. A. P. Cowie. 4th ed. Oxford : Oxford University Press, 1992. XXXVIII, 1081 p.
262. Oxford Dictionary of Idioms / ed. by J. Siefring. 2nd ed. New York : Oxford University Press, 2004. 340 p.
263. Oxford Idioms Dictionary for learners of English / ed. by J. Toby. Oxford : Oxford University Press, 2001. 465 p.
264. Oxford Wordpower Dictionary for Learners of English / ed. by S. Wehmeier. Oxford : Oxford University Press, 1999. XII, 746 p.
265. The Merriam-Webster dictionary. Springfield (Mass) : Merriam-Webster, 2004. 939 p.
266. Seidl J., McMordie W. English Idioms. 5th ed. Oxford : Oxford University Press, 1988. 267 p.
267. The Penguin Dictionary of English Synonyms and Antonyms / ed. R. Fergusson. London : Penguin Books, 1992. 442 p.
268. The Yale Book of Quotations / ed. by F. R. Shapiro. New Haven and London : Yale University Press, 2006. 1067 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

269. Advertising Age
270. Bloomberg Businessweek
271. Financial Times
272. Los Angeles Times
273. Maclean's

274. Newsweek
275. New Zealand Listener
276. Science
277. The Age
278. The Economist
279. The Guardian
280. The Hamilton Spectator
281. The Independent
282. The Kansas City Star
283. The New York Observer
284. The New York Times
285. The Observer
286. The Salt Lake Tribune
287. The Times
288. The Washington Post
289. Toronto Star
290. U.S. News & World Report

**Градуальність реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС в
англомовному публіцистичному дискурсі:**

а) абсолютний ступінь:

*It was not a unanimous decision in the sense that everyone would have picked it if put to a vote, but Stothard said: "There was **absolute consensus** that the most powerful arguments were those deployed for Bring Up the Bodies" (The Guardian, October 17, 2012).*

*Andreotti backed novelties only after he had secured the **maximum consensus** (The Guardian, May 7, 2013).*

***Ultimate consensus** on increased sanctions against Moscow could prove elusive, given many European countries' trading ties with Russia and the region's fragile economy (Los Angeles Times, July 22, 2014).*

*"There's **complete consensus** on the fact that all health care workers should be immunized," said Dr. Allison McGeer, director of infection control at Mount Sinai Hospital and a leading international expert on the issue (The Toronto Star, July 19, 2014).*

*We need a **true consensus** on how to move forward, and wishing all the political power to one side would not bring the electoral peace we need to build a better future in Montgomery County (The Washington Post, July 23, 2018).*

*"There's a **real consensus** in our country that higher education is hugely important and if we can find ways to improve quality and lower costs and provide greater access in the United States and around the world, it's hard to argue against that," Bush said (U.S. News & World Report, March 20, 2014).*

*Once deliberation and legal clarification is complete, the universities should take a collective path - irrespective of Universities UK's **final consensus** (The Independent, December 17, 2013).*

б) значний ступінь:

A chastened Conservative minority government must achieve

substantial consensus in the debate on how we shape Britain's future relationship with the EU and our new place in the world (The Times, June 16, 2017).

Now, this flies in the face of the **prevailing consensus** that "Mad Men" and, in particular Hamm's Don Draper, spent much of its just-completed sixth season spinning its wheels, covering familiar ground (Don's behaving badly? You don't say!) and generally not quite measuring up to the show's standard of greatness (Los Angeles Times, August 8, 2013).

The important thing, many said, was coming to the **right consensus**, deciding as a caucus how to proceed and then staying united (U.S. News & World Report, Feb 6, 2014).

Fed officials didn't reach a **firm consensus** at their last meeting (Los Angeles Times, August 21, 2013).

A **fixed consensus** – highly convenient to the UK government and our security services – grew up, according to which the Russian state is guilty, even though almost every element of the accepted version can be contested (The Independent, February 13, 2014).

"There is now a **very definite consensus**, from Putin on down, that unless the oil companies are incentivized in not only raising recovery in the brown fields, but moving more aggressively into onshore frontiers, and offshore, the consequences will be dire," he said (The New York Times, October 10, 2011).

The good news is that researchers show a **fair consensus** about the best methods to combat sleeplessness (The Guardian, April 19, 2014).

He positioned this as an alternative to an **ascendant Beijing Consensus**, which emphasizes the role of the state, plays down the importance of democracy and human rights, and has been embraced by authoritarian regimes around the world, particularly in Africa (The New York Times, November 4, 2010).

We need to have a **concerted consensus** across business, across politics, that we get behind these large infrastructure projects (The Independent, November 4, 2013).

*They can ensure that any legislation includes sentencing reform, on which there is such **strong consensus*** (The Washington Post, May 21, 2018).

*But Erik Wemple, a media critic at The Washington Post, wrote that he “could have sworn there was an **ironclad consensus** that journalists shouldn’t report on their family members”* (The New York Times, December 2, 2013).

*But there is a **solid consensus** on the early Glass work to be performed at the Bowl on Thursday* (Los Angeles Times, July 19, 2009).

*Richard S. Lindzen, a professor at M.I.T. and a longtime skeptic of the **mainstream consensus** that global warming poses a danger* (The New York Times, March 9, 2009).

*There’s a **pretty good consensus** there that this was caused by a huge volcanic event that went on for a long time and released a lot of carbon dioxide into the atmosphere* (The Independent, February 16, 2014).

*In fairness to Obama, there is a **huge consensus** around the notion that government must do, well, something -- something big* (Los Angeles Times, January 13, 2009).

*Having spent the better part of the Bush era arguing foreign policy with a fury not seen since Vietnam, Americans have settled on a remarkably **durable consensus**: It was a mistake* (The New York Times, July 26, 2009).

*For a security agenda traditionally dominated by weaponry and military expertise, this is radical stuff. It draws on a **powerful consensus** built up behind the overwhelming evidence that women are vital to a range of key global concerns* (The Guardian, January 17, 2012).

*Barely 10 weeks into office, the coalition seems to have made it a priority to dismantle key elements of what most doctors thought was a **settled consensus** on key public health measures* (The Observer, July 18, 2010).

*Twice in the post-war period British politics was defined around a **dominant consensus** – the social democratic consensus of 1945; and that of 1979 under the Thatcherites* (The Guardian, January 2, 2012).

В) малий ступінь:

On Capitol Hill scant consensus has emerged (U.S. News & World Report, June 4, 2014).

Г) слабкий ступінь:

*Many on the right believe that Beveridge created more problems than it solved, ushering in an era of **mushy consensus** that resulted in taxes being too high, unions being too strong and the state being too powerful (The Guardian, September 19, 2011).*

*Disagreement about the future of Ukraine has reversed most of the gains – in attitudes and co-operation – that had brought Europe, Russia and the US to an **approximate consensus** about the future of Europe (The Independent, May 22, 2014).*

*After the cold war, a **loose consensus** grew in western capitals around the idea of humanitarian intervention (The Guardian, March 30, 2014).*

*Anglicans are still seeking an **elusive consensus** on the divisive issues of female bishops and gay clergy (U.S. News & World Report, January 23, 2014).*

*"We need to build more homes" is the **bland consensus** (The Independent, June 1, 2014).*

*How we reached a state of such mass disaffection is a complex question with various explanations, the most obvious being the end of the Cold War, the triumph of free-market capitalism, and the emergence of a **limp consensus** which Mr Miliband's gentle, leftward repositioning of Labour cannot disguise (The Independent, November 5, 2013).*

*The Compass pamphlet, written by a group of economists and academics, complains: "Somehow the anger about who caused the crash and how has got turned into a **flimsy consensus** about public spending cuts" (The Guardian, November 24, 2009).*

*In a political culture that runs on **vague consensus** and muted signals, it was a jaw-dropping act of defiance – in particular to India's 81-year-old prime*

minister, Manmohan Singh, then on a high-profile visit to Washington (The New York Times, October 2, 2013).

*UNITED NATIONS — Security Council ambassadors reached a **wobbly consensus** on Thursday backing an Arab League plan for political change in Syria, after they dropped a specific reference to President Bashar al-Assad's ceding of power (The New York Times, February 2, 2012).*

**Синтаксичні засоби вербалізації концепту КОНСЕНСУС в
англомовному публіцистичному дискурсі (субстантивні
словосполучення)**

1) субстантивні словосполучення, які вказують на *просторову ознаку*:

а) підтип «*локальність досягнення консенсусу*»:

*When his party and its allies won an absolute majority in the national assembly, it seemed Europe might be acquiring a real challenger to the **Berlin-Brussels-London consensus** (The Guardian, April 8, 2013).*

*Germany and France have already proposed to re-activate the EU border mission in Rafah with Egypt but there is also an emerging **consensus in Europe** that the development of the Gaza port should be an integral part of the reconstruction effort, officials in several EU capitals said (The Salt Lake Tribune, August 7, 2014).*

*The perception of capital markets as a good source of finance is almost a **consensus in the region**, he says (Financial Times, June 21, 2012).*

*"I would say there is a **consensus among the leadership**, and the consensus is, 'We like to stay in power. We like our palaces. ... We've seen the alternatives in Egypt and Tunisia,' where established regimes have been toppled, Limbert said (U.S. News & World Report, November 26, 2013).*

*Of course, a financial cataclysm was building at the time, but you wouldn't know it if you relied on the **Davos consensus** (Los Angeles Times, January 22, 2014).*

*"It's just his idea that there's this **western consensus** about what is democracy, what is liberal capitalism (The Observer, February 9, 2014).*

*This **Mumbai Consensus** is far less established than its Beijing counterpart (The New York Times, November 4, 2010).*

*"That serves to exclude Muslims from the **Dutch political consensus**," he said (The New York Times, June 10, 2010).*

*For any accord to have had a chance, it had to be anchored on a **regional consensus** (Los Angeles Times, November 14, 2013).*

*A **transatlantic consensus** is building on the automatic exchange of tax information (The Economist, December 21, 2013).*

*As the flurry of releases unfolded, the cynical **consensus in Russia**, as abroad, was that Putin wanted to clear the decks before the Winter Olympics in Sochi to minimise the risk of embarrassing protests (The Independent, December 27, 2013).*

*However, sources that have emerged since 2003 demonstrate that the attack created an unprecedented **Iraqi consensus** about the need for a nuclear deterrent and triggered a more intensive effort to acquire them (The New York Times, November 28, 2011).*

*Dore Gold, president of the Jerusalem Center for Public Affairs, said there was a **consensus in Israel** favoring a Palestinian state, but not along the 1967 borders (as the Palestinian leadership insists); not with East Jerusalem as its capital (a cornerstone of every Palestinian plan); and not without maintaining an Israeli military presence in the Jordan Valley (which Palestinians reject as a challenge to their sovereignty) (The New York Times, June 18, 2013).*

*Young activists from the (paradoxically) worldwide movement against globalisation who have marched or sat against the **Washington consensus** from the 1999 “Battle of Seattle” through to the Occupy movement’s coups at Wall Street and St Paul’s often go armed with Naomi Klein, author of *No Logo* and *The Shock Doctrine* (The Independent, May 9, 2014).*

*Ian Murphy, the medical director for the N.Z.R.U., said the King-Devick test was currently not recommended by the **Zurich Consensus**, because it was an “as yet unproven test in terms of its sensitivity and reliability in assessing sports concussion” (The New York Times, April 18, 2013).*

*"If Iran does not consent to a comprehensive agreement that ensures it cannot acquire a nuclear weapon, there is a broad **consensus in Congress** to*

impose even tougher sanctions," said Sen (U.S. News & World Report, November 24, 2013).

*"Currently there is still a sort of **consensus around Abbas**, but once he is gone from the political scene it will be difficult to find a leader who will be able to reach a minimum of unity the way Arafat and Abbas have," he said (U.S. News & World Report, July 16, 2014).*

*He said Karzai had had better opportunities than any leader in Afghanistan's history — military backing, billions of dollars in support from the international community, and a sense of **national consensus** in the beginning (U.S. News & World Report, July 15, 2014).*

*If Ed Miliband is saying that, as PM, the UK would seek such a change, then good luck to him in achieving **EU-wide consensus** on that one (The Independent, May 6, 2014).*

*A **Seoul consensus** based on the history of my country could be both fairer and more effective than the Washington variety that has lost its intellectual and pragmatic credibility (The Guardian, November 10, 2010).*

*We hoped for less political tensions and more **consensus in Turkey**, and finally a widespread Spanish-style (as in 1978) cooperation to draft a new democratic constitution (The Independent, March 23, 2014).*

*Already a **Western consensus** has gained hold, according to which Vladimir Putin has spent his 14 years in power just waiting for the chance to rebuild the Soviet empire, and here he is now, gleefully seizing it with both bloodied hands (The Independent, March 6, 2014).*

*However there is cross-party **consensus in Bulgaria** in support of South Stream and Bulgaria's historic pro-Russian warmth is undimmed by the strains of the Ukraine crisis (The Independent, May 27, 2014).*

*Indeed, the general **consensus in Mexico and the United States** is now that El Chapo's arrest will do little to stem the flow of drugs northward, with demand driving supply more than any other factor (U.S. News & World Report, February*

27, 2014).

*Ms. Merkel has found it difficult to go against a **German consensus** that the choice of Mr. Juncker represents a democratic vote, even as Mr. Cameron argued that Mr. Juncker appeared on no Pan-European ballot and that the national leaders should not forfeit their right to choose* (The New York Times, June 22, 2014).

*His stance reflects a **domestic consensus** that, while Ukraine may be independent, its natural place is within Russia's orbit and Moscow cannot just stand by while the West conspires to snatch it away* (The Independent, March 2, 2014).

*De Blasio Urges Mayors to Forge an '**Urban Consensus**'* (The New York Times, January 23, 2014).

*He welcomed the **consensus in Washington** that military strikes against Tehran would be counterproductive* (The Guardian, June 30, 2011).

*Then he declared, "It's time to engage in diplomatic efforts to help build a new **Lebanese consensus** that focuses on electoral reform, an end to the current corrupt patronage system, and the development of the economy that provides for a fair distribution of services, opportunities and employment"* (The New York Times, May 16, 2008).

*While such numbers are unlikely, both **consensus inside Iran** and anecdotal accounts from election day suggest that high turnout would benefit Mousavi* (Los Angeles Times, June 17, 2009).

*Beijing has greeted Ms. Tsai's so-called **Taiwan Consensus** with scorn, and Mr. Paal appeared to second that sentiment in his interview, calling it "impractical" because of Taiwan's deep divisions on the issue* (The New York Times, January 13, 2012).

***The consensus in the City** is that rates will be left at 5% for several months while the monetary policy committee waits for inflation to subside and then cuts rates to bolster the flagging economy* (The Guardian, July 28, 2008).

б) підтип «глобальність досягнення консенсусу»:

*“There is an **across-the-board consensus** that drone attacks must end,” it said in a statement (Los Angeles Times, October 31, 2013).*

*The **overall consensus**: While journalists in Canada are not dying for their stories, which is all too common in some countries, neither journalists nor anyone else in Canada should be too smug or take this fundamental freedom for granted (The Toronto Star, March 09, 2012).*

*The **general consensus** is that Henry VIII's flagship sank in 1545 after taking in water through her open gun ports: modifications and overloading had made the ship unstable and a strong wind tipped her over (The Guardian, April 24, 2012).*

*They're trying to build more **county-wide consensus** on needed transportation projects, with the incoming Metro board president, Mayor Eric Garcetti, promising a more “humble Los Angeles city” as he courts the San Gabriel Valley and South Bay cities that rejected Measure J. (Los Angeles Times, April 1, 2014).*

*He thought he was at the centre of the English-speaking **world's conservative consensus** (The Observer, December 6, 2009).*

*There is **widespread consensus** that a strike would have a devastating impact on both New York City and the suburbs to the east (U.S. News & World Report, July 15, 2014).*

*At some point they will have to decide where they stand: With a growing Arab and **world consensus** that Assad has crossed the line, or with those who murder children (The Toronto Star, August 23, 2011).*

*"The scientific trajectory that we're on is clearly in conflict" with the business strategy of the companies, Ehnes added, referring to the **overwhelming consensus** among top scientists from around the world that global warming is a man-made threat, that pollution from fossil fuels is the biggest problem and that many of the already-discovered fossil fuel reserves will need to stay in the ground*

to avoid extreme climate change (U.S. News & World Report, October 24, 2013).

*They also noted that the group discussion evolved naturally into a **whole-jury consensus**, and jurors felt they contributed more to the verdict* (The Guardian, July 12, 2011).

2) субстантивні словосполучення, які вказують на **темпоральну ознаку**:

а) підтип «*період досягнення консенсусу*»:

*She ripped up the **post-second world war consensus** on the mixed economy and started establishing one of the most deregulated economies in the rich world* (The Guardian, May 11, 2014).

*When the idea that a working-class hero is something to be had become fossilised within the amber of a John Lennon lyric, when mainstream thinking regarded the notion that those in non-graduate trades should also be well paid as comically time-warped, he stood almost alone in defence of civilised values long since swept from vogue by the brutal **post-Thatcher consensus*** (The Independent March 11, 2014).

*His experience as MP for Stockton-on-Tees during the depression left an indelible mark, and his political testament, *The Middle Way* (1938), pointed the way to the **post-1945, pre-Thatcher consensus*** (The Guardian, October 23, 2010).

*While they do not advocate a return to the 11-plus, they say that Britain has become less meritocratic since "the rise of the flawed egalitarian **consensus of the 1960s**"* (The Guardian, September 17, 2011).

*He is an oddly reassuring time warp from an age when 20 million people, very few of them All Souls fellows, rushed home to watch A J P Taylor's history lectures, shown live on ITV before Crossroads; when the **post-war consensus** held that there was nothing despicably wet about caring for the poor; and when Bobby Moore's commercial reward for lifting the Jules Rimet trophy was spearheading an advertising campaign for a pint and a game of arrows down the pub* (The Independent, June 24, 2014).

*But the door must be left open to a Russia that returns to the **post-Cold***

War consensus — either because of a change of heart by Putin (however unlikely) or because of efforts by those Russians committed to a more peaceful and democratic future (The Washington Post, July 22, 2014).

Ordinary Americans believed that Uncle Walter shared their values, and his popularity outlasted the **Cold War liberal consensus** he incarnated (Los Angeles Times, June 24, 2012).

Cable has called for a feasibility study of the land value tax to prevent future property bubbles and Labour should do so too, not only to get the ducks in line for a possible coalition but to replace the **present** clapped-out **consensus** of "Peg wages; let house prices grow" with the saner "Peg house prices with LVT and let wages grow", so getting the unions back onside, as well (The Guardian, September 23, 2013).

The **current scientific consensus** is that it is the over-consumption of calories and our increasingly sedentary lifestyles that is causing the imbalance between energy (calories) in and energy (calories) out (The Independent, June 17, 2014).

Douglas A. Berman, an expert on sentencing law and policy at Ohio State University, said, "There's a reasonable **modern consensus** that death alone should be our maximum punishment, not a torturous death" (The New York Times, April 30, 2014).

The **1980s free-market consensus** took money from workers' pockets and pumped it into the financial sector, sowing the seeds for the recent crisis (The Observer, July 7, 2013).

The **early consensus** was that the budget was a political success if an economic non-event (The Observer, March 24, 2013).

б) підтип «тривалість існування консенсусу»:

Just as a moment of bipartisanship descended upon Westminster when the markets crashed, we are likely to see a **brief consensus** to create order out of the chaos around party funding (The Guardian, October 23, 2008).

*“Since 1995 there’s been a **standing consensus** that we don’t test kids for adult-onset disorders until they themselves reach the age of majority,” says Susan Wolf, a professor of law, medicine and public policy at the University of Minnesota Law School, in reference to recommendations set by the American Academy of Pediatrics which hold that children under 18 have the right to what experts call “an open future,” and should wait until they are of age to decide whether or not to find out their risk for adult-onset diseases (U.S. News & World Report, February 14, 2014).*

*A year later, he set up the National Order party, proclaiming that it went back to the Sultans – a coded way of indicating its opposition to the **secular consensus** of the Turkish republic (The Guardian, March 11, 2011).*

*The report also called for an independent body comprising of teachers, employers, universities and political parties to be created, with a focus on establishing consistency and a “**long-term political consensus**” to protect education from the political cycle (The Independent, January 27, 2014)*

*The report says that while scholars have yet to find government documents explaining the basis for the ban, which has existed in medical fitness standards and conduct codes since the 1960s, it appears rooted in part in the psychiatric establishment's **long-held consensus**, since revised, that people who identify with a gender different from the one assigned at birth suffer from a mental disorder (U.S. News & World Report, March 13, 2014).*

*"I was talking to local government officers about forging a new and **lasting consensus**, son," will come the reply (The Guardian, June 29, 2012).*

*It’s also a piece of wisdom belonging to that tired and bogus **old consensus** that goes something like this: “These foreigners, coming here, taking our jobs, reaping the benefits and giving nothing back...” (The Independent, October 9, 2013).*

в) ПІДТИП «швидкість досягнення консенсусу»:

Negotiators hope that fears about a confrontation, especially renewed

*violence in the occupied territories, might serve to forge a **sudden Quartet consensus*** (The New York Times, September 19, 2011).

*There seems little **immediate consensus**, however, about how that could be achieved* (Los Angeles Times, June 28, 2012).

*Far too glib, 10 October), for boldly challenging what she rightly calls the glib (and **instant**) **consensus*** (The Guardian, October 12, 2011).

*Despite OPEC's ability to forge a **rapid consensus** on Friday, members of the cartel know they are navigating perilous seas* (The New York Times, October 25, 2008).

*The **swift consensus** that emerged when the news broke – that the bombings bore the unmistakable hallmark of al-Qaida terrorists – was, he said, based on very nearly nothing* (The Guardian, July 29, 2011).

*Derek Scissors, of the Heritage Foundation conservative think-tank, says while a bill will probably be introduced later this year, it is unlikely to find **speedy consensus*** (Financial Times, June 18, 2012).

2) підтип «частота досягнення консенсусу»:

*That's pretty much an **annual consensus** among media outlets and fan bases* (Los Angeles Times, July 28, 2012).

*This **extraordinary consensus** was possible, an examination by The New York Times shows, largely because no one involved – not the top two C.I.A. officials who were pushing the program, not the senior aides to President George W. Bush, not the leaders of the Senate and House Intelligence Committees – investigated the gruesome origins of the techniques they were approving with little debate* (The New York Times, April 21, 2009).

*But even the budget chief fell under the spell of the **unusual consensus** from the affected business people* (The Toronto Star, May 06, 2008).

*While this is an admirable dream, what is it that Professor Macmillan suggests has changed over the last five millennia that would be today the catalyst for such an astonishing, **unprecedented consensus**?* (The New York Times,

December 17, 2013).

*We have forged a **unique consensus*** (The Toronto Star, December 8, 2009).

3) субстантивні словосполучення, які вказують на **діяльнішу ознаку** досягнення консенсусу:

а) підтип «соціальна сфера»:

*The key policy issue is how to make NHS spending more transparent so voters know how well the extra money is being used, combined with measures that widen choice and control over services to maintain the **public consensus** for a universal, taxpayer-funded NHS*” (The Independent, June 30, 2014).

*Jahi's family insists that she is still alive, and wants her transferred to a long-term care facility despite a **consensus among neurologists** that she is dead* (Los Angeles Times, January 3, 2014).

*A **consensus among criminologists** over a convincing explanation for the rise in crime to a peak in 1995 and its subsequent long-term decline by more than 60% in England and Wales has long proved elusive* (The Guardian, July 23, 2014).

*You often have to negotiate carefully to get a **consensus with your co-workers** just to have a few days off* (Financial Times, June 11, 2012).

*Her intellectual promiscuity has undoubtedly taken her down some odd routes – I remember watching in bemusement as she gave a lecture on the beauty of pubescent boys in 2003 – and there are several subjects on which she is wildly out of step with the modern **feminist consensus*** (The Observer, January 26, 2014).

*The **barbershop consensus** was unanimous on two points: First, that the country has made much progress on race* (Los Angeles Times, April 29, 2014).

*"I contemplated back and forth a little bit, but it was pretty much a **consensus among all the doctors** that I talked to that it would be the best thing to do," he said* (Los Angeles Times, June 22, 2012).

The problem, in finality, is not Michael Gove's boundless zeal but the 1988 Education Reform Act, created under a previous Conservative government, which

*gave future Secretaries of State for Education hundreds of new powers without even a discussion in Parliament, let alone the need to build **consensus among teachers, parents and school governors*** (The Independent, May 4, 2014).

*The **consensus among insurers**, he said, is that "it will be a year before we know what we've got"* (U.S. News & World Report, April 9, 2014).

*At a party in Los Angeles over the weekend, the murmured **consensus among many guests** with whom I chatted was "Let 'em read my email, I have nothing to hide"* (Los Angeles Times, June 24, 2013).

*Teachers need a period of calm and **consensus in education** rather than a "permanent revolution", Schools Minister David Laws said today* (The Independent, April 14, 2014).

*"There's a **consensus among the public** that a modest additional levy on higher value properties is a fair and reasonable thing to do in the context of further deficit reduction. It is important that the burden is shared," he said* (The Independent, March 22, 2014).

*"The treatment was initially worse than the disease," said Dr. Lenworth M. Jacobs, the head of the **Hartford Consensus**, a group of experts in emergency medicine who have studied how to respond more effectively to mass casualties* (The New York Times, January 19, 2014).

*The general **consensus among tech commentators** is that the picture, taken by Bradley Cooper and later breaking Twitter's retweet function, was an elaborate ruse to get Samsung's Galaxy Note 3 on to centre stage* (The Independent, March 3, 2014).

*The **consensus among fans** was that it was a mistake, and the show ended* (The Independent, March 9, 2014).

*Its success so far is a reflection of a changing **consensus among Americans**, who have grown increasingly aware that what once seemed like infinite, pristine open space is suffering as a result of development, global warming, population pressures and heavy recreational use* (Los Angeles Times,

September 13, 2008).

*NUS research into employment services for university and college students found that, “The overwhelming **consensus [amongst job shops]** was that part-time work brought considerable positive benefits provided there was a work/study balance” (The Independent, February 11, 2014).*

*The resolution also called for a public debate with the aim of “reaching a **consensus on the rights of children**” and adopting “specific legal provisions to ensure that certain operations will not be carried out before a child is old enough to be consulted” (The Independent, May 6, 2014).*

*“The film acknowledged the majority scientific and **journalistic consensus** in support of man-made global warming, but legitimately sought to present the viewpoint of the small minority of scientists who do not believe global warming is caused by anthropogenic production of carbon dioxide” (The Guardian, July 22, 2008).*

*In those days, a **mostly male consensus** still set the agenda in the arts, media and politics (The Independent, January 26, 2014).*

*You can but hope that the collective approach at Sander is only a stopgap until a new creative director is appointed, as creation by **group consensus** rarely surrenders satisfying fashions (The Independent, October 27, 2013).*

*O’Malley’s plans to call another special session to consider expansion of gambling veered off track, just hours after the governor said he believed **consensus among lawmakers** would come together in a work group (The Washington Post, June 24, 2012).*

*Clegg has torn up a **coalition consensus** on free schools, without warning David Cameron (The Independent, October 27, 2013).*

*I think it's a **team consensus** that we all want to go out there and play (Los Angeles Times, December 26, 2012).*

“We have presented in our last coalition meeting a clear complete vision regarding going to Geneva 2 (the conference) and it was approved with the

consensus of the coalition and now we are ready within this spirit to go to Geneva 2," Ahmad al-Jarba, chief of the Syrian National Coalition, told reporters (U.S. News & World Report, November 27, 2013).

That was the consensus of a group of retailers, bankers, credit card companies and consumer advocates at a legislative hearing Tuesday (Los Angeles Times, February 18, 2014).

The *consensus among residents* is that the financial crash saved Crested Butte from turning into another Aspen or Telluride, both of which were once counter-cultural hubs but are now playgrounds for the wealthy (The Guardian, December 14, 2013).

б) підтип «політична сфера»:

“Political consensus is still needed to move ahead,” Mr. Bhattarai said in his address, just before midnight (The New York Times, May 27, 2012).

"We have addressed this letter to the leaders of all political parties with representation in the houses of parliament with a view to encouraging a cross-political consensus on the scale and speed of change required, and a constructive political debate on how this can be achieved" (The Guardian, September 19, 2008).

He stands for the cosy federalist consensus that many European voters want to change (The Economist, June 7, 2014).

All such reports, however, are “based on the consensus and compromise between the prime Minister and the Chairman,” said Mao Yushi, a well-known liberal economist in China (The Independent, March 5, 2014).

Jo Johnson, the Conservative MP for Orpington, seemed to amplify a growing Tory consensus when, in the Financial Times, he described British aid to India as an "anachronism" (The Guardian, July 29, 2010).

The consensus among media critics is that it covered the Arab Awakening better than any other TV news operation in the world (Los Angeles Times, August 19, 2012).

*But despite the crash, the **Tory-New Labour neoliberal consensus** that has been Thatcher's greatest political legacy staggers on* (The Guardian, May 7, 2009).

*Senator Elizabeth Warren of Massachusetts is challenging the **Democratic centrist consensus** on finance and other issues* (The New York Times, July 24, 2013).

*He helped craft the articles of impeachment against Nixon, forging a **consensus with Republicans** and other Southern Democrats on the committee, his son said* (Los Angeles Times, December 22, 2010).

*David Cameron went to Brussels – with a mandate from Labour and the Lib Dems – to secure **consensus around the best candidate** for Commission President* (The Independent, June 29, 2014).

*Parliament has the power to dissolve itself, which would lead to early elections, and analysts said Thursday that a **cross-party consensus** appeared to be growing that this was the best way out of the crisis* (The New York Times, August 8, 2013).

*Across Europe, the **Democratic consensus** is overwhelming* (The New York Times, April 10, 2008).

*Tunisia alone seems to be managing a transition characterized by **consensus between political factions**, but it hasn't been easy* (U.S. News & World Report, April 3, 2014).

*As if this wasn't sinister enough – horrifying even – for sick and disabled people, it was a **consensus shared by all three main political parties** in the UK* (The Guardian, May 30th, 2012).

*The **consensus of the French media and political classes** is that the two hour performance by Mr Hollande was a "tour de force"* (The Independent, January 17, 2014).

*Yet Seagal's environmental views run contrary to the **Republican consensus**, as proved by his 1994 directorial debut *On Deadly Ground*, in which*

he foiled an oil company's plan to ravage the Alaskan wilderness (The Independent, January 5, 2014).

*Cruz's colleagues are under no illusions: The junior Republican senator from Texas isn't hobnobbing with House members because he came to Washington to build **bicameral consensus*** (U.S. News & World Report, July 30, 2014).

*Mr Miliband said: "In the 80s and 90s these reforms were seen as impossible but there is broad **consensus within the Labour Party** that change must happen* (The Independent, March 2, 2014).

*But back then, the Tory leaders were staunch defenders of the post-war **social democratic consensus**, rather than ruthless slashers of taxes on the wealthy and hammers of the welfare state, so their background was less of an issue* (The Independent, November 20, 2013).

*But with the U.S. and its European allies ruling out military options, a broad **consensus** has emerged **among the Obama administration and Democratic and Republican lawmakers** that sanctions are the strongest option available* (U.S. News & World Report, March 12, 2014).

*Parts of England might not appreciate the degree to which a **right-wing consensus** has taken hold since 1979, but in social-democratic Scotland, most voters know only too well* (The Independent, February 17, 2014).

в) підтип «економічна сфера»:

*"Despite last month's success, ADP still has not established superiority over the **consensus of economists**"* (U.S. News & World Report, July 30, 2014).

*The 1970s was a classic case, as huge oil price hikes fed an inflationary spiral that brought both the long boom and the postwar **welfare consensus** to an end, and led to the rise of neoliberalism and deregulation* (The Guardian, February 18, 2008).

*"What's lost is there was a larger **engineering consensus** to address how to deal with the problems with the welds* (Los Angeles Times, July 31, 2014).

*AS 2010 began, the overwhelming **consensus for bonds** was that those*

holding them risked a hefty climb in interest rates (The New York Times, July 10, 2010).

*The **consensus on global oil demand** has also reversed in the intervening years, Halff said* (The Salt Lake Tribune, August 14, 2014).

*Labour market deregulation was a core belief of the 1980s **free-market consensus*** (The Observer, July 7, 2013).

*The **market consensus** now is that the first increase will come either in November this year or in February next – it cannot be later than February because that would be running into the election period, and traditionally the Bank does not like to change rates at that time* (The Independent, July 24, 2014).

*That is about 5 per cent below a **517.4 billion yen profit consensus** in a poll of 25 analysts by Thomson Reuters* (The Toronto Star, May 7, 2009).

*The **consensus over Wednesday's budget** was that it was a do-nothing affair, a feeble huddle of small measures washed away in a sea of red ink and broken targets* (The Guardian, March 26, 2013).

*Though that marked the fourth straight quarter of expansion following the recession, the rise was below economists' expectations — the **consensus in the markets** was for a 0.4 percent increase* (U.S. News & World Report, May 15, 2014).

*A growing **consensus among fiscal experts** in Washington feels that efforts to repair the nation's long-term fiscal imbalance are going nowhere fast* (The New York Times, January 31, 2011).

*And there have been encouraging, if not wholly satisfying, signs that cracks are beginning to appear in the **anti-tax consensus** both here and in the United States* (The Guardian, October 6, 2013).

*Technically, such a move violates the international **free-trade consensus** against currency manipulation* (The Toronto Star, April 19, 2013).

*A main reason was the longstanding bipartisan **consensus on investing in science*** (The New York Times, October 28, 2012).

*Braver hearts on the left imagine that the financial crisis is drawing a line under the post-1970s neoliberal agenda, just as the oil shocks did for the **Keynesian-corporatist consensus** that went before* (The Guardian, May 13, 2013).

г) підтип «духовна сфера»:

*Respect for his rulings grew and gained uncommon **consensus among** the splintered **orthodoxy**, many heralding the luminary as a pillar of the Jewish people in contemporary times* (Los Angeles Times, July 19, 2012).

*The **Christian consensus** that long governed our public square is disintegrating* (The New York Times, December 12, 2012).

*The **consensus among padres** is that troops are changed by their experiences, sometimes for the better* (The Guardian, October 6, 2011).

*There is **little consensus among researchers** or the general public on whether designated drivers should abstain from consuming alcohol entirely, or simply remain below the .08% legal limit of intoxication* (Los Angeles Times, June 11, 2013).

*With so much music being streamed, swapped and downloaded from so many outlets these days, it's valid to ask whether we can arrive at any sort of **Grammy consensus*** (Los Angeles Times, December 7, 2013).

*There used to be almost as much heated argument around the authorship of this passage (in a script known as "Hand D") as about the imminent levels of migration from "A2" states. Now, a kind of **scholarly consensus** prevails* (The Independent, December 27, 2013).

*There are mitigating circumstances in each case – Don suffered a terrible childhood, Walter has terminal cancer and a dependent family – but the **consensus among British dramatists** is that drama bosses in London would have fretted that such protagonists were insufficiently "likable" to engage viewers* (The Guardian, July 26, 2014).

Professor Corinne Le Quere, director of the Tyndall Centre for Climate Change Research at the University of East Anglia, said that the study is not "just

*another report" but the **scientific consensus** reached by hundreds of scientists (The Independent, March 31, 2014).*

*Where there does seem to be some **consensus among readers**, however, is how the U.S. and its allies should respond (Los Angeles Times, March 3, 2014).*

*I think it's quite premature to declare a new **cultural consensus** regarding teen pregnancy (Los Angeles Times, June 23, 2008).*

*The shocking **consensus among scientists** is that if all fossil fuel reserves around the world that are already found and owned were burned then the world will be 6 degrees warmer by the end of the century (The Independent, November 11, 2013).*

*And Marlantes' epic story of U.S. Marines fighting and dying on and around a remote jungle firebase named for an Alpine peak rejects the **artistic consensus** that has been in place at least since "Apocalypse Now" was filmed in 1979 -- that if the Vietnam experience is to be described, ordinary realism won't do (Los Angeles Times, April 12, 2010).*

*There is, astonishingly, not even a full **academic consensus** on whether consensual paedophilic relations necessarily cause harm (The Guardian, January 3, 2013).*

Додаток В

**Імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС в
англомовному публіцистичному дискурсі**

Додаток В.1

**Імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на
лексико-семантичному рівні:**

1) іменники:**а) номінації периферійної зони, які відображають об'єднані співтовариства мовців:**

- **guild:** *Hattie Craig, an officer at Birmingham's **Guild** of Students said that some students she represents had claimed they "were dragged to the floor by private security guards by their hair, whilst shouting I'm peaceful, don't hurt me" (The Independent, January 30, 2014);*
- **brigade:** *An Islamist group behind public executions and amputations in northern Mali is further expanding its reach, taking in a new **brigade** of members (U.S. News & World Report, December 20, 2012);*
- **clan:** *He's lauded Ronald Reagan's communication skills and linked himself to the Kennedy **clan** (Los Angeles Times, April 9, 2014);*
- **bloc:** *On Sunday, the secular-liberal **bloc** offered a compromise candidate — Ziad Bahaa-Eldin, a prominent financial expert and an ally of ElBaradei (The Salt Lake Tribune, July 7, 2013);*
- **brotherhood:** *It wants all the power in its hands. That's the nature of the Muslim **Brotherhood** (The Independent, April 27, 2014);*
- **comradeship:** *But the war must still be largely a mystery to us, a great blow to the American Dream of **comradeship** and opportunity (The Washington Post, November 1, 2013);*
- **cartel:** *In Michoacan, former Knights Templar **cartel** joins militia movement born to fight them (The Washington Post, May 18, 2014);*
- **commonwealth:** *Bravery, intelligence and self-sacrifice were*

*mobilized (and celebrated) in the name of a **commonwealth** symbolized by a carefully balanced selection of generations, races, backgrounds and classes (The New York Times, October 18, 2013);*

- **combination:** *HP issued a statement confirming that it was "engaged in advanced discussions with EDS Corporation regarding a possible business **combination**" (The Guardian, May 13, 2008);*

- **company:** *The **company** that operates Utah's largest wind farm is expanding with a second phase of towers (The Salt Lake Tribune, November 17, 2010);*

- **sisterhood:** *I have no idea and I am too busy multitasking to find out. But in the spirit of the positive **sisterhood** it suggests, here is some good news: equality lives; feminism is dead (The Independent, May 2, 2014);*

- **faction:** *A **faction** of the board, which has close to 60 members, has succeeded in getting the closure postponed by two weeks, to April 29, in hopes that last-ditch pleas for donations can keep the lights on (Los Angeles Times, April 5, 2014);*

- **association:** *VIA was one of more than 150 bands from across the United States that entered the contest sponsored by the National **Association** of Music Merchants (The Salt Lake Tribune, February 23, 2011);*

- **confederacy:** *British jazz-fusion group Partisans always sounds like the regular **confederacy** it's been since 1996: the tricky zigzagging heads are played with flawless attack, and the quartet's trademark quality of seamless idiom and time-shifting within each piece operates with a gleeful tautness (The Guardian, January 2, 2010);*

- **fellowship:** *On Friday, the Tahrir Institute for Middle East Policy, a newly established Washington-based nongovernment organization, announced the establishment of a **fellowship** that "aims to further the causes and principles" Sabry believed in (Los Angeles Times, May 2, 2014);*

- **consortium:** *A group of such people called The Wasatch Choice for*

2040 **Consortium**, including business and political leaders, planners and professors, is trying to figure out a formula that will allow newcomers and the substantial offspring of current Utahns to be absorbed while preserving the best of the Utah lifestyle (The Salt Lake Tribune, November 3, 2013);

- **posse**: Mr Arpaio, the self-proclaimed “toughest sheriff in America”, leads a volunteer “**posse**” of more than 3,000 which the actor joined for the duration of the series (The Independent, January 5, 2014);

- **set**: They become the third **set** of brothers in N.H.L. history to play on the same line in a game (The New York Times, April 25, 2013);

- **gang**: Like a movie hero, left for dead, who appears at the last second to save the day, the Senate's so-called “**Gang of Six**” has added an unexpected surprise to the debt ceiling debate with only two weeks to go before the government runs out of money (U.S. News & World Report, July 19, 2011);

- **mob**: A **mob** has attacked a police station in the Ukrainian port city of Odessa, forcing the release of dozens of pro-Russian activists arrested after more than 40 died in violent clashes that have pushed the country closer to civil war (The Independent, May 4, 2014);

- **party**: The beneficiaries have loyally stuck with him and his **party**, creating a strong grassroots political base for PT (The Economist, July 9, 2011);

б) номінації периферійної зони, які позначають узгодженість, збіг позицій та думок мовців:

- **consonance**: How we relieve that tension to achieve **consonance** is what this excellent book is about, and the authors, who are social psychologists, offer a topical example (The Guardian, May 24, 2008);

- **rapprochement**: One of Sharif's main political rivals, the Movement for Justice, led by the charismatic ex-cricketer Imran Khan, made **rapprochement** with the militants one of the major planks of its platform (The Washington Post, June 10, 2014);

- **wholeness**: It's a picaresque satire of modern America, with all its

*anomie and family dysfunction, empty consumerism and sexting, which moves towards **wholeness** and redemption – to building a new family around yourself when your own implodes* (The Guardian, June 6, 2013);

- **cohesion:** *He said it would not infringe on freedom of expression, saying it would instead bolster “social **cohesion**”* (The Washington Post, June 2, 2014);

- **communion:** *"Each of these criteria was rated highly by all groups, suggesting a level of universality in the perception that **communion**, in the form of close connections to others, is key to the constitution of a satisfying, good, or worthy life"* (The Independent, February 24, 2013);

- **commonality:** *He meets there for lunch every Friday with five friends who share a love of their military experience and music, which are intertwined to bring **commonality** to their individual life experiences* (The Salt Lake Tribune, November 10, 2011);

- **rapport:** *Mr Rock built a strong **rapport** with journalists and was widely regarded as one of the most effective operators in John Major’s doomed government* (The Independent, March 4, 2014);

- **intercommunion:** *And so mutual Eucharistic hospitality would be possible; in fact, **intercommunion*** (The Guardian, October 28, 2009);

- **sympathy:** *The D.C. Council sued the mayor for the first time in more than a decade Thursday, challenging Vincent C. Gray’s refusal to abide by a ballot measure granting the city greater fiscal freedom from Congress, even as Gray emphasized his **sympathy** with the council’s ultimate goal* (The Washington Post, April 17, 2013);

- **concessions:** *The response came within 24 hours of the Ukrainian Prime Minister’s visit to the east, offering **concessions*** (The Independent, April 13, 2014);

- **unification:** *Uthman Badar is the spokesman of Hizb ut-Tahrir in Australia, an Islamic political party that is dedicated to the **unification** of the*

Muslim world under Islamic law (The Age, September 24, 2012);

- **togetherness:** *When the U.S. president mentioned ubuntu, which means **togetherness**, the crowd went wild* (The Toronto Star, December 10, 2013);

2) дієслова:

- **consolidate:** *In a letter to House Speaker John Boehner, Obama said he wants to **consolidate** business and trade agencies into one department "with one website, one phone number, and one mission -- helping American businesses succeed"* (U.S. News & World Report, February 16, 2012);

- **amalgamate:** *In Japan, there are no joint chief local authority chief executives, but many municipalities have **amalgamated** in the last 15 years* (The Guardian, April 17, 2014);

- **side with:** *"God forbid, if there is ever a war between Pakistan and America, then we will **side with** Pakistan," he said in the interview with Geo Television, which was conducted partly in Urdu, partly in English* (The New York Times, October 23, 2011);

- **jibe:** *The Democratic National Committee would be better off encouraging the party's Faith in Action group to educate religious communities about how Democratic values already **jibe** with religious values and to cast the separation between church and state as what it always has been, a means to protect the rights of the faithful* (The New York Times, August 3, 2008);

- **bring together:** *In 2007, it **brought together** business leaders and people with disabilities to create accessibility regulations for employers* (The Toronto Star, February 7, 2014);

- **fall in line:** *Asian airlines quickly **fell in line** and said they would inform China of their flight plans before entering the disputed airspace* (The New York Times, November 25, 2013);

- **square with:** *When asked how those findings **squared with** the company's "no crash" claim, Elaine Lutz, a spokeswoman for Living Essentials, said the company had amended the claim after the 2007 review by the National*

Advertising Division (The New York Times, January 2, 2013);

- **accede:** *Lawmakers also **acceded** to Schwarzenegger's demands to build a sturdier rainy-day fund into the budget and gave him the power to make spending cuts during the year* (U.S. News & World Report, September 24, 2008);

- **band together:** *Since then, the 20 senators — 16 Democrats and four Republicans — have **banded together** to highlight what several described as the “horrific” situation in Nigeria, where Boko Haram, the terrorist network, has claimed responsibility for the abduction of 276 girls from a school last month* (The New York Times, May 14, 2014);

- **correspond:** *It could also "undermine the way in which he and his representatives correspond with ministers by impinging on the constitutional convention that the Prince of Wales is able to **correspond** with government ministers in confidence", the information commissioner's ruling states* (The Guardian, February 18, 2012);

- **blend:** *The media mergers that took place just after the rise of the consumer Internet were vertical mergers, intended to **blend** companies that were in different businesses and produce a new kind of product or company* (The New York Times, July 7, 2013);

3) прикметники:

- **unified:** *The aggression of Russia's President Vladimir Putin may have tipped a decisive majority of Ukrainians towards support for a **unified** country that seeks economic integration with the West* (The Independent, May 28, 2014);

- **like-minded:** *It is time to turn the tide and return to the time when a party was an organization for like-minded people to band together for a common end* (The Salt Lake Tribune, June 22, 2008);

- **merged:** *The **merged** companies "will give corporations unsurpassed control over their legal matters, and serial litigants dealing with hundreds of cases a year will be able to save millions of dollars," Leehealey said in a news release*

(The Salt Lake Tribune, August 3, 2010);

- **linked:** *Iraq's Prime Minister urged people in the besieged city of Fallujah on Monday to drive out **al-Qaeda-linked** insurgents to pre-empt a military offensive that officials said could be launched within days* (The Age, January 7, 2014);

- **affiliated:** *Taryn Aiken, chairwoman of the American Foundation for Suicide Prevention's Utah chapter, applauded the idea of such faith-**affiliated** groups* (The Salt Lake Tribune, May 10, 2013);

- **undivided:** *Also, the signers of the 1783 Treaty of Paris, which ended the Revolutionary War, insisted the treaty begin with the phrase, "In the name of the most holy and **undivided** Trinity"* (U.S. News & World Report, May 7, 2009);

- **incorporated:** *Those who live in the **incorporated** cities won't have to pay that extra police fee, and there is a reason for that* (The Salt Lake Tribune, January 16, 2010);

- **coordinated:** *"Europe can only be strong if it is able to act in a **coordinated** manner, with strong institutions, with a common governance, with stronger economic coordination," he said last week* (The Age, January 12, 2011);

- **solid:** *Britain's new government will pursue a "**solid** not slavish" relationship with the US, the foreign secretary, William Hague, promised today after a meeting with the US secretary of state, Hillary Clinton, in Washington* (The Guardian, May 15, 2010);

4) прислівники:

- **communally:** *Creative people find benefits in working **communally**,* writes Penny Webb (The Age, December 28, 2012);

- **with one voice:** *Finally, the eurozone needs to start talking **with one voice*** (The Guardian, April 2, 2013);

- **in tandem:** *Any candidate who runs against Mr. Avella is expected to be aided by the Queens machine, which is closely aligned with the Senate Democrats—they share political consultants and often work **in tandem** – and is*

eager to oust Mr. Avella (The New York Observer, February 26, 2014);

- **simultaneously:** *It was the first day of a two-day event as part of a National Day of Civic Hacking held **simultaneously** in about 100 other cities nationwide* (The Kansas City Star, June 1, 2013);

- **en masse:** *Madrid health center directors quit **en masse*** (U.S. News & World Report, January 8, 2013);

- **conjointly:** *Scientists in Oxford, Sydney and Cambridge apparently made the same discovery **conjointly*** (Toronto Star, March 13, 2009).

**Імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на
фразеологічному рівні**

1) тематична група «**agreement**»:

- **settle for**: *They ultimately **settled for** \$25,000, court records show* (Los Angeles Times, May 19, 2014);

- **drive a hard bargain**: *The best hope is for Ottawa to **drive a hard bargain** in regulations for the oil and gas sector, said Clare Demerse, director of federal policy for the Pembina Institute* (Toronto Star, May 15, 2013);

- **go-ahead**: *The government today **gave the go-ahead** for the construction of four eco-towns, offering 10,000 homes overall, which, it hopes, will showcase environmentally friendly living in the UK* (The Guardian, July 17, 2009);

- **give the green light**: *Last week the education secretary, Michael Gove, **gave the green light** to Breckland Middle School in Suffolk to be renamed IES Breckland and run under a £21m, 10-year contract by Swedish for-profit firm Internationella Engelska Skolan (IES)* (The Observer, Jan 29, 2012);

- **be on board**: *Also **on board** is Lenny Goldberg, who, as leader of the California Tax Reform Assn., has often clashed with business groups in his call for changes to Proposition 13* (Los Angeles Times, May 13, 2014);

- **gung ho**: *Now he is **gung ho** for Bay West* (The Age, April 11, 2014);

- **work hand in hand**: *"We want to **work hand in hand** in order to build a new Lebanon"* (Toronto Star, May 14, 2014);

- **of the same mind**: *There were almost no issues on which all three of the biggest parties were **of the same mind** at the last election* (The Observer, June 24, 2012);

- **fit in (with someone)**: *But I wanted to **fit in with** my friends, which meant when I finally did have a run-in with the police in the summer before Grade 8, I took it as my moment to boast and fit* (Toronto Star, March 10, 2014);

- **see eye to eye**: *Leaders **see eye to eye** on how to weather crisis* (The

Age, November 16, 2009);

- **in sync:** *Washington's memo to the Vatican: the pope and Obama are **in sync** on climate change* (The Guardian, January 30, 2015);

- **come around:** *He had been among those who had fought in the tobacco wars, but, in recent years, he had **come around** to the idea that a new way was needed* (The New York Times, January 10, 2014);

- **be at one:** *"A lot of people come to join us here not only for the safari experience but to **be at one** with themselves, and to draw inspiration from the nature here"* (Toronto Star, November 10, 2010);

- **that makes two of us:** *Sitting beside Ennis's hero at the bar after a gig, Hicks notices Jesse Custer's dog-collar and says: "Holy shit – you're a preacher!" Custer replies, with the sappy face of every Hicks fanboy: "I guess **that makes two of us**"* (The Guardian, May 17, 2010);

- **come to terms:** *Belgium **comes to terms** with 'human zoos' of its colonial past* (The Guardian, April 16, 2018);

- **iron out:** *Russian Foreign Minister Sergei Lavrov told the state-run Itar-Tass news agency that the four powers meeting in Geneva had signed a document calling for "national dialogue" in Ukraine to **iron out** divisive differences between the European-leaning western half of the country and the eastern regions where a large ethnic Russian minority supports continued alliance with Moscow* (Los Angeles Times, April 17, 2014);

- **go all the way:** *Patrice Evra has claimed that France can once again **go all the way** to the World Cup final, as he looked ahead to setting a positive tone from the outset in tomorrow night's opening group tie against Uruguay* (The Guardian, June 11, 2010);

- **You can say that again** (The Guardian, February 9, 2008).

2) тематична група «**cooperation**»:

- **play ball:** *A Labour win is still on – if alienated Tories and Lib Dems **play ball*** (The Guardian, September 13, 2013);

- **clear the air:** *This month, Mr. Obama brokered a carefully orchestrated meeting of the leaders in The Hague that was meant to **clear the air*** (The New York Times, April 23, 2014);
- **the old-boy network:** *This leads to **the old-boy network** and is possibly one of the reasons Cameron did not sack Jeremy Hunt* (The Guardian, October 8, 2012);
- **a meeting of minds:** *Despite intense efforts over the weekend to agree a proposal on how to avoid a hard border in Ireland, Irish officials revealed at midnight on Sunday that “there is still a way to go” to achieve **a meeting of minds** on the issue* (The Guardian, December 4, 2017);
- **work through channels:** *But Mr Vatikiotis now thinks that “Track Two” initiatives, which **work through** other **channels** when official ones are blocked, can smooth the way to more formal peace talks* (The Economist, July 2, 2011);
- **in league (with):** *The wave of opposition to the government's proposed media reforms was as personal as it was shrill - the extreme end of which was Rupert Murdoch's The Daily Telegraph depicting Communications Minister Stephen Conroy **in ideological league with Stalin, Castro and Mugabe*** (The Age, March 14, 2013);
- **hitch horses together:** *He said Democrats in the State Senate wrongly tried to “**hitch our horses** to some big person”* (The New York Observer, February 12, 2010);
- **sing from the same hymn sheet:** *When ethnic violence broke out in Osh and Jalal-Abad in Kyrgyzstan, Russia and the US **sang from the same hymn sheet*** (The Guardian, November 22, 2010);
- **take turns (at) doing smth:** *On the site, users represented by cartoon avatars enter one of many virtual listening rooms, where up to five people at a time **take turns** playing songs for the crowd* (The New York Times, July 10, 2011);
- **in cahoots:** *“When you have all your officers stopping and arresting*

*citizens for minor violations, you don't have anybody left to go after the real crooks, and then it looks like police are **in cahoots with the criminals**"* (The Washington Post, June 19, 2013);

- **close ranks:** *Colonel Riad al-Asaad used the Turkish newspaper Anatolia to call on opposition forces inside Syria to **close ranks** and wait for the regime to collapse* (The Guardian, October 5, 2011);

- **hold one's end of the bargain up:** *"While we are dependent on our shipping partners to **hold up their end of the bargain** on getting your orders to you, we also realize that we are accountable for meeting your expectations and take responsibility for what happened here," Jamie Nordstrom, president of Nordstrom Direct, said in an email to customers* (The New York Times, December 26, 2013);

- **play footsie with someone:** *Ursula Brennan, Whitehall's senior defence official, is undeterred by Barack Obama **playing footsie** with France* (The Guardian, February 2, 2011);

- **on the same page:** *In a sense, this puts them **on the same page** as the United States and our allies* (The Washington Post, June 18, 2013);

- **circle the wagons:** *After that famous first scalp last Saturday it was time for the Chiefs to **circle the wagons*** (The Guardian, September 12, 2010);

- **a chain is no stronger than its weakest link:** *It is a matter of morality. And a nation's morality is **no stronger than the weakest link in the chain*** (The New York Times, February 4, 2010);

- **a dwarf on a giant's shoulders sees further of the two:** *Ms. Standen, who befriended Ms. Valland while in Germany, shrugged off some of the plaudits she received in favor of praising those on the front lines. She described her role as being like that of "**a dwarf standing on the shoulders of giants**"* (The New York Times, January 29, 2014);

- **One hand washes the other** (Toronto Star, January 19, 2011);

3) тематична група «**unity**»:

- **a house divided against itself cannot stand:** *His words are those of a courageous, thoughtful and inspiring leader, who understands that a **house divided against itself cannot stand*** (The New York Times, March 21, 2008);
- **join hands:** *Public health officials, police and fire departments must **join hands** with a common goal of securing vaccination sites for patients* (The Washington Post, March 4, 2021);
- **The family that prays together, stays together** (The Economist, April 27, 2013);
- трансформации от пословицы «The family that prays together stays together»:
- **The family that surfs together, it seems, stays together, in poverty and success, wipeouts and comebacks alike** (The New York Times, May 9, 2008);
- *As my Papa always said: "A **family that sprays together, stays together**"* (The Guardian, December 2, 2013);
- **The family that yippee-ki-yays together, stays together** (Toronto Star, May 30, 2013);
- **Left: the family that tours together, stays together** (The New York Times, September 25, 2011);
- **According to our politicians, the family that holidays together, stays together** (The Guardian, November 5, 2011);
- **"The couple that karaokes together stays together,"** – *Brueggergosman said* (Toronto Star, March 12, 2012);
- **Those who play together, stay together** (Toronto Star, November 8, 2012);
- **Do couples that cook together stay together?** (The New York Times, August 2, 2009);
- **Teams that work well together stay together and can make it through tough times** (Toronto Star, October 18, 2008);
- **Lucky for them, the line that eats together, stays together** (Toronto

Star, June 26, 2013).

4) тематична група «**similarity**»:

- **like begets like**: *Darwin's theory of evolution by natural selection is, of course, a syllogistically minded philosopher's delight: (1) like begets like, with variations; (2) all organisms produce more offspring than can survive to adulthood; (3) those variations better adapted (fit) to their environment are the more likely to survive and reproduce in their turn; (4) thus such favourable variations, if inherited, are likely to be preserved in subsequent generations* (The Guardian, May 18, 2013);

- **like cures like**: *Elsewhere, he urges uncritical adherence to the primitive credo, "like cures like"* (The Observer, May 10, 2009);

- **two of a kind**: *Harry Hole and another Harry, Michael Connelly's LAPD detective Harry Bosch, make a perfect two of a kind – both irascible and not suffering fools gladly, especially if the fools are other cops* (Toronto Star, August 24, 2008);

- **find common ground**: *Later, Kelly looked around for them, wanting to see if they could find some common ground* (The Washington Post, July 3 2013);

- **have in common**: *Pet sounds: why birds have much in common with humans* (The Guardian, December 5, 2016);

- **speak the same language**: *"I'm just happy to be a part of where you ended up," Mr. Deskovic went on, looking at his friend. "The three of us" — he turned to look at Mr. Glisson — "we speak the same language"* (The New York Times, February 21, 2014);

- **cast in the same mould**: *The "agreements" required by Google, Facebook and other online companies are cast in the same mould, in the sense that they are all pathologically asymmetrical* (The Observer, June 9, 2013);

- **sink one's differences**: *Appalled by a run on Italy's bonds and shares, politicians of left and right sank their differences to agree on stiffening a four-*

year budget that investors feared lacked rigour and immediacy (The Guardian, July 16, 2011);

- **join the club:** *Chile and Peru, meanwhile, are supportive of Canada's efforts to join the club* (Toronto Star, April 16, 2012);

- **the apple never falls far from the tree:** *Then she heard Abba's Dancing Queen at a party and decided she loved that, too: as a fan of wistful, gently psychedelic music, and resolute in the belief that Abba's Dancing Queen is a literally perfect record, I smugly noted to myself that good taste appeared to be genetic, **the apple never falls far from the tree**, but what a shame there's going to be no music industry and no newspapers by the time she grows up, thus preventing her from joining the family business* (The Guardian, May 28, 2011);

- трансформації від прислів'я «**birds of a feather flock together**»:

- *The theory at work here is **that birds-of-a-feather (such as financial) will tend to fly (or trend) together*** (The Toronto Star, April 14, 2013);

- *But when dealing with sector-specific funds such as technology, health care or energy, **birds-of-a-feather do indeed, fly together*** (The Toronto Star, March 3, 2013);

5) тематична група «**compromise**»:

- **a halfway house:** *The Guardian has learned that an announcement will be made in the next month to establish a US interests section - a **halfway house** to setting up a full embassy* (The Guardian, July 17, 2008);

- **hit a happy medium:** *Transit City's light rail cars are expected to **hit a happy medium** of 24 km/h* (Toronto Star, September 21, 2009);

- **strike a bargain:** *Jephtha, leader of the Israelites, **strikes a bargain** with God: in return for victory against the Ammonites, he promises to sacrifice the first person to greet him after the battle* (The Guardian, October 2, 2012);

- **give-and-take:** *Still, presidents need to invoke "May God bless the United States of America" not in the abstract but in the service of engendering greater respect for democratic **give-and-take*** (Toronto Star, October 20, 2013);

- **lose the battle and win the war:** *Thailand's former prime minister, Thaksin Shinawatra, loses battle but is winning the war* (The Economist, November 16, 2013).